UČITEĽSKÉ NOVINY

55/2014, 29. október 2014 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Jesenné zamyslenie sa nad školou

Je jeseň. Prázdninové plachty už dávno doplachtili. Vzduch vonia babím letom. A ja znovu stojím pred svojimi žiakmi. Mysľou mi víria myšlienky. Vždy to býva tak. Vždy, keď sa rozbehne nový školský rok.

Dívam sa na nich a nostalgicky spomínam. Vidím v nich seba spred niekoľkých rokov.

Vrátiac sa do časov, keď ma moja mamka vedie do školy. V károvanej sukni s bielou mašľou vo vlasoch, držiac sa maminej sukne, hrdo si vykračujem. Radosť strieda smútok, veď doma nechávam mladších súrodencov.

V triede s kachľami v kúte, so zeleným olejovým náterom na stenách, s kalamárom v strede na veľkej drevenej lavici ma víta moja prvá pani učiteľka. Spomínam na prvé písmená, na nešťastné písmeno p, ktoré mi nešlo. Myslím na prvé školské kroky. Vedie ma nimi moja mama. Pofúka prvé boľačky. Je priateľkou, keď ma trápia poryvy duše. Dotyky maminej dlane či jej nekonečné príbehy počujem i dnes.

Prejde mnoho septembrových mesiacov. Žiaci prichádzajú, odchádzajú. Viem, dospievajú rýchlejšie. Ale čosi im chýba. To čosi z môjho detstva... Chvíle u starých rodičov s vôňou starého domu. Večerné rozprávanie deda. Zbieranie kukuričných klasov či podvečerné polievanie kvetiniek v záhrade. Či naše naháňačky, hry o guľôčky, prechádzky s rodičmi za letných večerov...

V ich tvárach mi to čosi z môjho detstva chýba. Stoja sebavedomí, nechýba im odvaha. Tiež majú svoje sny, ideály, túžby. Poznávajú iný svet. Nie ten môj. Sú iní, a predsa takí istí – detskí, plní ideálov, snov a túžob.

Svet okolo nich sa ženie za majetkom, je vesmírny, počítačový, internetový, tabletový, mobilný... Svet, v ktorom sa málo komunikuje. Svet, v ktorom je pramálo času na detské hry. Deti poznajú morské pláže, ďaleké kraje, ale nenavštívili naše veľhory či zákutia pri Hrone, Váhu či Bebrave.

Nie, nemoralizujem. Ani nechcem, aby sa vrátili časy tried s olejovým náterom, drevenými lavicami, uprostred ktorých stojí kalamár. Len spomínam a pripomínam, že svet ide každý deň o kus dopredu, mení sa, menia sa ľudia, mení sa škola a my sa v nej meníme tiež.

Chcem vidieť v očiach detí iskru. Chcem skladať ich šťastie z malých radostí. Z obyčajného dobrého rána. Z mávania spoza okna, z rozprávok pred spaním, zo spoločných stretávaní rodiny pri obedňajšom stole, z večerných posedení, zo želaní pokojných nocí...

Nie je to veľa, a detská duša po tom dychtí. Iba to nedostáva v takom rozsahu, ako by si zaslúžila a v akom by sme jej to mali dopriať.

To my chýba, keď hľadím na ne. Každý deň, keď ich vítam pri príchode do našej školy. Stojac pred nimi a nostalgicky spomínajúc na čriepky z môjho detstva. Myslím na to, že si zaslúžia menej násilia, zlých príkladov, mediálneho tlaku a viac rodinného pokoja, šťastia, lásky a dobra.

PaedDr. Gertrúda PODVOREČNÁ, Základná škola Zemné

Porotu na celoslovenskom podujatí umeleckej tvorivosti učiteľov Chalupkovo Brezno v kategórii hudobnej tvorby zaujali predovšetkým muzikantky zo Základnej umeleckej školy v Partizánskom. ***Foto Peter BERČÍK***

Dni tvorivých učiteľov

Každoročne v októbri sa stáva Brezno na tri dni centrom pedagogickej tvorivosti. Po tieto dni tu pripadá na kilometer štvorcový najviac aktívnych učiteľov na Slovensku. Jedinečný festival záujmovej, umeleckej a pedagogickej tvorivosti učiteľov s názvom Chalupkovo Brezno napísal v dňoch 10. – 12. októbra 2014 už svoj 47. ročník.

Účastníkov festivalu a vzácnych hostí privítal v obradnej sieni mestského úradu primátor Jaroslav Demian so slovami uznania organizátorom, ktorí sa rozhodli 47. ročník venovať zakladateľom Chalupkovho Brezna. Pri zrode festivalu stáli doc. Ladislav Bartko, prof. Ladislav Šimon, Dr. Matej Kán a vo funkcii tajomníka Ivan Halama, ktorí vlani oslávili alebo v blízkom období oslávia významné životné jubileá. Ich aktivity, ktoré obrazom aj slovom priblížila Hana Peterajová z Horehronského múzea, ocenilo aj mesto. Po slávnostnom otvorení účastníci položili kvety k pamätníku Jána Chalupku, kde život velikána priblížila predsedníčka miestneho odboru Matice slovenskej Ivana Kružliaková. Spomienkovú cenu získal za 30-ročnú spoluprácu pri organizovaní podujatia člen poroty a organizačného výboru Ľubomír Pajtinka, s ktorým sa učitelia stretli večer na besede o inováciách v školstve, ale aj problémoch v praxi.

Pedagógovia z celého Slovenska, zo všetkých typov škôl a školských zariadení od sobotňajšieho rána pomeriavali svoj talent v breznianskom Gymnáziu Jána Chalupku, Základnej umeleckej škole a Hotelovej akadémii v ôsmich kategóriách, konkrétne v literárnej tvorbe – poézia a próza, vo výtvarnej tvorbe, v hudobnej tvorbe – spev, hra na hudobnom nástroji a skladateľská tvorba, v umeleckom prednese a v tvorbe umeleckodokumentárnych, prezentačných a vzdelávacích programov a filmov.

Každý, kto zavítal do breznianskej synagógy, pookrial na výstave diel vlaňajšieho laureáta kategórie výtvarnej tvorby Eduarda Sosu, ale aj iných autorov. Divákov zaujala majstrova ukážka maľovania obrazu prstami na plátno.

Verdikt poroty, ktorá vyzdvihla vysokú úroveň výkonov súťažiacich, odznel na Večere víťazov v mestskom Dome kultúry, ktorý otvoril predseda organizačného výboru Chalupkovho Brezna Július Obernauer. Úvod patril laureátom Detského Chalupkovho Brezna, škôlkarom z Nemeckej pod vedením Zuzany Vaníkovej, ktorí sa predstavili dramatickou scénkou *Pampúšik*. Program určený nielen pre účastníkov festivalu, ale aj verejnosť, bol veľmi zaujímavý a výkony účinkujúcich, či už v oblasti hudby, alebo prednesu, možno porovnať s profesionálnymi. Viac o tomto ročníku Chalupkovho Brezna prinášame na strane 6 tohto čísla UN.

(lupa)

Výučba biológie cez atraktívne pokusy

(II. časť)

Na multimediálne vzdelávacie DVD biológie pre učiteľov gymnázií, ktoré vzniklo v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*, vypracovala recenzný posudok PaedDr. Mariana Pálenková zo Štátneho pedagogického ústavu. Porozprávali sme sa s ňou o význame a kvalite tejto modernej didaktickej pomôcky.

Pani doktorka, aj keď je biológia atraktívnym predmetom a mnohí žiaci si ju vyberajú aj za maturitný predmet, je náročná a dôležité je priblížiť každý detail názorne, pokiaľ možno v rámci laboratórnych cvičení. Vy ste mali možnosť posudzovať kvalitu nového vzdelávacieho materiálu, ktorý zachytáva pitvu kravského oka na praktickej hodine. Ako výsledné DVD hodnotíte?

Multimediálne vzdelávacie DVD považujem sa kvalitný a vhodný doplnkový vzdelávací materiál pre učiteľov gymnázií, ba dokonca aj pre učiteľov stredných odborných škôl. Som presvedčená, že poslúži ďalšiemu vzdelávaniu a pedagógovia v školách sa ním budú inšpirovať. Verím, že mnohí sa rozhodnú pre podobné cvičenie v dobre vybavených laboratóriách, ak zoženú biologický materiál na pitvu kravského oka.

Do akej miery spĺňa ukážková hodina kritériá a štandardy štátneho vzdelávacieho programu? Môžete zhodnotiť najskôr formu?

Pedagógovia, učitelia biológie, získavajú týmto multimediálnym DVD v prvom rade kvalitný učebný materiál. Atraktívnou formou, akou pitva je, možno nielen poskytnúť žiakom poznatky o fungovaní ľudského tela, v našom prípade oka, ale ich aj zaujať natoľko, že sa stanú bádateľmi, a nielen na čas strávený v laboratóriu. Svoje zážitky si odnášajú zo školských lavíc a uchovávajú na dlhý čas. Je pravdepodobné, že ich využijú aj vo svojom ďalšom živote, napríklad aj v súvislosti so svojím zdravím.

Získavajú žiaci pri praktickom vyučovaní aj ďalšie kompetencie?

Téma pitvy kravského oka je skutočne ukážkovým príkladom. Keďže v rámci praktického vyučovania je ambíciou učiteľov pracovať s bežnými laboratórnymi pomôckami a biologickým materiálom, pozitívne hodnotím práve výber biologického materiálu k téme.

(pokračovanie na strane 2)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia

Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26110130085

Parížska deklarácia o mediálnej a informačnej gramotnosti v digitálnej dobe

Strany 4 a 5

Umelecky tvoriví učitelia

Chalupkovo Brezno očami poroty a výsledkov

Strana 6

Školstvo v regiónoch

Strana 7

Aby každé dieťa malo možnosť vzdelávať sa

Vzdelávanie vo svete cez prizmu UNESCO

Strana 8

KOMPRAX

Mladí ľudia menia svoje okolie k lepšiemu

Oprava zanedbaného školského átria v Tvrdošíne či športový deň pre problémové deti v Ružomberku. Aj to sú príklady úspešných malých projektov, ktoré tento rok zrealizovali mladí ľudia, aby pomohli svojmu okoliu. Od roku 2011 sa môžu mladí na Slovensku zapájať do podobných lokálnych aktivít vďaka národnému projektu KomPrax – Kompetencie pre prax. Jeho cieľom je rozvíjať u mladých ľudí praktické zručnosti, aby boli neskôr lepšie pripravení na trh práce.

Na začiatku bolo len nepoužívané átrium v Spojenej škole v Tvrdošíne. Trojica aktívnych stredoškolákov Denis Žuffa, Maroš Kristofčák, Denis Ján Záň sa zapojila do vzdelávania projektu KomPrax a povedala si, že sa pokúsi tento priestor upraviť. Postupne zrealizovali tri malé projekty, vďaka ktorým je dnes ich školské átrium miestom, kde môžu oni a ich spolužiaci aktívne tráviť voľný čas.

Mladá Ružomberčanka Lea Majzelová zas zrealizovala športový deň pre problémové deti a deti zo sociálne slabších rodín. Chcela, aby sa mladí nevenovali len počítačom, ale strávili aktívny deň v prírode, zlepšili si komunikáciu a najmä zažili množstvo zábavy a nových skúseností. „Nielen oni sa naučili niečo nové, ale aj ja – napríklad organizovať či lepšie komunikovať, a spoznala som zaujímavých ľudí," hodnotí svoj projekt Lea Majzelová.

V Tvrdošíne študenti vďaka malému projektu zrevitalizovali nepoužívané átrium. Na prvom obrázku je jeho pôvodný stav.

Projekt KomPrax – Kompetencie pre prax ponúka mladým ľuďom od 15 do 30 rokov najskôr možnosť absolvovať bezplatné víkendové vzdelávanie, kde sa naučia, ako správne komunikovať, ako si premyslieť a pripraviť projekt či pracovať v tíme. Nadobudnuté vedomosti si môžu overiť v praxi realizáciou vlastného malého projektu, na ktorý môžu dostať dotáciu do výšky 200 eur.

Do vzdelávacích aktivít národného projektu KomPrax je stále možné prihlásiť sa vo všetkých regiónoch Slovenska. Na účasť nie sú potrebné žiadne predošlé skúsenosti, predpokladom je motivácia pracovať na sebe a chuť meniť svoje okolie k lepšiemu. Viac informácií je na webovom sídle projektu.

Michaela ŠUĽÁKOVÁ
Foto archív KomPrax

Hlavným cieľom je rast kvality

CENA AIVD

Po úspechu úvodného ročníka Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v SR (AIVD) aj tento rok zorganizovala udeľovanie Ceny AIVD. Cieľ zostal rovnaký: zvyšovať kvalitu vo vzdelávaní dospelých a popularizovať celoživotné vzdelávanie ako nástroj vhodný na udržanie zamestnanosti. Tieto ciele sú v súlade s prijatou stratégiou *Európa 2020*, ktorá má v oblasti vzdelávania dospelých vytýčené tri hlavné línie – kvalitu vo vzdelávaní dospelých, jeho dostupnosť pre všetkých a otvorenosť a medzinárodné prepojenie. Udeľovanie takejto ceny je na Slovensku dôležité preto, lebo podľa dostupných štatistík je naša krajina s 2,9 % dospelej populácie, ktorá sa zúčastňuje na vzdelávaní, na chvoste európskych krajín. Na porovnanie: v škandinávskych krajinách sa vzdeláva asi 25 % dospelej populácie.

Výsledky Ceny AIVD na rok 2014 slávnostne vyhlásili 15. októbra v rámci Týždňa celoživotného učenia – podujatia, ktoré sa nezávisle organizuje vo viacerých európskych krajinách s cieľom popularizovať celoživotné vzdelávanie. Na Slovensku sa tento rok uskutočnilo v dňoch 13. až 19. októbra už po štrnásty raz.

V kategórii Prínos v oblasti celoživotného vzdelávania bola cena udelená Mgr. Irene Fonodovej, riaditeľke Slovenskej akademickej asociácie pre medzinárodnú spoluprácu.

Aj tentoraz prestížne ocenenie Cena AIVD udelili v troch kategóriách: *Vzdelávací projekt*, *Prínos v oblasti celoživotného vzdelávania* a *Popularizácia celoživotného vzdelávania*. O výsledkoch rozhodla päťčlenná porota, ktorá brala pri hodnotení do úvahy úroveň dopadov na lokálnu, regionálnu, národnú a medzinárodnú úroveň, udržateľnosť výsledkov projektu, sociálnu inklúziu, spoluprácu a vytváranie partnerstiev a inovatívnosť a kreativitu projektu. Založením tradície vyhlasovania týchto prestížnych ocenení sa vytvorila šanca upozorniť na výnimočné osobnosti, projekty a iniciatívy na trhu celoživotného vzdelávania a zároveň im poskytnúť väčšiu publicitu.

V kategórii *Vzdelávací projekt* získal cenu projekt *Ľudové umelecké remeslá* – výučba ľudových remesiel u zdravotne postihnutých osôb, seniorov a ergoterapeutov. Za projektom stojí občianske združenie Tradičné ľudové umelecké remeslá, ktoré vzniklo roku 2006. Jeho činnosť je zameraná na zachovávanie tradičných ľudových remesiel, prezentáciu remesiel a remeselníkov na Slovensku a v zahraničí. Medzi jeho hlavné aktivity patrí organizovanie medzinárodných festivalov ľudových remeselníkov, práca so zdravotne postihnutými ľuďmi a seniormi a výučba ergoterapeutov.

V kategórii *Prínos v oblasti celoživotného vzdelávania* bola cena udelená Mgr. Irene Fonodovej, riaditeľke Slovenskej akademickej asociácie pre medzinárodnú spoluprácu (SAAIC), ktorá sa celý svoj profesijný život venuje vzdelávaniu. Po niekoľkoročnom období v aplikovanom výskume pôsobí od roku 1994 v neziskovom sektore, kde sa začala venovať fundraisingu do oblasti vzdelávania. SAAIC sa pod jej vedením stal grantovou agentúrou pre európske vzdelávacie programy a ročne rozdeľuje vzdelávacím inštitúciám viac ako 16 mil. eur.

V kategórii *Popularizácia celoživotného vzdelávania* ocenili neziskovú organizáciu Voices za inovatívne prístupy, riešenie a poradenstvo organizáciám i jednotlivcom, za organizáciu vzdelávacích seminárov Trampolína, diskusných stretnutí Choices, kultúrnych podujatí Voices Life i neformálnej konferencie Jump s cieľom podporovať a rozvíjať občiansku spoločnosť na Slovensku.

Klaudius ŠILHÁR
Foto archív AIVD

Výučba biológie...

(dokončenie zo strany 1)

Dnes je tiež trendom pracovať v malých alebo vo väčších skupinách, čo sa na ukážkovej hodine aj dialo. Žiaci sa prácou v laboratóriu naučia vždy a za každých okolností bezpečne manipulovať s biologickým materiálom. Tiež môžu rozvíjať svoje schopnosti a zručnosti pri riešení úloh a školských projektov najmä v oblasti ochrany živej prírody a zdravia človeka. A čo je dôležité, učia sa niesť zodpovednosť každý sám za seba, napriek tomu, že pracujú v tíme.

Čo hovoríte na obsah ukážkovej hodiny?

Rovnako ako forma, aj obsah multimediálneho DVD je v súlade s obsahovým štandardom štátneho vzdelávacieho programu. Žiaci v rámci zaujímavej, praktickej a atraktívnej hodiny získajú informácie o základných znakoch, vlastnostiach a prejavoch živých sústav. Téme sa venujú komplexne, s dôrazom na význam orgánových sústav pre fungovanie živočíšneho organizmu ako celku. Do úvahy však treba zobrať aj fakt, že nie všetky školy majú štandardne vybavené laboratóriá, a tak sa mnohí vyučujúci biológie môžu inšpirovať ukážkovou hodinou len v rámci priestorových možností svojej školy, a, samozrejme, musia brať do úvahy aj to, akým vybavením disponujú.

Ako hodnotíte prácu žiakov na ukážkovej hodine, ako ich inšpirovala?

Všímala som si, ako žiaci pracujú s biologickým materiálom, ako vedia pracovať s mikroskopom či narábať s natívnym preparátom. Páči sa mi, že vyučovacia hodina nezostávala bez zápisu – bez vyhodnotenia. Takto sa môže skupina bádateľov k biologickému pokusu vrátiť a pripomenúť si to podstatné.

Veľmi pozitívne hodnotím aj výber témy. V rámci ukážkovej hodiny si žiaci osvojili riadiace sústavy regulačných mechanizmov a zmyslových orgánov, ako aj stavbu a činnosť rádioreceptorov. Forma aj obsah laboratórneho cvičenia zodpovedá náročným vzdelávacím kritériám a multimediálne vzdelávacie DVD je v súlade s výkonovým štandardom štátneho vzdelávacieho programu.

Čo všetko sa naučia žiaci vďaka praktickým cvičeniam z biológie?

Nepochybne spoznajú zásady bezpečnej práce v biologickom laboratóriu, naučia sa správne používať bežné laboratórne pomôcky, ako mikroskop, preparačné súpravy, laboratórne sklo. Pri príprave a realizácii biologických pozorovaní a pokusov postupujú podľa návodu, naučia sa vypracovať protokol o pozorovaní a pokuse, zakresliť, pomenovať a opísať pozorované biologické objekty, ako aj komunikovať, spolupracovať v tíme pri riešení rôznych úloh.

Aj tu sa ukazuje, že najlepšie riešenie pri výučbe náročných tém, medzi ktoré patrí aj téma biológie oka, predstavuje čo najnázornejšia a najzábavnejšia demonštrácia. Žiaci následne nemajú problém popísať prostredníctvom obrazov, 3D modelu, resp. počítačových simulácií stavbu a funkciu zmyslových orgánov.

Možno aj v rámci tejto ukážkovej hodiny vyzdvihnúť medzipredmetové vzťahy?

Áno, téma stavby a funkcie oka sa prelína s ďalším obsahom učiva biológie i fyziky. Praktické cvičenie, na ktorom si žiaci potvrdzujú teoretické poznatky o stavbe ľudského oka, je veľmi vhodným výberom, obzvlášť dnes, keď v školách dávame do popredia výkonový štandard a preferujeme bádateľské metódy i praktické aktivity.

Čím predovšetkým poslúži multimediálne vzdelávacie DVD ďalším pedagógom pri praktickej výučbe biológie?

Význam multimediálneho DVD s ukážkou pitvy kravského oka vidím vo viacerých rovinách. V prvom rade je skvelou metodickou pomôckou pre učiteľov biológie a čiastočne i fyziky, prípadne iných predmetov, v rámci ktorých sa uskutočňujú laboratórne cvičenia, praktické aktivity. A tiež pomôže pri výučbe napr. žiakov, ktorí sa nemohli z rôznych dôvodov zúčastniť laboratórnych cvičení.

Ako hodnotíte úroveň vzdelávacieho DVD z pohľadu grafického spracovania?

Môžem konštatovať, ako som napísala aj vo svojej recenzii, že písané texty sú zrozumiteľne členené, veľkosťou i typom písma primerané. Dôležité symboly a logá sú nenásilne zvýraznené. Platí to aj v rámci hodnotenia celkového dizajnu multimediálneho DVD, kombinácia textu a obrazu je na primeranej úrovni. Pripomínam však, že DVD chápeme predovšetkým ako metodickú pomôcku pre učiteľov, ako ukážku jednej z možností na uskutočnenie laboratórneho cvičenia. Grafické predely vhodne vyjadrujú štruktúru DVD nosiča a nadväzujú na seba.

Ukážkové vyučovacie hodiny sú výbornou metodickou pomôckou pre učiteľov. Učiteľ sa nemusí priamo zúčastniť ukážkovej vyučovacej hodiny, čo mu veľmi ušetrí čas. Navyše má možnosť prehrať si potrebné časti toľko razy, koľko potrebuje. Keďže v súčasnosti dávame do pozornosti viac výkon ako obsah a zameriavame sa na bádateľské metódy a praktické aktivity, ukážka vyučovacej hodiny s laboratórnou prácou je zvlášť hodnotná pre vyučujúcich prírodovedných predmetov. Multimediálne DVD, o ktorom hovoríme, môžu využívať aj učitelia základných škôl či stredných odborných škôl jednak k téme stavby a funkcie oka a jednak ako ukážku realizácie praktických cvičení.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

CODE WEEK

Európskej únii chýbajú programátori

Európsky týždeň programovania, známy aj ako Code Week, tento rok u nás prilákal okolo 3 500 ľudí. Chuť programovať ukázalo 60 škôl, a to základných, stredných aj univerzít. Zapojili sa však aj individuálni lektori, podnikateľské subjekty a združenia. „V prepočte na počet obyvateľov sme piatou najaktívnejšou krajinou spomedzi 38 zapojených štátov," prezradila Mária Prekopová, ambasádorka Európskeho týždňa programovania na Slovensku.

Organizovali sa otvorené hodiny programovania, popularizačno-vzdelávacie workshopy, prezentácie programátorských prác a programátorské súťaže. Úspech mali aj podujatia zamerané na prepojenie študentov s IT firmami s cieľom sprostredkovania ponuky a dopytu na trhu práce či prednáška IT experta na tému *Čo sa mi stane, ak sa stanem programátorom*.

V rámci iniciatívy niektorí pedagógovia zverejnili a sprístupnili pre ostatných učiteľov či záujemcov svoje vzdelávacie materiály na výučbu programovania. Niekoľko škôl dosahuje so svojimi študentmi významné úspechy, napr. Gymnázium na Ul. 17. novembra v Topoľčanoch, ktorého študenti sú majstrami sveta v robotike.

„Kým pred štvrťstoročím tu bolo obdobie strojárstva a museli sme ovládať logaritmické pravítka, v deväťdesiatych rokoch prišlo obdobie jazykov, ktoré sme začali učiť vo veľkom, a teraz je tu obdobie cudzieho jazyka digitálneho sveta. Som presvedčený, že je nutné, aby ho naše deti ovládali," povedal minister školstva Peter Pellegrini, ktorý Code Week tiež podporil, a vyzval školy, aby sa doň zapájali.

Podľa dostupných štatistík viac ako 90 % odborných profesií v súčasnosti vyžaduje určité znalosti v oblasti informačno-komunikačných technológií (IKT). Pracovníci v tejto oblasti navyše tvoria kľúčový pilier modernej pracovnej sily vo všetkých odvetviach hospodárstva, pričom dopyt rastie o 3 % ročne a počet absolventov počítačových vied je stále málo. Preto napriek vysokej miere nezamestnanosti v Európe zostávajú mnohé miesta pre pracovníkov v oblasti IKT aj naďalej neobsadené. Roku 2020 ich môže chýbať až 900-tisíc. **(bd)**

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 18/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25.

SOŠ-ky spolupracujú so zamestnávateľmi

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Uplatnenie absolventov stredných odborných škôl na trhu práce sa dnes skloňuje vo všetkých pádoch. Dôležitosť nadobudnutej praxe už počas štúdia si uvedomujú viaceré školy, ktoré prostredníctvom projektov financovaných z operačného programu Vzdelávanie inovujú metódy a formy výučby. Cielene vzdelávajú svojich pedagógov či modernizujú vyučovací proces v spolupráci so zamestnávateľmi vo svojom regióne. Moderné technické vybavenie, workshopy, novovytvorené predmety či kontakt a spolupráca pedagógov s konkrétnymi podnikmi vytvárajú dobrú štartovaciu pozíciu pre žiakov na trhu práce po ukončení štúdia.

„Vďaka týmto aktivitám dochádza k postupnému prepájaniu požiadaviek zamestnávateľov na zručnosti, schopnosti a vedomosti absolventov s ich prípravou počas štúdia. Študenti sa dostávajú k novým informáciám, technologickým novinkám a postupom, ktoré im iba teoretická príprava nevie poskytnúť. I podpora takýchto projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom Agentúry Ministerstva, školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ prináša študentom a školám benefity,“ hovorí o význame projektov štátny tajomník Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Juraj Draxler.

Úspešní absolventi – produkt moderného vzdelávania

Stredná odborná škola (SOŠ) strojnícka v Považskej Bystrici realizuje od januára 2013 projekt určený pedagogickým zamestnancom aj žiakom. Škola sa v ňom zameriava na inováciu metód a foriem výučby, pričom hlavným cieľom je na základe preškolenia pedagógov, obsahovej i technickej modernizácie vyučovania rôznych predmetov ponúknuť žiakom lepšie podmienky na vzdelávanie a následne praktické uplatnenie na pracovnom trhu. V rámci projektu vytvorili učitelia v spolupráci s odborníkmi z praxe 709 pracovných listov z 24 všeobecnovzdelávacích, strojárskych aj elektrotechnických predmetov a tiež 129 prezentácií, ktoré sú doplnené interaktívnymi cvičeniami a videosekvenciami. Spolupráca s odborníkmi z praxe a so zamestnávateľmi nielen pri tvorbe učebných materiálov, ale aj v oblasti praktickej výučby podporuje efektívnosť vzdelávania a prípravy žiakov vo vzťahu k požiadavkám trhu práce. Vďaka projektu škola vybavila 10 učební katedrami so zabudovaným notebookom a dataprojektorom, ku kvalite výučby však prispieva i tester ethernetových káblov UTP, STP, USB KYS 0411, krimpovacie kliešte EJ konektorov, digitálny osciloskop, multimeter či presný stolný merač. Vzhľadom na neustále sa zvyšujúce požiadavky a rozmach špičkových technológií absolvovali pedagógovia školenia s cieľom zvýšiť svoju odbornosť a kvalifikáciu. Získali tak poznatky potrebné na tvorbu prezentácií a prostredníctvom zaujímavých modelových situácií aj zručnosti v komunikácii so žiakmi. Pre učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy boli pripravované školenia zamerané na programovanie a obsluhu CNC stroja frézovaním a sústružením Haidenhein a Sinumerik a tiež na využitie softvéru OrCAD na tvorbu technickej dokumentácie pre elektrotechnické odbory. Škola na projekt získala nenávratný finančný príspevok vo výške viac ako 201-tisíc eur a jeho realizáciu ukončí v decembri 2014.

Súčasťou zamestnávateľského workshopu Beauty služby, ktorý v rámci projektu zorganizovala SOŠ Spišská Nová Ves, bola aj kozmetická a kadernícka súťaž.

Zo školy priamo na trh práce

Aj SOŠ Spišská Nová Ves sa vo svojom projekte, cielenom na žiakov i učiteľov, zamerala na problematiku uplatniteľnosti svojich absolventov na trhu práce. Hneď v úvode realizácie projektu boli pedagogickí zamestnanci vyškolení v oblasti prezentačných zručností a Národného štandardu finančnej gramotnosti, ktorý bol následne zapracovaný do školských vzdelávacích programov. Dôležité pre projekt boli zamestnávateľské workshopy – stretnutia so zamestnávateľmi s cieľom zisťovania ich aktuálnych potrieb v regióne a požiadaviek na absolventov a následnej inovácie vzdelávacích programov a učebných materiálov. Žiaci v rámci nich prezentovali svoje zručnosti počas kozmetickej a kaderníckej súťaže a súťaže v odbore manikér a pedikér. Záverečných skúšok z technických predmetov sa zúčastnili aj zástupcovia zamestnávateľov. V záujme získavania skúseností a príkladov dobrej praxe navštívilo 20 pedagógov partnerské školy v Španielsku a v Nórsku. Výsledkom aktivít bolo inovovanie učebných osnov a tvorba nových vzdelávacích materiálov. Vďaka projektu škola vybavila 3 učebne novými počítačmi, mininotebookmi, vizualizérmi a dataprojektormi. Novými učebnými pomôckami bolo podporené aj praktické vyučovanie stavebných, elektrotechnických, kaderníckych a kozmetických predmetov. Jedným z výstupov projektu je aj príručka pre absolventov školy, ktorá ich bude sprevádzať prvými krokmi na trhu práce. Škola projekt realizovala v rokoch 2012 až 2014 a získala naň nenávratný finančný príspevok vo výške viac ako 375-tisíc eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív SOŠ Spišská Nová Ves

O ČOM PÍŠE

Októbrová Rodina a škola

- Vrásky – duša uložená v tvári
- Vzťahy detí a rodičov na Slovensku patria k najhorším v Európe
- Najlepší prejav študentky o zmysle vzdelávania v školách
- Rozhovor s Ing. arch. Jaroslavom Paškom, ministrom školstva v rokoch 1993 – 1994
- Máme doma záškoláka
- Čo robia šťastní ľudia inak?
- Projekt Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií
- eTwinning zmenil naše vzťahy
- Nebezpečné chyby pri sedení
- TOP desať rád pápeža Františka
- Cesty k vzdelávaniu podľa Jana Antonína Baťu

ŠTIPENDIÁ

Podpora sociálne slabších

Celkovo 4,14 milióna eur vyplatilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v školskom roku 2013/2014 formou štipendií žiakom stredných škôl zo sociálne slabšieho prostredia. Išlo spolu o 117 891 štipendií, pričom priemerná výška vyplateného mesačného štipendia bola 35,13 eura na žiaka.

Najviac poberateľov tejto formy podpory bolo v Prešovskom kraji (spolu tam vyplatili 35 310 štipendií v sume takmer 1,257 mil. eur), Košickom kraji (27 978 štipendií v sume vyše 972-tisíc eur) a v Banskobystrickom kraji (21 343 štipendií v sume vyše 729-tisíc eur). Najmenej štipendistov bolo v Bratislavskom kraji (1 047 štipendií v sume necelých 39 500 eur) a Trenčianskom kraji (3 553 štipendií v sume takmer 128-tisíc eur).

Štipendium môžu získať stredoškoláci z rodín odkázaných na dávky v hmotnej núdzi alebo z rodín, ktorých príjem neprevyšuje úroveň životného minima. Výška štipendia je závislá od prospechu žiaka a v súčasnosti sa pohybuje od 22,61 eura mesačne (priemer známok horší ako 2,5, ale najviac do 3,5) cez 31,65 eura (priemer známok horší ako 2,0 ale najviac do 2,5) až po najvyššiu sumu 45,21 eura (priemer známok 2,0 a lepší). Presné sumy štipendií podľa priemeru známok sa viažu na životné minimum a spolu s ním sa postupne upravujú.

Štipendium nedostane žiak, ktorý je podmienečne vylúčený zo školy alebo v predchádzajúcom polroku školského vyučovania dosiahol priemerný prospech horší ako 3,5. Riaditeľ školy svojím rozhodnutím môže pozastaviť vyplácanie štipendia aj žiakom, ktorí sa dopustili výnimočne hrubého porušenia školského poriadku alebo majú výrazne zlú dochádzku.

Agendu stredoškolských štipendií má na starosti príslušné pracovisko Centra vedecko-technických informácií SR.

(mš)

Školy dostali milión nových učebníc

ZMENY

Od nástupu Petra Pellegriniho do funkcie ministra školstva, vedy, výskumu a športu dostali školy takmer milión nových učebníc. Kým 4. júla 2014 pri jeho nástupe do rezortu bolo pre školy obstaraných 1 334 212 učebníc, teraz ich už majú 2 323 693.

„Učebnice boli jedným z najpálčivejších problémov, ktoré ma na ministerstve čakali,“ povedal minister Peter Pellegrini. Podľa vlastných slov hneď na začiatku spustil verejné obstarávania na učebnice a zároveň spružnil vnútorné procesy tak, aby knihy boli dostupné čo najskôr.

Prioritou bol prvý stupeň základných škôl, kde mali žiaci a učitelia k dispozícii len 43,7 % kníh. Dnes je to už takmer 96 %. Rovnako sa podarilo vybaviť aj špeciálne školy, ktoré mali na začiatku prázdnin dodaných len 37 729 kníh, kým dnes ich majú viac ako 205-tisíc. Do konca roka by mali do škôl prísť aj učebnice pre druhý stupeň základných škôl z matematiky, geografie, biológie, informatiky a náboženstva.

V učebnicovej politike ministerstvo pripravuje aj ďalšiu zmenu, ktorá by mohla konečne otvoriť cestu preplácaniu učebníc cudzích jazykov. Ak v Národnej rade SR prejde návrh poslanca Ľubomíra Petráka, rezort bude môcť skúšobne poslať školám určitú sumu peňazí na nákup kníh s odporúčacou doložkou. *„Školy si takto budú môcť samy vybrať, ktoré učebnice chcú používať, a priamo by ich nakúpili. Rodičia by takto ušetrili desiatky eur. V prípade, že sa tento spôsob obstarávania učebníc osvedčí, dáme školám do budúcna pri nákupe učebníc väčšiu voľnosť,“* povedal minister. **(edu)**

DIGIPEDIA

Konferencia s nadčasovým posolstvom

Viac než 300 pedagógov z materských, zo základných a stredných škôl z celého Slovenska sa v polovici októbra zišlo v Poprade na konferencii *Škola na dotyk LIVE 2*. Okrem príspevkov hostí si vypočuli aj prezentácie samotných učiteľov, ktorí nadobudli skúsenosti s využitím tabletov vo vyučovacom procese v rámci minuloročného pilotného projektu *Škola na dotyk*.

Na konferencii vystúpil aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini. Zdôraznil potrebu využívania nových moderných technológií vo výučbe. „Digitálne prostredie sa stáva realitou, na ktorú musia školy pružne reagovať a svojich žiakov a študentov naň čo najlepšie pripraviť,“ povedal.

Prednedávnom bolo do viac ako 4 000 škôl na Slovensku rozposlaných v tzv. digitálnych balíčkoch v rámci národného projektu *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* približne 20 000 tabletov, a tak je téma ich využitia v pedagogickej praxi zo strany učiteľov viac než žiaduca.

Konferencia bola okrem iného zameraná na možnosti využívania tabletov priamo na vyučovacej hodine v triede, v školských projektoch či v teréne. Pre tých pedagógov, ktorí nemali možnosť zúčastniť sa konferencie, ponúka vzdelávacie centrum Edulab v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom sériu školení k problematike použitia tabletov ako efektívnej učebnej pomôcky. Všetky informácie sú k dispozícii na webovej stránke vzdelávacieho centra Edulab.

Na konferencii odovzdal Peter Pellegrini aj hlavnú cenu Veľkej súťaže pre učiteľov, ktorou je týždenný letecký zájazd do New Yorku. Ceny a ďakovné listy za osobný prínos k rozvoju moderného školstva si z rúk ministra prevzali piati výhercovia z rôznych kútov Slovenska (na snímke).

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR
Foto archív MŠVVaŠ SR

Parížska deklarácia o mediálnej a informačnej gramotnosti v digitálnej dobe

DOKUMENT

V parížskej centrále Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) sa v dňoch 27. a 28. mája 2014 uskutočnilo 1. Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti. Účastníci tohto medzinárodného fóra v rámci Globálnej aliancie pre partnerstvá v oblasti mediálnej a informačnej gramotnosti (GAPMIL) prijali Parížsku deklaráciu o mediálnej a informačnej gramotnosti. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zastupovali na podujatí Ing. Henrieta Crkoňová, vedúca služobného úradu, a PhDr. Nataša Slavíková, námestníčka Metodicko-pedagogického centra (MPC), členka pracovnej skupiny Európskej komisie pre mediálnu gramotnosť.
MPC predkladá oficiálny text deklarácie všetkým, ktorých téma mediálnej gramotnosti zaujíma. Veríme, že deklarácia podnieti učiteľov, metodikov, vysokoškolských pedagógov, rodičov i ďalších odborníkov k intenzívnejšej implementácii mediálnej výchovy v každodennej praxi.

Nový míľnik

Mediálna a informačná gramotnosť sa v celosvetovom meradle preukázala ako dôležitá oblasť. Ťaží z desiatok rokov práce a na začiatku 21. storočia konverguje k rôznym významným deklaráciám a rámcom vrátane Grünwaldskej, Toulouskej, Sevillskej, Parížskej, Pražskej, Alexandrijskej, Fezskej a Moskovskej deklarácie, ako aj Odporúčania pre mediálnu a informačnú gramotnosť zostaveného Medzinárodnou federáciou knižničných asociácií a inštitúcií (IFLA) a Koncepcie a Akčného plánu pre GAPMIL. Koncepcia a Akčný plán pre GAPMIL formulujú spôsoby využitia mediálnej a informačnej gramotnosti v rozvojových oblastiach vrátane správy vecí verejných, prístupu k informáciám, médií, knižníc a internetu, výchovy a vzdelávania, jazykovej a kultúrnej rozmanitosti, rovnosti, zdravia, podnikania, poľnohospodárstva a trvalo udržateľného rozvoja vo všeobecnosti.
Digitálne prostredie v 21. storočí výrazne ovplyvňuje význam a využitie médií a informácií. Vyžaduje si nepretržité inovácie vo výskume a v praxi pre mediálnu a informačnú gramotnosť. Táto deklarácia zdôrazňuje odpovede zamerané na mediálnu a informačnú gramotnosť na požiadavku nových gramotností v neustále sa rozširujúcom informačnom prostredí, ktoré obklopuje mladých ľudí, ako aj dospelých, napriek tomu, že sme si vedomí toho, že mnoho ľudí na svete ešte pripojenie na internet nemá.

Posúdenie nového prostredia...

Kontinuálny vývoj technológií vytvára a sprostredkúva neustále rastúce množstvo obsahu a informácií, ako aj nové on-line priestory. Tie prinášajú nové problémy, výzvy a možnosti, keďže možnosti internetu sa stávajú mobilnými, všadeprítomnými a multiplatformovými. Jednotlivci získavajú väčšiu mieru kontroly nad ich rolami aj ako tvorcovia médií a kritici, nielen ako ich spotrebitelia. Sociálne médiá a sociálne siete získavajú na význame, pretože slúžia ako odkazy na nové formy sociálnej interakcie i na nové práva a modely participácie, ako je napríklad globálne občianstvo v digitálnej dobe. Tieto vývojové trendy vedú k nárastu možností a výziev pre všetky zainteresované osoby a osoby z praxe s cieľom zabezpečiť mediálnu a informačnú gramotnosť občanov, aby sa vedeli efektívne pohybovať vo zvýšených tokoch komunikácie.
V kontexte týchto trendov vývoja, ako aj v súvislosti s ekonomickými, politickými a so spoločenskými zmenami, ktoré sú s nimi spojené, je mediálna a informačná gramotnosť čoraz potrebnejšia. Tieto zmeny zahŕňajú: mediálne odvetvia ako veľkých hráčov; politiky výchovy a vzdelávania zamerané na ekonomickú konkurencieschopnosť a výkonnosť; posun k „vedomostným spoločnostiam" ako pokročilej forme „informačnej spoločnosti". Jedným z efektov takýchto zmien je aj upriamenie pozornosti na význam toho, že mediálnu a informačnú gramotnosť v kontextoch výchovy a vzdelávania nie je možné nahrádzať počítačovou alebo IT gramotnosťou (napr. osnovy, financovanie, vzdelávanie učiteľov, atď.).
Takéto trendy si žiadajú prehodnotenie kontextu a kompetencií (vedomostí, zručností a postojov) vyžadovaných občanmi v 21. storočí. Pre zainteresované osoby je dôležité, aby bolo jasné, že presadzovanie jednotlivých typov gramotnosti alebo súboru schopností a zručností bez toho, aby boli vložené do širšieho kontextu mediálnej a informačnej gramotnosti, nie je ani vhodné, ani efektívne.

... a dôležitosti mediálnej a informačnej gramotnosti v ňom

Namiesto rizika marginalizácie, posunu alebo oslabenia mediálnej a informačnej gramotnosti je dôležité, aby bol zdôraznený jej význam – najmä, ak digitálna konvergencia je čoraz väčšmi rozšírená a prijímaná médiami, informáciami, výchovou/vzdelávaním a ostatnými život podporujúcimi potrebami fungujúcimi on-line, kde kritické myslenie, tvorivosť a etické využívanie médií a informácií naďalej zostáva kľúčové. Mediálna a informačná gramotnosť má dobrú pozíciu na podporu rovnováhy medzi právami a etickými odôvodneniami, ktoré sú nevyhnutné v čoraz komplexnejšom digitálnom svete.
Každý by mal vedieť, že počítačové programovanie nie je aktivita bez odplaty a technológie majú byť vnímané so zreteľom na ľudské práva. Softvérové inžinierstvo sa stalo nevyhnutným pre komunikačné médiá a úložiská vedomostí, ako je napr. internet, rozhlas, televízia, tlač, mobilné zariadenia či knižnice. Je dôležité, aby všetky regióny sveta podporovali a mali kritické množstvo softvérových inžinierov, aby sa dokázali vyhnúť úplnej závislosti od externej expertízy. Avšak aj keď nie každý musí byť softvérový inžinier, všetci občania potrebujú mať osvojené kritické kompetencie mediálnej a informačnej gramotnosti na to, aby vyžadovali transparentnosť a vedeli analyzovať, aké slobody získajú alebo stratia a aké riziká podstupujú pri interakcii s počítačovými jazykmi, ktoré sú za normálnych okolností neviditeľné.
Koncepcia „vedomostných spoločností" UNESCO a z nej vyplývajúci princíp univerzality na správu vecí verejných na internete môže napomôcť obnoviť dôraz na mediálnu a informačnú gramotnosť. Univerzálnosť internetu predpokladá internet založený na štyroch dimenziách: ľudské práva, otvorenosť, dostupnosť pre všetkých a participácia viacerých zúčastnených strán. Základom je mediálna a informačná gramotnosť, ktorá zároveň vytvára aj bázu vzájomných vzťahov, rovnováhy a aplikácií na špecifické problémy.
Ľudia aktívni v mediálnej a informačnej gramotnosti by mali:

- brať do úvahy príležitosti a výzvy, ktoré predstavuje zakotvenie médií a technológií do všetkých aspektov ľudského života, a skutočnosť, že médiá a technológie stelesňujú ľudské hodnoty a vyžadujú si ďalšie gramotnosti,
- presadzovať verejný hodnotový záujem o médiá a internet a podnietiť diskusiu o nich ako spoločenskom dobre alebo občianstve,

Príloha

Význam kľúčových aktérov

Mediálne, informačné a IT spoločnosti môžu vyjadriť záväzok pri presadzovaní mediálnej a informačnej gramotnosti v rámci politiky spoločenskej zodpovednosti firiem (CSR). Mediálna gramotnosť má význam pre kultúrne a obsahové odvetvia, pretože tie sa zaoberajú širokou škálou médií a majú špecifický potenciál: podporujú zvedavosť, vzájomné porozumenie, kritické myslenie medzi ich priaznivcami, predovšetkým mladými ľuďmi. Rešpektujú slobodu prejavu, ochranu súkromia, podporujú interkultúrny dialóg a dialóg medzi náboženstvami v oblasti poskytovania obsahu, ktorý predstavuje ženy vyváženým a nestereotypným spôsobom, investujú do tvorivosti a inovácií, vyhľadávajú talenty a propagujú ich.
Žurnalistika, novinári a ostatní odborníci sú rozhodujúcim činiteľom pre dobrú správu vecí verejných, demokraciu, slobodu prejavu a prístup k informáciám. Mediálna a informačná gramotnosť má pre nich význam, pretože je potrebné, aby dokázali premýšľať o svojich postupoch, a tiež preto, že potrebujú publikum, ktoré chápe ich funkcie a ktorému by sa mali v konečnom dôsledku zodpovedať. Médiá v praxi čelia výzvam nárastu veľkých dát, participatívnej alebo občianskej žurnalistiky, ako aj podstaty sociálnych médií. Ich odborný status a hodnoty môžu profitovať z ďalšieho vzdelávania v oblasti mediálnej a informačnej gramotnosti pre lepšie skúmanie a presadzovanie ich myšlienok v pluralistickom prostredí.
Knižnice a vzdelávacie centrá sú kľúčovými partnermi pre mediálnu a informačnú gramotnosť. V krajinách s veľkým množstvom dát a informačným preťažením získavajú na význame a dostávajú úplne iný význam. V krajinách s nízkou mierou pripojenia poskytujú občanom priestor na prístup k informáciám sprostredkovaným médiami a informačnými a komunikačnými technológiami a gramotnosť o tomto prístupe. Mediálna a informačná gramotnosť sa v digitálnom veku stáva *raison d'être* (dôvodom existencie – pozn. prekl.) moderných knižníc. Odborní zamestnanci knižníc sú potrební na zaraďovanie mediálnej a informačnej gramotnosti do učebných osnov, ako aj v neformálnom a mimoškolskom vzdelávaní. Je potrebné prehĺbiť úlohu odborníkov z knižníc ako pedagógov a facilitátorov výučby. Je taktiež potrebné zrevidovať vzdelávanie používateľov knižníc, aby sme sa presvedčili, že v neustále sa rozvíjajúcom prostredí informácií je rozšírené o riešenie aspektov transgramotnosti.
Audiovizuálne orgány alebo s nimi súvisiace národné orgány, informácie, multimédiá a regulačné orgány pre obsah vysielania a printových médií, ako aj autoregulačné orgány médií sú rozhodujúce pri presadzovaní mediálnej a informačnej gramotnosti pre všetkých. Ich úloha je súčasťou ich mandátu ochraňovať všeobecné alebo verejné dobro.
Výskumná obec zostáva naďalej kľúčovým faktorom pre mediálnu a informačnú gramotnosť pri konsolidovaní vedomostí a zdieľaní najlepších postupov po celom svete, profitujúc z cezhraničnej kapacity digitálnych sietí. Výskum mediálnej a informačnej gramotnosti bol v minulosti vykonávaný ako samostatný. Dnes je potrebné, aby sa prepojil s podporou vývoja nových teoretických a metodologických rámcov a s monitoringom vnútroštátnych a medzinárodných verejných opatrení v tejto oblasti.
Občianske združenia a mimovládne organizácie fungujú ako most medzi ostatnými zainteresovanými subjektmi a zaisťujú dialóg medzi komunitami mediálnej a informačnej gramotnosti v rámci a aj mimo škôl. Podporujú aktivity mediálnej a informačnej gramotnosti a vzdelávanie v neformálnom a mimoškolskom prostredí. Oslovujú dospelých a znevýhodnené skupiny a poskytujú doživotnú podporu. Majú tendenciu podporovať zameranie mediálnej a informačnej gramotnosti na občianstvo a občiansku agendu a môžu udržiavať energické nasadenie verejnej sféry a posilniť úspech v digitálnom kontexte. Odborníci na oblasť občianskej spoločnosti taktiež potrebujú rozšíriť svoju úlohu a rozvíjať svoje kapacity v novom digitálnom prostredí, ktoré zefektívni ich základný systém a rozšíri ich kolektívnu inteligenciu.

Rozoberanie problematiky mediálnej gramotnosti v súčasnosti

Mediálna a informačná gramotnosť je posilňovaná v otázkach svojho opodstatne-

- potvrdiť otvorenosť mediálnej a informačnej gramotnosti pre verejnosť a verejný prístup k médiám, výchove a vzdelávaniu a vedomostiam za podmienky, že sú si vedomí rôznych sociokultúrnych kontextov,
- pokračovať v posune smerom k rámcom pre ľudské práva na internete,
- potvrdiť nevyhnutnosť mediálnej a informačnej gramotnosti pri podpore mnohých zúčastnených strán na správe vecí verejných na internete, ktorá zahŕňa aj širokú škálu inštitúcií od školskej politiky až po medzinárodné dohody,

- zlepšovať potenciál mediálnej a informačnej gramotnosti v mediálnych, informačných a IT organizáciách.

Odporúčania pre zainteresovaných

My účastníci 1. Európskeho fóra mediálnej a informačnej gramotnosti v rámci GAPMIL vyhlasujeme obnovenie podpory mediálnej a informačnej gramotnosti s cieľom posilniť jednotlivcov v digitálnom veku a v tejto súvislosti sa zaväzujeme:

1. popísať mediálnu a informačnú gramotnosť ako komplexný súbor procesov gramotnosti pre 21. storočie, prostriedok na prehĺbenie inklúzie, vedomostí, zručností, kultúry a spolupráce a mechanizmus pre všetkých ľudí získavať, tvoriť a inovovať;
2. podporovať mediálnu a informačnú gramotnosť pri riešení otázok prístupu, ochrany súkromia, bezpečnosti a etického využívania informácií, médií a technológií v súlade s normami ľudských práv a uznať úlohu mediálnej a informačnej gramotnosti vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti, k interkultúrnemu dialógu a dialógu medzi náboženstvami a ochrane občanov v krajinách s citlivým spoločenským kapitálom a slabšou demokratickou politickou kultúrou;
3. urýchľovať tvorbu obsahu – v médiách a v rozličných formách – ako kľúčového nástroja na rozvoj digitálnej ekonomiky vytvorením mediálnych laboratórií vo výchovno-vzdelávacích a v kultúrnych inštitúciách;
4. propagovať mediálnu a informačnú gramotnosť vo vzťahu k osobnému a profesionálnemu celoživotnému rozvoju prostredníctvom spolupráce medzi zúčastnenými stranami v odbornom vzdelávaní a výcviku, inštitúcií vyššieho vzdelávania, vedeckej obce, verejnoprávnych a súkromných médií a organizácií tretieho sektora;
5. podporovať vytvorenie formálneho kurikula pre mediálnu a informačnú gramotnosť v rámci škôl;
6. podporovať a obhajovať spoločné, zdieľané a kooperatívne prístupy a stratégie týkajúce sa mediálnej a informačnej gramotnosti na poli výchovy a vzdelávania, kultúry, ekonomiky a technológií, aby sa prehĺbil interkultúrny dialóg a dialóg medzi náboženstvami, rodová rovnosť a kultúra mieru a úcty v participatívnej a demokratickej verejnej sfére;
7. podporovať mediálne, informačné a IT spoločnosti pri integrovaní priorít mediálnej a informačnej gramotnosti do ich strategických plánov a úkonov, ako je napr. zber špecifických ukazovateľov vrátane kritérií pri platbách CEO, udržiavanie dialógu so zúčastnenými stranami (zákazníkmi, zamestnancami, akademickou obcou, finančnou komunitou, mladými občanmi a občianskou spoločnosťou) a práca v rámci jasných a transparentných rámcov zodpovednosti;
8. zaistiť, aby knižnice a ostatné kultúrne inštitúcie pravidelne aktualizovali svoje stratégie mediálnej a informačnej gramotnosti a výchovno-vzdelávacie opatrenia, ktoré zahŕňajú postupy transgramotnosti, a aby kvalifikovaní pracovníci knižníc a kultúrnych inštitúcií boli vzdelávaní s cieľom vytvoriť potrebné kapacity pre užívateľov služieb vzdelávania v mediálnej a informačnej gramotnosti;
9. požadovať od verejnej služby a vlád, aby vyvinuli zvláštne úsilie a zamerali sa na posilnenie vlastnej stratégie mediálnej a informačnej gramotnosti;
10. presadzovať mediálnu a informačnú gramotnosť pre ľudí so špeciálnymi potrebami, pôvodné obyvateľstvo a ďalšie znevýhodnené skupiny.

Plánovaný postup

Mediálna výchova by sa mala podporovať:

- posilnením úlohy GAPMIL;
- vytváraním kontinentálnych a národných segmentov GAPMIL po celom svete nad rámec pravidelného organizovania kontinentálnych a svetových fór a zabezpečením zapojenia médií a informačných technológií zúčastnených strán;
- podporou virtuálnej celosvetovej siete mediálnej a informačnej gramotnosti kvôli spolupráci a vytváraniu zväzov výskumných inštitúcií, pokiaľ možno na každom kontinente (napr. zúčastnené európske strany by mali zostaviť Európske centrum mediálnej a informačnej gramotnosti, ako bol daný podnet počas 1. Európskeho fóra mediálnej a informačnej gramotnosti);
- presadzovaním otvorených vzdelávacích zdrojov (OER) na mediálnu a informačnú gramotnosť,
- rozširovaním programu kooperácie UNTWIN pre mediálnu a informačnú gramotnosť, ktorý vedie UNESCO a Aliancia civilizácií OSN), ako prostriedku združovania snáh medzi univerzitami a výchovno-vzdelávacími inštitúciami, propagujúc výskum, školenia učiteľov a zamestnancov knižníc, magisterské a doktorandské programy mediálnej a informačnej gramotnosti;
- apelovaním na medzinárodné organizácie a výchovno-vzdelávacie inštitúcie z celého sveta, aby presadzovali zavedenie mediálnej a informačnej gramotnosti do formálneho, neformálneho i mimoškolského vzdelávania ako kľúčovej kompetencie a predmetu vedomostí, štúdia a výchovno-vzdelávacej praxe;
- vyzývaním správcov médií a informácií na spoluprácu pri propagovaní mediálnej a informačnej gramotnosti tým, že umožnia participovať svojmu publiku, budú spolupracovať s výchovno-vzdelávacími systémami a konať v súlade s etickými normami, ľudskými právami a so zásadami slobody prejavu a slobodného prístupu k informáciám.

Záver

Tieto odporúčania predstavujú rozsiahle stratégie pre inkluzívne opatrenia v rámci mediálnej a informačnej gramotnosti pre všetkých občanov v 21. storočí. Apelujeme na všetky zúčastnené strany, aby pri obhajovaní a implementácii tejto deklarácie do politiky mediálnej a informačnej gramotnosti i do praxe zohrávali aktívnu úlohu.

nia a využitia a podpretá aj novými možnosťami.

Mediálna a informačná gramotnosť je preklenujúci pojem, ktorý zahŕňa zručnosti, schopnosti, vedomosti a postoje týkajúce sa pojmov, ako je mediálna gramotnosť, informačná gramotnosť, spravodajská gramotnosť, reklamná gramotnosť, filmová gramotnosť, internetová gramotnosť, gramotnosť sociálnych sietí, počítačová gramotnosť, IT gramotnosť, digitálna bezpečnosť či súkromie a osobná kyberbezpečnosť.

Mediálna a informačná gramotnosť zahŕňa všetky médiá (digitálne a nedigitálne); gramotnosť znamená schopnosť vyhľadávať zdroje, hodnotiť, prispievať a kombinovať rôzne druhy médií a informácií a využívať ich v rôznych kontextoch a na rôzne účely.

Mediálna a informačná gramotnosť zahŕňa schopnosť kombinovať celú škálu zručností a kompetencií s cieľom využívať médiá a informácie vrátane nových mediálnych trendov na dosahovanie osobných cieľov. Tieto ciele sú však úzko spojené s individuálnym rastom (napr. vývinové problémy, tvorba identity, riadenie vzťahov, celoživotné vzdelávanie, atď.) a so spoločenskými výzvami (usporadúvanie informácií, participácia na verejnej diskusii, etika a ľudské práva, súkromie a pod.).

Mediálna a informačná gramotnosť zahŕňa kritické myslenie a reflexiu médií a informačných systémov vrátane hodnotenia informácií a mediálnych obsahov, reflexie politických/ekonomických vplyvov na informačný a mediálny systém, najdôležitejších úloh informácií, zaoberania sa rizikami a možnosťami nových mediálnych trendov, hodnotenia práva na využívanie/pripojenie a odpojenie, utajenie, súkromie, atď.

Mediálna a informačná gramotnosť zahŕňa využívanie informačných, mediálnych a digitálnych technológií na osobné a spoločenské účely vrátane sebavyjadrenia, interkultúrneho dialógu a dialógu medzi náboženstvami, rovnosti, práva a schopnosti rozhodovať, užívania médií vo voľnom čase, učenia/práce s médiami, atď.

Mediálna a informačná gramotnosť zahŕňa zaobchádzanie s médiami, čo predstavuje typy a úrovne operačných, tvorivých a kooperatívnych zručností, ako je napr. schopnosť tvoriť obsah a informačné produkty a využitie IT v tomto procese, atď.

Vzhľadom na skutočnosť, že prístup k informáciám a participácia sú kľúčovými princípmi súčasnej spoločnosti, mediálna a informačná gramotnosť musí byť považovaná za prostriedok realizácie ľudských práv.

Pracovný preklad z anglického jazyka PaedDr. Andrej VANČO, MPC Korektúry PhDr. Nataša SLAVÍKOVÁ, MPC; v Bratislave dňa 2. 10. 2014

KOMENTÁR

Pár poznámok k téme

Účastníci fóra okrem iného upozorňujú, že redukcionistické interpretácie, ktoré sa zameriavajú iba na aplikované technické kompetencie so zariadeniami, hardvér a softvér, majú potenciál výrazne obmedziť výchovu k mediálnej gramotnosti. Namiesto toho účastníci kladú dôraz na kritické prístupy ako najdôležitejšie pre mediálnu gramotnosť. Okrem technických kompetencií zdôrazňujú potrebu zahrnutia širšej a hlbšej analýzy sociálnych zvyklostí, postojov a hodnôt spojených s novými mediálnymi nástrojmi, textami a metódami.

I napriek všadeprítomnosti a dominancii rozličných médií v neformálnom vzdelávaní detí a mládeže si školy dostatočne neuvedomujú tento vplyv. Pravdou je, že školy sa pokúšali integrovať mediálne nástroje a texty do výučby v triede. Je však stále viac jasné, že nestačí len učiť a učiť sa s médiami, ale komplexné vzdelávacie prostredie si taktiež vyžaduje, aby sa žiaci a študenti učili o médiách, aby analyzovali oblasť nových textov, technológií a príslušných kontextov. V anglicky hovoriacich krajinách sa štúdium médií objavuje ako mediálne štúdiá, ktoré sa zaoberajú prijímaním mediálneho obsahu, jeho distribúciou, s tým súvisiacimi estetickými a výrobnými procesmi v rámci historického, ekonomického a kultúrneho kontextu a vychádzajú zvyčajne z teoretických základov spoločenských alebo humanitných vied.

Dnes je potrebné viac ako inokedy vyjasniť si a prekonať prístup k mediálnej výchove. Na všetkých úrovniach vzdelávania sa pristupuje k mediálnej a digitálnej gramotnosti skôr z čisto technického hľadiska, čo má za cieľ podporovať kompetencie gramotnosti založené na tom, že hardvér a softvérové aplikácie môžu byť priamo použité v tradičných učebných prostrediach. V dôsledku toho je mediálna výchova často spájaná s jednoducho dosiahnuteľnými aplikačnými zručnosťami potrebnými na pohybovanie sa v počítačových sieťach, virtuálnych svetoch, softvérových platformách, sociálnych sieťach alebo nástrojoch mediálnej produkcie a zariadeniach na editáciu. Vedci a odborníci sa pokúsili vyjasniť rozdiely medzi učením s médiami a učením o médiách tým, že definovali aplikované ovládanie IKT ako digitálnu gramotnosť a kritický prístup k médiám ako mediálnu gramotnosť. Napriek tomu môže byť rozdiel medzi nimi zavádzajúci.

Táto dichotómia ešte stále uprednostňuje vo vzdelávacích inštitúciách prístup s médiami pred učením o médiách. Napríklad kurzy vzdelávacích technológií v osnovách školenia učiteľov – ak sú ponúkané, majú tendenciu podporovať prístup s médiami.

Rýchle prijatie digitálnych sietí a nových IKT podstatne mení formy a obsah médií, ako aj vzťah užívateľov k informáciám. To sa odzrkadľuje v nových prístupoch k mediálnej výchove, keďže sa posúva nad rámec kritickej analýzy a postupov týkajúcich sa rozhlasovej, televíznej, filmovej a populárnej kultúry až ku kritickému prijímaniu a využitiu IKT (napr. mobilných zariadení, internetu, videohier, sociálnych sietí, WebTV, interaktívnych digitálnych tabúľ, virtuálnych svetov, atď.).

Stručne povedané, pri aktuálnom zhone v súvislosti s integrovaním výchovy k mediálnej gramotnosti do verejného školstva a obmedzovaním komplexnej podstaty gramotnosti na úzky súbor zručností vidíme dve riziká: 1. mediálna výchova sa obmedzuje len na rozvoj digitálnych kompetencií, 2. digitálne kompetencie sa obmedzujú len na technickú dimenziu, pretože sú zamerané na úzke odborné znalosti potrebné na orientáciu v hardvéri a softvéri. Stratégie kurikulárnej integrácie tohto typu vylučujú potrebné kritické prístupy, ktoré boli dlhodobo využívané na definovanie spoločenského prospechu a výhod gramotnosti.

Rýchle zmeny vo využívaní IKT v uplynulých desaťročiach aj naďalej vytvárajú významné reštrukturalizácie v každej oblasti spoločnosti. Multimediálne zariadenia, na ktoré sa každý deň spoliehame, sú novým „normálom“. Ich všadeprítomnosť rezonuje najmä u mladšej generácie užívateľov, ktorí získavajú informácie odlišnými a inovatívnymi spôsobmi, ktoré kladú užívanie IKT a s nimi súvisiace nové postupy využívania médií medzi základné životné zručnosti.

Medzi hlavné črty čoraz globálnejšej a digitálnejšej spoločnosti na začiatku 21. storočia patrí multikulturalizmus, zvýšenie kapacity na ukladanie a vyhľadávanie informácií, prístup k širokým sociálnym sieťam, schopnosť využívať počítačové siete na prekonanie priestoru a času.

Ak porovnávame množstvo zariadení gramotnosti, ktoré študenti používajú mimo školy, s nástrojmi gramotnosti a textami používanými vo formálnom vzdelávaní, je samozrejmé, že mladí ľudia sa musia odpojiť, aby sa mohli zapojiť v triede. Vo vyučovacom procese musia taktiež „vypnúť napájanie“ svojich obvyklých spôsobov práce s informáciami a so súvisiacimi kultúrnymi záujmami. V dôsledku toho študenti prechádzajú naprieč polarizovanou existenciou formálnych a neformálnych vzdelávacích prostredí. Na jednej strane prežívajú veľkú časť dňa v školách, ktoré sú veľmi vzdialené ich autentickým mediálnym a informačným zručnostiam, záujmom a potrebám. Na druhej strane sa týmto záujmom venujú a zdokonaľujú svoje zručnosti v nich prostredníctvom vzájomného učenia a znalostných sietí v prostredí mimo školy. Hoci existujú prepojenia medzi týmito paralelnými svetmi, študenti sa väčšinou nezaťažujú tým, že by sa aspoň pokúsili vytvoriť prepojenia medzi oblasťou formálneho a neformálneho vzdelávania.

Rýchly rozvoj a prijatie softvéru a hardvéru IKT paradoxne môže zabrániť snahám o integráciu výchovy k mediálnej a informačnej gramotnosti, pretože tieto zariadenia môžu viac alebo menej vedome viesť ľudí z praxe a politikov k technickejším a aplikovanejším prístupom k mediálnej výchove, ktoré sa zameriavajú na využitie a manipuláciu so zariadeniami. Prijatie aplikovaných prístupov pred kritickými je taktiež podporované predajcami, ktorí chcú predávať nové zariadenia verejnému sektoru vzdelávania, ako aj úzkosťou širokej verejnosti súvisiacou s potenciálom rozvoja pracovnej sily. Nakoniec, súčasné úsilie o postavenie „digitálnej kompetencie“ do pozície najúčinnejšieho spôsobu, ako riešiť potrebu vzdelávacej technológie, odpúta potrebnú pozornosť od ostatných priorít výchovy k mediálnej gramotnosti.

Buckingham (2011) vyjadruje tento zmätok pri svojom výskume spôsobu, akým sa význam digitálnej gramotnosti zužuje a týka sa len samotnej technológie, tak ako to vidíme aj pri formuláciách „digitálnej kompetencie“. Podľa Buckinghama sa redukcionistické vnímanie mediálnej gramotnosti rozširuje najmä v dôsledku množenia a rozširovania digitálnych technológií.

Mnohí odborníci zdôrazňujú potrebu rozšírenia koncepcie, obsahu a účelu tradičnej gramotnosti s cieľom zahrnúť do nej súčasnú digitálnu, multimodálnu a mediálnu gramotnosť. Mediálna gramotnosť je základom základného vzdelania v informačnej dobe. „Mediálna gramotnosť“ – alebo skôr „gramotnosť“ (bez spresnenia významu) – by mala riešiť všetky aspekty, ciele, obsahy, kontexty a dôsledky týkajúce sa prítomnosti a významu médií v našej spoločnosti.

PhDr. Nataša SLAVÍKOVÁ, lektorka 1. Európskeho fóra mediálnej a informačnej gramotnosti

Laureát minuloročného Chalupkovho Brezna Eduardo Sosa sa na tohtoročnej vernisáži predstavil svojím výtvarným umením aj naživo.

Umelecky tvoriví učitelia súťažili

VÝSLEDKOVÁ LISTINA

Na otvárací článok tohto čísla Učiteľských novín nadväzujeme prehľadom ocenených z celoslovenskej prehliadky umeleckej tvorivosti učiteľov 47. Chalupkovo Brezno 2014 a pripájame aj hodnotenia jednotlivých kategórií z pera odborných porôt.

Z hodnotiacich správ porôt

Kategória Literárna tvorba – poézia a poézia pre deti a mládež

V tejto kategórii – najmä v poézii pre deti a mládež – došlo oproti minulým ročníkom k výraznému kvalitatívnemu posunu vpred. Porotcovia usúdili, že až dve práce sú v predloženej podobe publikovateľné (Šefčík, Holubčíková). Valentín Šefčík, ktorého porota navrhla za laureáta, priniesol jednak objavnú tematiku, jednak poetické spracovanie na vysokej úrovni pre vekovú kategóriu dospievajúcich, čo v súčasnej literatúre dlhé roky chýba. Z jedenástich účastníkov zaujali viacerí autori. Jednak už viacnásobní účastníci Chalupkovho Brezna, u ktorých sme registrovali výrazný posun (napr. Mária Malá), a štandardne kvalitnú poéziu priniesla tiež Dagmar Janišová (básne poslala v knižne upravenej podobe s vlastnými ilustráciami) a Anna Lažová (tiež knižne upravené texty). Zrelú poéziu s filozofickým pozadím poslala do súťaže Margita Kuchčáková, hotovú knižku ponúkla aj Janka Balážová.

Porota: prof. PhDr. Brigita Šimonová, CSc., Ondrej Nagaj, PhDr. Peter Mišák

Kategória Umelecký prednes

Výrazným pozitívom tohtoročnej súťažnej prehliadky bola vysoká úroveň interpretácie všetkých súťažiacich vo všetkých oblastiach kategórie umeleckého prednesu (prednes poézie, prednes prózy a najmä prednes z tvorby pre deti). Umelecky hodnotná, nadčasová dramaturgia, kvalitná práca s umeleckými výrazovými prostriedkami bola príznačná pre všetky vystúpenia. U dlhoročných účastníkov sa prejavila vzostupná kvalita výkonu. Milým prekvapením bolo aj vystúpenie nováčika v súťaži s novým formátom, ktorý priniesol inováciu a originalitu. Na vysokú úroveň jednotlivých prednesov mala pozitívny vplyv aj príjemná atmosféra, ktorú vytvorili hostitelia z Hotelovej akadémie Brezno tým, že v publiku boli študenti zaoberajúci sa umeleckým prednesom, a tiež originálna, interaktívna práca poroty, najmä jej predsedu, čím celá prehliadka nadobudla nielen umelecký, ale aj výchovný a inšpiratívny rámec. Vysokú úroveň súťažiacich, ale aj prácu porotcov môžu potvrdiť aj súťažiaci z iných kategórií, ktorí prijali miesto v hľadisku.

Porota: PaedDr. Ján Pochanič, Mgr. Melánia Dubínyová, Zuzana Vaníková

Kategória Literárna tvorba – próza

Porota konštatuje, že hoci početnosť prihlásených nie je výrazná, proporčne pokrýva celé územie Slovenska. Z jedenástich súťažiacich je prevažná väčšina v dôchodkovom veku. Prihlásené práce možno rozčleniť do dvoch kategórií – próza pre dospelých a próza a dramatické útvary pre deti a mládež. Porota konštatuje, že väčšina prác mala veľmi slušnú úroveň, čomu nasvedčuje aj členenie do pásiem – 5 zlatých, 5 strieborných, 1 bronzové. Tematicky sú príspevky orientované na obrázky zo súčasnosti, podávajú obraz človeka uprostred diania, ale značné množstvo prác sa venuje aj životu zvierat a popisu prírody. Autori využívajú literárne postupy z formálneho hľadiska na obrazné vyjadrenie, živú hovorovú reč s prvkami miestneho nárečia, nájde sa aj dramatizácia príbehu. Zo žánrového hľadiska sa využíva poviedka, povesť, rozprávka. Keďže autori sú pedagógovia, je cítiť východiskovú pozíciu – vychádzajú z potrieb školskej praxe alebo využívajú školské prostredie. Porota oceňuje prácu Martina Muchu *Varhany*, ktorá humorne popisuje tému rasovej znášanlivosti v spoločenskom spolunažívaní. Osobitne oceňuje aj prácu Patrície Hadžegovej *O písmenkách*. Porota tiež konštatuje, že autori sú prevažne už osvedčení účastníci Chalupkovho Brezna a bolo by vhodné pracovať na motivácii a stimulácii nových autorov z mladšej učiteľskej generácie.

Laureáti 47. ročníka Chalupkovho Brezna

- Mgr. Valentín Šefčík, Bertotovce: Literárna tvorba – poézia
- Mgr. Bibiána Kuštárová, Martin: Umelecký prednes
- Mgr. Jana Spáčová, Brezno: Tvorba umeleckodokumentárnych, prezentačných a vzdelávacích programov a filmov
- Mgr. Erika Géciová, Podbrezová: Hudobná tvorba – spev
- PaedDr. Július Alcnauer, PhD., Prešov: Výtvarná tvorba

Mimoriadne ceny

Cena venovaná prezidentom SR Andrejom Kiskom

Mgr. Anna Holubčíková, Turzovka-Šárky – za pôsobivú poéziu pre deti s humorným nadhľadom a novým poetickým stvárnením

Cena venovaná ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR Petrom Pellegrinim

PaedDr. Miriam Slivková, Valaská – za moderný kreatívny prístup k tvorbe učebných materiálov

Cena venovaná Miestnym odborom Matice slovenskej Brezno

Mgr. Patrícia Hadžegová, Valaská – za mimoriadne tvorivý počin pre deti mladšieho školského veku, ktorým spracúva učenie písmen hravou formou a motivuje k čitateľskej zručnosti

Cena venovaná predsedom Banskobystrického samosprávneho kraja Mgr. Marianom Kotlebom

Mgr. Art. Ivana Paučeková, Partizánske – za osobný prístup a autorský prínos do expozície 47. ročníka Chalupkovho Brezna

Cena venovaná primátorom mesta Brezna Ing. Jaroslavom Demianom

Renáta Andrejová, Tamara Drábeková, Darina Hudecová, Zuzana Žemberová, Partizánske – za originálnu dramaturgiu

Ocenení v jednotlivých kategóriách

Umelecký prednes

Zlaté pásmo

- Mgr. Dáša Illyová, Púchov
- Mgr. Eva Hančáková, Podbrezová
- Anastázia Kováčová, Telgárt
- PhDr. Emília Alcnauerová, Prešov
- Mgr. Bibiána Kuštárová, Martin
- Mgr. Mária Kvietková, Brezno-Mazorníkovo

Literárna tvorba – poézia

Zlaté pásmo

- Mgr. Margita Kuchčáková, Nižná
- Mgr. Anna Lažová, Svidník
- Mgr. Mária Malá, Lutila
- Mgr. Dagmar Janišová, Zemianska Olča
- Ing. Martin Mucha, Spišská Nová Ves
- Mgr. Anna Holubčíková, Turzovka-Šárky
- Mgr. Valentín Šefčík, Bertotovce

Strieborné pásmo

- Mgr. Bc. Mária Stopková, Čimhová
- Mgr. Renáta Filková, Zemianska Olča
- Mgr. Eva Drobná, Trnava
- PaedDr. Janka Balážová, Valaská
- PaedDr. Karolína Ghirbaková, Sološnica
- Mgr. Dobroslava Luknárová, Bratislava-Rača

Bronzové pásmo

- Božena Dobrovičová-Záriečska, Považská Bystrica
- Mgr. Eva Hančáková, Podbrezová
- Mgr. Michaela Macejková, Horná Streda

Literárna tvorba – próza

Zlaté pásmo

- Mgr. Patrícia Hadžegová, Valaská
- Ing. Róbert Hakala, Trebišov
- Ing. Martin Mucha, Spišská Nová Ves
- PaedDr. Ján Pochanič, PhD., Užhorod
- RNDr. Danica Božová, Svit

Strieborné pásmo

- Mgr. Renáta Filková, Zemianska Olča
- Božena Dobrovičová-Záriečska, Považská Bystrica
- Mgr. Mária Malá, Lutila
- Mgr. Dobroslava Luknárová, Bratislava-Rača
- Anna Hanesová, Zvolen

Bronzové pásmo

- Mgr. Milan Urbanovský, Budmerice

Výtvarná tvorba

Zlaté pásmo

- Mgr. Arpád Horváth, Tornaľa
- Ľubica Uličná, Liptovský Ján
- Mgr. art. Ivana Paučeková, Partizánske
- PaedDr. Július Alcnauer, Prešov
- Mgr. Dagmar Janišová, Zemianska Olča

Strieborné pásmo

- Alena Rábeková, Nitra-Párovské háje
- Mgr. Zuzana Balážiová, Veľké Zálužie
- RNDr. Blažena Tokárová, Bratislava
- Mgr. Bohuslav Kúdelka, Bratislava
- Mgr. Karin Janžová, Partizánske
- Mgr. Sylvia Šuňalová, Partizánske
- Bc. Mária Sabová, Nitra
- Mgr. Erika Ivanová, Nitra
- Mgr. Rastislav Turňa, Valaská

Bronzové pásmo

- Božena Dobrovičová-Záriečska, Považská Bystrica

Hudobná tvorba – skladateľská tvorba

Zlaté pásmo

- Ľubica Beňušová, Revúca

Hudobná tvorba – spev

Zlaté pásmo

- Mgr. Emília Vajová, Veľké Kapušany
- Mgr. Erika Géciová, Podbrezová

Hudobná tvorba – hra na hudobnom nástroji

Zlaté pásmo

- Komorné kvarteto: Darina Hudecová, Ľudmila Ševčíková, Mgr. Margita Gromová, Tamara Drábeková, Partizánske
- Hra na dvoch klavíroch: Renáta Andrejová, Tamara Drábeková, Darina Hudecová, Mgr. Zuzana Žemberová, Partizánske
- Klavírne duo: Renáta Andrejová, Tamara Drábeková, Partizánske Anna Švoňavová, DiS. art., Brezno

Strieborné pásmo

- Pavol Čižmár, DiS. art., Polomka

Tvorba umeleckodokumentárnych, prezentačných a vzdelávacích programov a filmov

Zlaté pásmo

- PaedDr. Miriam Slivková, Valaská
- Mgr. Jana Spáčová, Brezno
- Mgr. Renáta Vatamanová, Brezno
- Mgr. Patrícia Zrnčíková, Dolný Kubín
- Mgr. Rastislav Turňa, Valaská

Odborná porota v kategórii výtvarnej tvorby hodnotí prácu Ľubice Uličnej.

Porota: PaedDr. Janka Borgulová, PaedDr. Július Lomenčík, PhD., PaedDr. Dušan Jarina

Kategória Výtvarná tvorba

Chalupkovo Brezno si v tejto kategórii v porovnaní s predchádzajúcimi ročníkmi udržiava svoju úroveň a naďalej poskytuje priestor na autorskú tvorivú prezentáciu učiteľov. V tohtoročnej kolekcii dominujú maliarske kompozície, ktoré u mnohých autorov znamenali tvorivý posun. Prínosom je účasť nových „tvárí“, ktoré svojím prístupom podnietili maliarsky experiment. Okrem maľby boli predstavené aj ďalšie výtvarné techniky, ktoré obohatili a zatraktívnili celú výtvarnú kolekciu – batika, sochársky reliéf, počítačová grafika a fotografia. Tohto ročníka sa zúčastnilo celkovo 16 autorov z celého územia Slovenska.

Porota: PaedDr. Jaroslav Uhel, ArtD., akad. mal. Prokip Kolisnyk, Ing. Michal Bartko

Kategória Hudobná tvorba

Do tejto kategórie sa prihlásilo 16 súťažiacich v 3 špecializáciách: hra na hudobnom nástroji (12 súťažiaci), spev (3 súťažiace) a skladateľská tvorba (1 súťažiaci). V diskusii si porota vypočula od súťažiacich niekoľko návrhov a podnetov, ktoré by mohli prispieť k zlepšeniu súťaže – pomohlo by zaslanie propozícií súťaže na okresné odbory školstva, ktoré by mohli distribuovať informácie o Chalupkovom Brezne priamo do škôl, a tiež rozdelenie súťažiacich do kategórií podľa stupňa vzdelania, príp. počtu rokov od absolutória.

Porota: doc. MgA. Jana Škvarková, ArtD., Mgr. art. et Mgr. Peter Špilák, PhD., Mgr. art. Ivan Zvarík, ArtD.

Kategória Tvorba umeleckodokumentárnych, prezentačných a vzdelávacích programov a filmov

V tejto kategórii si zmeralo sily 5 autorov zo základných a z materských škôl. Prezentácie mali nadštandardnú úroveň. Šlo o vysokokvalitné edukačné programy, ktoré spĺňali podmienky kreativity, vhodnej obsahovej skladby a primeraného didaktického prístupu. Autori vynaložili na spracovanie programov veľké úsilie a posunuli túto tvorbu k novej kvalite. Prezentácie boli kvalitné aj z technickej stránky a napĺňali aj estetické kritériá. Porota zaradila všetkých autorov do zlatého pásma a vybrala aj jedného laureáta. Odporúčame sprístupniť uvedené práce učiteľskej verejnosti.

Porota: PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD., Ing. Marián Mochnay, PaedDr. Matej Kán

(chb), foto Mgr. Arpád HORVÁTH

Ako sa čistí voda

EXKURZIA

Dňa 13. októbra sa študenti druhého ročníka nášho Evanjelického anglicko-slovenského bilingválneho gymnázia v Martine zúčastnili podnetnej exkurzie v čistiarni odpadových vôd vo Vrútkach. Akcia bola plánovaná v rámci predmetu chémia v súvislosti s témou *Oddeľovanie zložiek zmesí*, a to najmä vďaka regionálnemu projektu Turčianskej vodárenskej spoločnosti, do ktorého je zaangažovaná aj naša škola. Žiakov sprevádzal odborný výklad s environmentálnym charakterom po celom areáli čistiarne. Detailnou prehliadkou konkrétnych úsekov pracoviska si gymnazisti overovali teoretické vedomosti, bližšie spoznávali praktické využitie chémie vody a metódy separácie chemických látok v technologickom procese čistenia odpadových vôd mesta Martina.

Táto akcia chcela byť príspevkom k vytvoreniu podmienok realizácie vzdelávacieho programu našej kresťanskej školy, ktorý je zameraný na nadštandardné bilingválne vzdelávanie v anglickom jazyku na úrovni C1 – C2 Spoločného európskeho referenčného rámca, dobrodružné zážitkové skúmanie aj prírodovedných disciplín a hľadanie pravdy o sebe, veciach a vzťahoch s podporou a akceptovaním vlastnej iniciatívy a zvedavosti študenta so zreteľom na jeho intelektuálny, kultúrny, emocionálny, duchovný a duševný rast.

RNDr. Mgr. Zuzana HUJOVÁ, PhD.
Foto archív školy

Premiéroví víťazi ceny Živel

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

Cenou za environmentálnu výchovu Živel sú oceňovaní inšpiratívni žiaci, učitelia a školy, ktorí dlhodobo robia inovatívne a praktické aktivity na ochranu životného prostredia. Vyhlásenie víťazov dňa 9. októbra sledovalo v Mestskom divadle P. O. Hviezdoslava v Bratislave viac ako 400 hostí. Víťazi tejto ceny boli vyhlásení spomedzi 15 výnimočných finalistov.

Cena Živel sa udeľuje v troch kategóriách: Cena pre žiaka, Cena pre pedagóga a Cena pre školu. Nominovať svojho favorita mohol ktokoľvek z radov odbornej i laickej verejnosti. Celkovo bolo prijatých 63 nominácií, z ktorých odborná medzinárodná porota vybrala 15 finalistov. Víťazi boli slávnostne vyhlásení a ocenení na celoslovenskom podujatí pre školy.

Medzi žiakmi zvíťazil študent Andrej Kučík z Gymnázia na Ul. 1. mája v Púchove, ktorý zmapoval výskyt vtáčích druhov v okolí školy a navrhol spôsoby ich ochrany. Svoju školu zapája do mnohých environmentálnych projektov a na tieto témy robí aj vzdelávanie pre svojich spolužiakov.

Soňa Chlebničanová zo Súkromnej základnej školy u Filipa v Banskej Bystrici, víťazka v kategórii Cena pre pedagóga, učí prvákov zodpovednej spotrebe. „Prváci doma zanietene rozprávajú o tom, ako prakticky môžeme svojím životným štýlom chrániť prírodu a seba, a v obchode si pri nákupe najprv dajú prečítať informácie o výrobku," hovorí Darina Diošiová, mamička jednej z prváčok.

V kategórii Cena pre školu zvíťazila Spojená škola v Nižnej, ktorá buduje centrum environmentálnych aktivít pre študentov technických odborov. Žiaci v ňom vyrábajú praktické výrobky, napr. skleník vyhrievaný slnečnými kolektormi.

Cenu za environmentálnu výchovu Živel koordinuje Živica. Záštitu nad slávnostným odovzdaním prevzal primátor mesta Bratislavy Milan Ftáčnik. Druhý ročník ceny Živel bude spustený na začiatku roku 2015 a svoje nominácie budete môcť pridať aj vy.

Jana KOŤKOVÁ, koordinátorka ceny Živel

Mladé hudobníčky zo ZUŠ J. Haydna Galanta pričuchli k festivalovej atmosfére aj odovzdávaním kvetov po skončení otváracieho koncertu.

Galantské hudobné dni 2014

FESTIVAL

„Hudba, ktorá uvoľňuje ducha a okrídľuje myšlienky."
Edith Stein

Hudobnú jeseň mesta Galanty každoročne obohacuje tradičný festival klasickej hudby Galantské hudobné dni. Dňa 16. októbra odznel otvárací koncert 17. ročníka tohto hudobného festivalu, ktorého slávnostný ráz umocnili svojimi príhovormi zakladateľ festivalu a zároveň primátor mesta Galanty Mgr. Ladislav Maťašovský a organizátori festivalu riaditeľ Mestského kultúrneho strediska Galanta Mgr. Ján Kolek a riaditeľka Základnej umelckej školy (ZUŠ) Josepha Haydna Galanta Mgr. Beáta Tomčányiová.

O hudobne veľkolepé otvorenie festivalu sa postarali poprední mladí umelci Komorného orchestra ZOE, ktorí pod taktovkou renomovaného huslistu Ewalda Danela sprostredkovali poslucháčom impozantný zážitok. V prvej časti koncertu odznela Čajkovského *Serenáda pre sláčikový orchester C dur*, ktorej podmanivý melancholický lyrizmus prenikal poslucháčom hlboko pod kožu. Kompaktnosť zvuku orchestra kulminovala aj v nasledujúcich dvoch dielach svetovej klasickej literatúry, Janáčkovej *Suite pre sláčikový orchester* a Brittenovej *Jednoduchej symfónii pre sláčikový orchester*. Neutíchajúci potlesk v sále odmenil koncertný majster Ewald Danel vhodným výberom skladby od Josepha Haydna, prostredníctvom ktorej osobne pozdravil malých muzikantov – žiakov našej ZUŠ.

Pečať jedinečnosti vtláča tomuto festivalu v prvom rade jeho pestrá dramaturgia a kvalita popredných umeleckých osobností. Galantské hudobné dni vždy sľubujú priaznivcom klasickej hudby možnosť prežiť nevšedný umelecký zážitok.

Mgr. Jana CSÁMPAIOVÁ,
pedagogička husľovej hry
a hudobnej náuky,
ZUŠ J. Haydna Galanta

SOM UČITEĽKA

Mám rada predmety, v ktorých je logika

Pôsobí v gymnáziu nesúcom meno vrbovského rodáka Jána Baltazára Magina (1681 – 1735), autora prvej po latinsky napísanej národnej a kultúrnej obrany Slovákov v Uhorsku, stojaceho na čestnom mieste medzi rozvíjateľmi nášho národného povedomia a slovenskej identity. Pracuje v škole na ulici nazvanej po Móricovi Beňovskom (1746 – 1786), kráľovi Madagaskaru, ďalšom rodákovi z Vrbového, dobrodruhovi a cestovateľovi, ktorý svoju stopu v dejinách za panovania cisárov Márie Terézie a Jozefa II. zanechal v Európe, Ázii i Afrike. Čo sa snaží Andrea Michálková v profesii pedagóga pri výučbe biológie a chémie odovzdávať študentom predovšetkým?

Mgr. Andrea Michálková,
Gymnázium Jána Baltazára Magina Vrbové

Sú povolania, ktoré možno svojím významom či dosahom označiť ako prínosnejšie, významnejšie, potrebnejšie ako iné?

Som učiteľkou na strednej škole, gymnáziu. Či je povolanie učiteľa to najpodstatnejšie? Mnohí by možno na túto otázku odpovedali záporne, no s tým sa nestotožňujem! Od narodenia je pri formovaní dieťatka na prvom mieste rodina, ktorá mu dáva zázemie, istotu, učí ho sociálne sa správať a tiež zapojiť sa do spoločnosti. No popri rodine je tu vždy ešte učiteľ, či už spomenieme pedagógov v materskej škole, ktorí sú dieťaťu často druhou mamou či otcom, ale pozornosť si zaslúžia i pedagógovia v základnej škole. Veď kto nás naučil písať či čítať? Určite za to môžeme poďakovať svojej pani učiteľke zo základnej školy. A potom nastupujeme my učitelia stredných škôl, snažiaci sa objaviť v dieťati talent, pripraviť ho na vysokú školu či do zamestnania. Takže nedá sa povedať, či je niekto viac ako učiteľ, no pedagóg je rozhodne na popredných miestach.

Spolu so študentmi, ktorých viedla pri úspešnom projekte zameranom na využitie alternatívnych zdrojov energie. Projekt Využitie darov prírody pri každodennom šetrení mal energetický prínos aj pre samotnú školu.

Prečo sa stala učiteľkou?

Už od detstva sme sa hrávali na školu. A ja som vždy hrala učiteľku. Bol to taký môj tajný sen, ktorý som sa rozhodla premeniť na skutočnosť. Hoci cesta absolvovaná za ním bola často plná prekážok, napriek tomu som sa nevzdala a sen si splnila. Nuž a teraz stojím pred svojimi študentmi a snažím sa im odovzdať všetky vedomosti a skúsenosti, ktoré som doposiaľ nadobudla.

Generačne patrí k mladším pedagógom, chcela však niekedy učiteľské povolanie zmeniť za iné?

Nie, nikdy som ani minútu neuvažovala nad tým, že by som chcela robiť niečo iné! Mojou veľkou inšpiráciou sú moji študenti, tí mi robia veľkú radosť. Keď vám niekto poďakuje, že sa dostal na vytúženú vysokú školu, alebo je úspešný v súťaži, keď je niekto vďačný za zmenu, ktorá uňho nastala – že napríklad začal mať rád predtým nenávidený predmet, to je pre mňa hnacia sila, ktorá mi denne pripomína, že to, čo robím, je správne.

Prečo zvolila prírodovednú aprobáciu?

Už na strednej škole som zistila, že mám rada predmety, v ktorých je logika, a preto som sa i na vysokej škole zamerala na štúdium prírodovedných predmetov. Mám rada, keď je niečo logické a keď môžem neustále objavovať nové veci. Rozhodla som sa študovať biológiu a chémiu. Preto sa aj u svojich študentov snažím vzbudiť záujem o prírodné vedy. Často sa mi to i podarí, no nedostatok časovej dotácie dané predmety stavia do úzadia. Skvelé by bolo, keby sme si každú nadobudnutú vedomosť mohli i prakticky overiť. Skutočnosť je však iná. Na experimentovanie v chémii či poznávanie prírody pomocou osobných zážitkov nie je, žiaľ, vždy čas. Aj preto žiaci zaujímajú k prírodným vedám často negatívny postoj. Pritom si neuvedomujú, že dennodenne sa stretávajú s chémiou a aj príroda ich obklopuje neustále. A stačilo by tak málo – dať väčší priestor praktickej časti výučby.

Čo by odkázala alebo poradila tým, ktorí chcú byť učiteľmi, ale finančné nedocenenie a iné medializované témy okolo školstva ich od toho odrádzajú?

Každý pedagóg musí vykonávať svoje povolanie srdcom. Nemôže za tým vidieť nič iné! Ak niekto hľadá miesto, ktoré je finančne docenené, tak by mal na kariéru pedagóga zabudnúť. V tomto povolaní je aj množstvo nefinančných pozitív, na ktoré človek prihliada, keď sa preň rozhoduje. Na prvom mieste je však určite túžba odovzdať kus seba niekomu, kto nadobudnuté vedomosti ďalej zužitkuje. A to je hnacia sila, ktorá by v nás nemala driemať!

Čo robí z učiteľa dobrého učiteľa?

Na túto otázku sa ťažko odpovedá. Každý z nás by mal byť spokojný s prácou, ktorú vykonal. No súčasne by nemal ostať stáť na jednom mieste, mal by napredovať, teda neustále sa rozvíjať vo svojom odbore. Učiteľ by mal byť stále kreatívny a hľadať najlepšie metódy, ako vzbudiť u detí záujem o vzdelanie. Preto je nevyhnutné, aby robil všetko pre to, aby bol spokojný sám so sebou a práca ho napĺňala. Ak tomu tak nie je, treba zmeniť povolanie.

Milan SOUKUP, foto autor

Aby každé dieťa malo možnosť vzdelávať sa

UNESCO

Organizácia OSN pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) plní na poli celosvetového vzdelávania nezastupiteľnú úlohu. Pozreli sme sa bližšie na niektoré jej nedávne aktivity.

IKT na pomoc rozvojovému svetu

Širokopásmové pripojenie na internet by malo byť v rámci stratégie Organizácie Spojených národov (OSN) na rok 2015 akceptované ako zásadný nástroj a prostriedok rozvoja zaostávajúcich krajín vo svete. Mohlo by byť univerzálnym katalyzátorom, ktorý pomôže rozvojovým krajinám vymaniť sa z chudoby a poskytne im prístup aj k lepšej zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a základným sociálnym službám. Takýto záver vyslovilo predsedníctvo Komisie OSN pre digitálny rozvoj na svojom deviatom zasadaní v Dubline. Komisia zopakovala svoju výzvu medzinárodnému spoločenstvu, vyzvala vlády a medzinárodné finančné inštitúcie, aby venovali pozornosť potenciálu vysokorýchlostných sietí a podporili rozšírenie širokopásmového pripojenia, napr. aj odstraňovaním bariér pre potenciálne investície do tejto oblasti. Zainteresovaní boli vyzývaní na zníženie licenčných poplatkov a investície do širokopásmových sietí a infraštruktúry. Ciele tohto kroku sú súčasťou koncepcie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj vo svete po roku 2015.

Svet dlho hľadá všeobecný liek na ľudskú biedu a chudobu. Významným momentom v tomto smere môže byť podľa OSN forma širokopásmových sietí, ktoré spoja všetky krajiny, čím sa podporí prepojenie ekonomík a prekonajú sa tradičné bariéry, ako je geografická vzdialenosť či jazyk. Za najproblémovejšie oblasti z tohto hľadiska považuje OSN Haiti a Papuu-Novú Guineu.

Rwandský prezident Kagame vo svojom vystúpení na zasadnutí komisie poznamenal, že širokopásmové pripojenie a informačno-komunikačné technológie (IKT) môžu priniesť vyššiu efektivitu najmä v sektoroch vzdelávania, zdravotníctva, financií či bankovníctva. V Rwande prijali stratégiu verejného a súkromného partnerstva. Cieľom sveta musí byť podpora inteligentného využívania širokopásmového pripojenia na pomoc ľuďom a podporu toho, čo zlepší ich život.

Príjmy a zisky z IKT sa na celom svete zväčšujú, možno povedať, že ide o najrýchlejšie rastúcu technológiu v dejinách ľudstva. Celkový počet mobilných telefónov na svete je už rovný zhruba počtu svetovej populácie, teda siedmim miliardám. Mobilné širokopásmové pripojenie na internet má už viac ako 2,1 miliardy užívateľov, čo je číslo trikrát prevyšujúce počet užívateľov internetu cez káblové pripojenie.

K najväčšiemu pokroku v tomto smere prichádza v rozvojovom svete, ktorý od roku 2010 zaznamenal 82-% nárast používateľov nových IKT. Znamená to 820 miliónov nových užívateľov internetu a dve miliardy nových užívateľov mobilného širokopásmového pripojenia. Podľa expertov dáva širokopásmové pripojenie prvýkrát v dejinách ľudstva šancu ukončiť extrémnu chudobu a poskytnúť našej planéte trvalo udržateľný rozvoj pre všetkých.

Irina Bokova, generálna riaditeľka UNESCO, zdôraznila, že širokopásmové pripojenie môže byť akcelerátorom udržateľného a inkluzívneho rastu, otvárať nové cesty vytváraniu a spoločnému využívaniu vedomostí, rozšíreniu príležitostí učiť sa a zvyšovať slobodu prejavu. „Nestane sa to však samo od seba, vyžaduje to vôľu a podporu," zdôraznila.

Predpokladá sa, že po roku 2016 sa v 200 najväčších mestách sveta dostane priemer pripojených zariadení na štvorcový kilometer zo súčasných 400 na viac ako 13 000.

Rozvojové ciele OSN pre nové tisícročie sú základom odstránenia extrémnej chudoby v tretej dekáde nového tisícročia. Širokopásmové pripojenia môžu mať obrovský prínos k ich dosiahnutiu. V mnohých krajinách sa tak bude musieť telekomunikačná infraštruktúra každý rok zdvojnásobiť. Žiadne iné odvetvie na svete nemá pred sebou podobnú investičnú výzvu.

Globálna kríza vzdelávania stojí svet ročne 129 miliárd dolárov

Z monitorovacích správ vyplýva, že globálna kríza má dopad aj na školstvo a stojí vlády sveta 129 miliárd dolárov ročne. Desať percent svetových výdavkov na základné vzdelávanie detí je stratených, lebo neprišli do škôl v dôsledku svetovej krízy. Odráža sa to v znížení kvality vzdelávania, keďže za menej prostriedkov sa nedarí dostatočne kvalitne vzdelávať deti. Navyše, jeden zo štyroch mladých ľudí v chudobných krajinách sveta nedokáže prečítať jednu celú vetu. Tohtoročná správa *Teaching and Learning*, ktorú pripravilo UNESCO, konštatuje, že kľúčom k zlepšeniu sú dobrí učitelia, a vyzýva vlády, aby poskytovali na vzdelanie dostatok finančných prostriedkov.

Správa tiež varuje, že bez dostatočne kvalitnej prípravy učiteľov príde ku kríze vzdelávania, ktorá môže pretrvať aj niekoľko generácií. Znevýhodnené deti pocítia tento stav najviac. V dôsledku krízy sa zhoršila situácia vo vzdelávaní detí najmä v chudobných krajinách – v subsaharskej Afrike iba jeden z piatich žiakov zvláda na konci základnej školy na dostatočnej úrovni čítanie a matematiku. Zlá kvalita vzdelania zanecháva dedičstvo v podobe nárastu počtu negramotných a šíri sa viac, ako sa predpokladalo. Zhruba 175 miliónov mladých ľudí v chudobných krajinách – čo zodpovedá asi štvrtine populácie mládeže – nevie prečítať celú vetu alebo jej časť. Odhaduje sa, že tento nepriaznivý stav bude v rozvojovom svete pretrvávať pre najchudobnejších, ale najmä pre ženy, až do roku 2072.

V tretine analyzovaných krajín sú iba tri štvrtiny učiteľov, ktorí prešli odbornou prípravou na pedagogickú prácu. Napríklad v západnej Afrike má viac ako polovica učiteľov nízke vzdelanie. Generála riaditeľka UNESCO Irina Bokova na margo tejto situácie povedala: „Učitelia majú vo svojich rukách budúcnosť tejto generácie. Musíme pracovať na tom, aby vyše päť miliónov učiteľov, ktorí majú byť prijatí do škôl na celom svete do roku 2015, malo univerzálne a kvalitné odborné vzdelanie."

Avšak až v 37 krajinách sveta sa školské rozpočty v dôsledku svetovej hospodárskej krízy skrátili na polovicu, pretože chýbajú finančné zdroje na vzdelávanie, v dôsledku čoho sa deti neučia. Správa ukazuje, že zabezpečenie rovnako kvalitného vzdelania pre všetkých môže generovať obrovské ekonomické profity – vo zvýšení hrubého domáceho produktu na obyvateľa o 23 % počas viac ako 40 rokov.

K problémom v dôsledku krízy a krátenia dotácií do školstva však dochádza aj v ekonomicky vyspelých krajinách. Napríklad na Novom Zélande dosiahli všetky deti z bohatých rodín v 4. a 8. ročníku základnej školy minimálny štandard vzdelania, zatiaľ čo deti z chudobných rodín ho dosiahli iba v dvoch tretinách prípadov. Stopy zanecháva kríza aj na deťoch prisťahovalcov v bohatých krajinách. Vo Francúzsku napríklad dosiahlo minimálny štandard v čítaní iba 60 % detí prisťahovalcov.

Správa ukazuje, že na dosiahnutie kvalitného vzdelania pre všetkých musia vlády zabezpečiť dostatok kvalifikovaných učiteľov a zamerať svoje politiky na odstránenie disproporcií medzi znevýhodnenými deťmi a ostatnými. Nasadiť na prípravu týchto detí treba najskúsenejších učiteľov, ponúknuť im na prácu s ťažšie vzdelávateľnými deťmi významné stimuly, vďaka ktorým budú vykonávať dlhodobo náročnejšiu prácu.

Nastoľuje sa otázka, aký zmysel má vlastne vzdelanie, keď sa dieťa objaví na trhu práce bez základných zručností, ktoré malo nadobudnúť v škole. V stratégii UNESCO po roku 2015 sa musí nastoliť naliehavá požiadavka, aby sa každé dieťa v škole muselo učiť to, čo sa potrebuje naučiť pre svoju budúcnosť.

Správa *Teaching and Learning* predkladá tieto odporučenia:

1. Nové vzdelávacie ciele po roku 2015 musia výslovne obsahovať spravodlivý záväzok, že každé dieťa má rovnakú šancu na vzdelanie. Nové ciele potrebujú jasné a merateľné ukazovatele, ktoré sa budú dať sledovať najmä u znevýhodnených.
2. Nové vzdelávacie ciele po roku 2015 musia zabezpečiť, že každé dieťa dostane v škole skutočné základy na dobrý život. Deti nemajú len právo na vzdelanie, majú tiež právo učiť sa o tom a to, čo potrebujú, aby raz dostali dobre platenú prácu. Škola im má pomôcť objaviť a rozvinúť zručnosti a kompetencie, na ktoré majú talent.
3. Najlepší učitelia musia dostať maximálnu podporu a musia pracovať pre tých, ktorí ich najviac potrebujú. Všetci učitelia musia byť pri práci so znevýhodnenými deťmi podporení. Musia im byť poskytnuté stimuly, aby sa zabezpečilo, že s najťažšie vzdelávateľnými deťmi budú pracovať tí najlepší. Vlády musia pracovať na tom, aby udržali v školstve najlepších učiteľov, a poskytnúť im plat, ktorý zodpovedá požiadavkám na výkon náročnej profesie a pracovným podmienkam a umožňuje ďalší profesijný rozvoj.

Z podkladov UNESCO spracoval (lupa), ilustračné foto stock.xchng

Čína podporuje Afriku

Čína sa stáva čoraz aktívnejším štátom nielen na ekonomickom poli, ale využíva aj ďalšie oblasti na prepájanie svojich ekonomických záujmov vo svete. Najnovšie informácie hovoria o tom, že v spolupráci s UNESCO realizuje táto krajina štvorročný projekt na zlepšenie vzdelávania učiteľov prostredníctvom IKT v Afrike. Pobrežie Slonoviny, Etiópia, Namíbia, Kongo, Libéria, Tanzánia, Uganda sa dostali do projektu, v rámci ktorého dostávajú podporu pri skvalitňovaní práce svojich učiteľov.

Väčšia mobilizácia vzdelávania dievčat

Generálna riaditeľka UNESCO Irina Bokova vyzvala vlády, súkromný sektor a občianske združenia, aby zvýšili svoje úsilie poskytovať vzdelanie pre všetky dievčatá. Výzva odznela na medzinárodnom fóre *Globálne vzdelávanie a zručnosti*, ktoré sa uskutočnilo tohto roku v Dubaji. Zúčastnilo sa ho viac ako tisíc zástupcov vlád, mimovládnych organizácií, podnikateľov a akademickej obce.

Generálna riaditeľka UNESCO zdôraznila, že roku 2011 až 31 miliónov dievčat na celom svete nechodilo vôbec do školy. Ženy predstavujú až dve tretiny zo 774 miliónov negramotných dospelých na svete. „Toto plytvanie talentom a schopnosťami, ľudskou tvorivosťou si žiadna spoločnosť nemôže dovoliť," povedala Irina Bokova. „Žiadna spoločnosť na svete sa nemôže dobre rozvíjať, ak využíva len päťdesiat percent svojho ľudského kapitálu."

Vzdelávanie dievčat je veľmi dôležité nielen kvôli ich zapojeniu sa do života spoločnosti, ale aj kvôli zdraviu ich rodín či lepšiemu príjmu a životnej úrovni.

S iniciatívou na podporu vzdelávania dievčat vo svete prišla okrem Iriny Bokovej už roku 2011 aj bývalá ministerka zahraničných vecí USA Hillary Clinton a generálny tajomník OSN Pan Ki-mun. Vyzvali na budovanie partnerstiev vlád, súkromného sektora a mimovládnych organizácií, aby aktívne podporovali vzdelávanie dievčat a žien v znevýhodnených mestských a vidieckych sídlach v Afrike a Ázii. Projekt sa realizuje predovšetkým v siedmich krajinách sveta – v Etiópii, Keni, Lesothe, Nigérii, Pakistane, Senegale a Tanzánii.

V súlade s týmto projektom sa bude UNESCO usilovať v rokoch 2014 – 2015 o zvýšenie počtu a rozmanitosti svojich partnerstiev vo vzdelávaní dievčat a objemu prostriedkov investovaných do tejto sféry.

Čítanie v mobilnej ére

UNESCO v súčasnosti skúma, ako by sa dal zlepšiť pomocou technológií, najmä mobilných telefónov, prístup k textom a čítaniu. Mobilné telefóny sú dnes totiž bežnou výbavou ľudí i detí v oblastiach, kde sú knihy zriedkavosťou.

Zatiaľ čo svet urobil v uplynulom štvrťstoročí významné kroky v gramotnosti, v poslednom čase sa tento pokrok spomalil. V rokoch 1990 – 2000 sa počet negramotných ľudí na svete znížil o chvályhodných 12 %, ale od roku 2000 do súčasnosti poklesol len o jedno percento. Toto spomalenie má mnoho príčin, ale evidentne vidieť, že schopnosť čítať chýba najmä na miestach, kde je to pre ľudí naliehavo potrebné. Výskumy ukazujú, že veľa ľudí žijúcich v subsaharskej Afrike a v južnej Ázii nevlastní a nemá prístup k žiadnym knihám. Prieskum v 16 subsaharských afrických krajinách zistil, že väčšina základných škôl má kníh veľmi málo alebo dokonca žiadne. Nedostatok kníh predstavuje významnú prekážku v odstraňovaní negramotnosti na svete. Výskum UNESCO však ukázal aj to, že stovky tisíc ľudí v krajinách, ako je Nigéria, Etiópia či Pakistan, čítajú knihy už na mobilných telefónoch s malými monochromatickými obrazovkami. To je sľubný trend a má v sebe významný potenciál poskytnúť na čítanie ľuďom v najchudobnejších častiach sveta nové dôležité texty.

Od čias vynálezu papiera a s príchodom tlačiarenských strojov a technológií zohrávala vždy dôležitú úlohu dostupnosť textov čo najväčšiemu počtu ľudí. Nové technológie dávajú nádej, aby bola negramotnosť len smutným reliktom minulosti.

ŠKOLSTVO ODBORNE

55/2014, 29. október 2014 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Výroba i vzdelávanie s pridanou hodnotou

Problémom Slovenska po reštrukturalizácii ekonomiky a príchode viacerých investorov sa stala otázka, či bude montážnou dielňou, alebo má šancu aj na sofistikovanejšie výrobné procesy. V prvotnej fáze tohto obdobia totiž dochádzalo najmä k tomu, že sa u nás iba montovali jednotlivé výrobné produkty a kvalifikovaná pracovná sila pracovala na monotónnych operáciách. Tendenciou je však vyrábať výrobky s pridanou intelektuálnou hodnotou, čím by sa zvýšila nielen ich cena, ale aj ekonomika štátu a jednotlivcov, ktorí sa na takejto produkcii budú podieľať. Podmienkou výroby s pridanou hodnotou je rozvinutý vývoj, jeho finančná podpora, vzdelaní a tvoriví ľudia. Pokiaľ nebude vzdelanie ľudí na vysokej úrovni, nemožno očakávať výrobu a služby s vyššou pridanou hodnotou.

Výroba s pridanou hodnotou si vyžaduje od zamestnávateľov investovať do vývoja, ale aj vzdelávania svojich zamestnancov. Dôležité je, aby aj výrobca investoval do vzdelania svojich pracovníkov a nespoliehal sa len na služby štátu, alebo so štátom prinajmenšom úzko kooperoval. To je základom jeho úspechu na trhu, a tak to robia už dlhý čas napríklad v Rakúsku, Nemecku či vo Švajčiarsku.

Základom úspechu zamestnanca je, ak nebude stagnovať, ak sa nebude spoliehať len na vzdelanie získané na začiatku svojej vzdelávacej cesty, ale dokáže predvídať svoje vedomostné potreby v budúcnosti a bude aj vedieť pripraviť sa na ne. Trh práce a nové technológie a ich rozvoj potrebuje dostatok vzdelaných a talentovaných ľudí schopných pružne reagovať na nové výzvy. Práca s mozgami je dôležitá už počas vzdelávacej cesty človeka, ale aj počas pracovného procesu. Dôležitá je v ňom tak aktivita človeka samotného, ako aj zamestnávateľa, ktorý by mal mať záujem na odbornom raste svojich ľudí, na rozvoji ich kompetencií a vzdelania. Práca s talentovanými ľuďmi je dnes významnou oblasťou aj pre personálne agentúry a spoločnosti. Trh práce totiž ukazuje, že pre úspešné firmy je mimoriadne dôležité obsadenie kľúčových pozícií kvalitnými ľuďmi.

Súčasný svet práce je čím ďalej, tým viac o flexibilite, otvorenosti, nachádzaní inovatívnych a neobvyklých úsporných a efektívnych riešení.

Pre vzdelávací systém je mimoriadne dôležité dokonale ho poznať, vedieť, čo v ňom prebieha, aké sú trendy, priority, aby sa následne vedel pripraviť na to, čo musí urobiť pre vzájomný úspech kooperácie. Dnešný učiteľ už nemôže byť mimo diania v ekonomike – práve naopak, musí poznať situáciu, byť zorientovaný aj v témach, ktoré voľakedy ponechával na vedľajšej koľaji. To je nová pridaná hodnota kvality dnešného učiteľa. Ak má pripravovať svojich žiakov pre život, musí sám o praktickom živote vedieť toľko, aby doň dobre uviedol aj svojich žiakov.

PaedDr. Viera SKOUMALOVÁ, Školský úrad Smižany

Medzi žiackymi projektmi na nitrianskom krajskom kole Festivalu vedy a techniky zaujal tiež projekt ekologickej dediny.

Foto Ľubomír PAJTINKA

Krajské festivaly vedy

Asociácia pre mládež, vedu a techniku (AMAVET) v spolupráci s klubmi AMAVET vyhlásila ďalší ročník Festivalu vedy a techniky. Festival tento rok prostredníctvom krajských kôl zavítal až do piatich miest Slovenska.

Ako každý rok dáva začínajúcim žiackym projektom priestor predstaviť výsledky svojej bádateľskej práce a zároveň im umožňuje získať od odborníkov ďalšie nápady a podnety na ich pokračovanie a vylepšenie. Žiaci s najkvalitnejšími prácami priamo postupujú z krajských kôl na celonárodný Festival vedy a techniky, ktorý sa už tradične uskutoční v polovici novembra v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku.

Záštitu nad Festivalom vedy a techniky 2014 prevzal prof. RNDr. Juraj Hromkovič, DrSc., profesor na prestížnej univerzite ETH Zürich. Zaoberá sa teóriou výpočtovej zložitosti, algoritmikou a vzdelávaním v matematike a informatike. V popularizácii vedy, ako i pri písaní učebníc sa sústredí na prezentáciu cesty objavovania vedeckých poznatkov a genézu vedy.

Tohtoročná séria krajských kôl Festivalu vedy a techniky úspešne odštartovala v prvý októbrový piatok v Bratislave. Odzneli veľmi pútavé prezentácie prác z rôznych vedných oblastí, z ktorých hodnotiaca komisia odporučila na postup do celoslovenského kola tri projekty. Úspešný bol Dominik Juračka zo Strednej odbornej školy (SOŠ) chemickej v Bratislave s projektom *Izolácia a aplikácia mikroorganizmov schopných rozkladať vybrané priemyselné kontaminanty zo životného prostredia*, Denisa Horváthová z tej istej školy s projektom *Štúdium vylúhovania medi z banských odpadov* a Veronika Mučková a Oliver Sýkora zo Strednej priemyselnej školy (SPŠ) stavebnej a geodetickej v Bratislave s projektom *Astronomický, geometrický a magnetický základ máp*.

Premiérovo festival tento rok zavítal do Nitry. Hodnotiaca komisia vybrala v konkurencii 15 zúčastnených projektov taktiež tri, ktoré priamo postupujú do celoslovenského kola. Konkrétne je to Daniela Peciarová z Gymnázia na Golianovej ul. v Nitre s projektom *Športové nápoje*, Tomáš Egyűd z SPŠ elektrotechnickej Š. A. Jedlíka v Nových Zámkoch s projektom *Raspberry pi kamera* a Adrián Goga a Marek Magáth z SPŠ strojníckej a elektrotechnickej v Nitre s projektom *Inteligentná križovatka*.

V poradí tretí krajský Festival vedy a techniky sa uskutočnil 17. októbra v Banskej Bystrici. Aj tu mali členovia hodnotiacej komisie ťažkú úlohu, nakoniec spomedzi 15 projektov vybrali tri práce, ktoré sa predstavia na celonárodnom kole v Bratislave. Postúpili Filip Čonka a Jozef Ondriga z Gymnázia Ľ. Štúra vo Zvolene s projektom *Grizly – bezpečnostná autentifikácia*, Jakub Štupák zo Základnej školy Divín s projektom *Konštrukcia, výkon parabolického solárneho ohrievača vody* a Lucia Londererová a Andrej Kmeťko z Gymnázia Ľ. Štúra vo Zvolene s projektom *Svetelné znečistenie*.

Zostávajúce dve krajské kolá sa konali v čase uzávierky tohto čísla UN v Žiline (24. 10.) a Košiciach (29. 10.). Celoslovenské kolo Festivalu vedy a techniky je na programe v dňoch 13. – 15. novembra v priestoroch Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Všetci záujemcovia o vedu a techniku sú srdečne vítaní!

(lupa)

Žiaci sa pripravujú na stavebnícku súťaž

Na tohtoročnom 23. ročníku celoslovenského školského odborného podujatia JUVYR sa v odbornej súťaži *Stavebníctvo rukami našich žiakov základných škôl* predstaví aj desať žiakov základných škôl (ZŠ). Žiak ZŠ bude pracovať v tíme so žiakom strednej odbornej školy (SOŠ). Súťaž realizuje Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci národného projektu *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu zameranej na rozvoj polytechnickej výchovy prostredníctvom rozvoja pracovných zručností a práca s talentami* s cieľom aktívne podporiť talent detí ZŠ a zvýšiť ich motiváciu študovať na SOŠ. Pre pedagógov a žiakov z pilotných ZŠ zapojených do tohto národného projektu, ktorí sa zúčastnia tejto súťaže v odvetviach stolár a inštalatér, sa v dňoch 30. septembra a 1. októbra konal v priestoroch SOŠ stavebnej v Nových Zámkoch workshop a inštruktáž pred súťažou. Zúčastnilo sa jej 9 pedagógov a 17 žiakov zo základných škôl z Popradu, Prievidze, zo Žiliny, z Nových Zámkov, Dubnice nad Váhom či Dolného Ohája.

Na stretnutí sa učitelia dozvedeli, ako čo najlepšie pripraviť žiaka na súťaž v spolupráci so žiakom SOŠ. Žiaci sa oboznámili so základnými materiálmi a s ručným náradím, ktoré budú mať k dispozícii na súťaži. Súťaž bude hodnotiť odborná porota podľa viacerých kritérií, ako je dokončenie zadanej úlohy v danom čase, kvalita odborného vyhotovenia, dodržanie zásad bezpečnosti práce či správny technologický postup. Na splnenie úlohy budú mať vymedzených 120 minút. Súťažná úloha bude pozostávať z teoretickej časti, v ktorej žiak ZŠ vyplní písomný test, a z praktickej časti, kde v spolupráci so žiakom SOŠ vyhotoví zadaný výrobok. Súťažiaci stolári budú mať za úlohu zhotoviť príručný drevený stolík, inštalatéri budú tvoriť kvet z kovu.

Na zatraktívnenie súťažných odborov sa počas inštruktáže uskutočnilo pre žiakov ZŠ predstavenie profesie stolár a inštalatér profesionálnymi firmami, ktoré predviedli najnovšie materiály a technológie spracovania. Tento spôsob prezentácie pôsobil zaujímavo a obohatil prítomných o nové informácie, ktoré budú môcť použiť aj pri výučbe predmetu technická výchova na ZŠ.

Lenka HORÁKOVÁ

Rehabilitácia ako súčasť vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím

Strana 10

Detský svet musíme tolerovať a snažiť sa mu porozumieť

Rozhovor s PhDr. Soňou Hanzlovičovou, poverenou generálnou riaditeľkou sekcie regionálneho školstva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR

Strany 11 a 12

Posilňovňa duálneho vzdelávania

Na návšteve v Strednej odbornej škole elektrotechnickej v Gbeloch

Strana 13

Vzdelávanie a prax

Strany 14 a 15

Z kontinentov do samého srdca našich hôr

Strana 16

Týždeň pre seniorov

SOŠ HNÚŠŤA

V Strednej odbornej škole (SOŠ) Hnúšťa má študijný odbor sociálno-výchovný pracovník len niekoľkoročnú tradíciu. Napriek tomu vedia o ňom i obyvatelia mesta Hnúšte, okolitých obcí a miest, pretože žiaci so svojimi aktivitami smerujú často von, za brány školy.

Odborné vedomosti získané v školských laviciach pretavujú do činností pre komunitu, skupiny ľudí v nej, ktorí budú ich klientmi v budúcom zamestnaní. „Pomáhať ľuďom, to chcem robiť v budúcnosti, a teraz, pod krídlami učiteľov, mám mnoho príležitostí vyskúšať si to," hovorí Magduška, jedna z hlavných organizátoriek projektu *DITOR – aby jeseň bola slnečná a krásna*, ktorý žiačky 3. ročníka našej školy venovali seniorom z regiónu.

Pre tých, ktorým skratka DITOR nič nehovorí, je to jedna zo základných metód sociálnej práce: D – definuj, I – informuj sa, T – tvor, O – over, R – rieš.

„Myšlienka projektu sa zrodila už dávnejšie. Kým sme z mozaiky poskladali konečný obraz, presedeli sme spolu veľa hodín," hovorí Janka, ďalšia z organizátoriek. „Príprava bola nesmierne náročná. Bolo potrebné komunikovať mailom i telefonicky so zainteresovanými, urobiť časový harmonogram, byť flexibilný, vytvoriť propagačné materiály, zabezpečiť propagáciu v meste a okolitých obciach, osobne navštíviť starostov a primátorov, informovať ich o našom zámere. Veľa sme sa už však naučili."

Impulz pre všetkých zainteresovaných

A tak po dňoch plných príprav prišiel týždeň T. V dňoch 29. septembra až 3. októbra sa na skutočnosť premenili všetky plány. Uskutočnili sa odborné prednášky pre seniorov zamerané na duševné a fyzické zdravie seniora, na to, ako sa vyrovnať s novou etapou v živote, ako bojovať s chorobami. Prednášajúcimi boli uznávaní regionálni odborníci psychiater MUDr. Peter Korcsog, geriatrička MUDr. Vladimíra Ostricová a diabetologička MUDr. Júlia Krnáčová. Ďalšia edukácia sa týkala sociálneho a právneho poradenstva, kde mali dôchodcovia možnosť získať množstvo užitočných informácií. Oboznámili ich s nimi odborní zamestnanci Mestského úradu v Hnúšti Bc. Andrea Bálintová, Okresného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Rimavskej Sobote Ing. Beáta Sihelská a vedúca Centra právnej pomoci v Rimavskej Sobote JUDr. Danuša Repčoková. Diskusie po prednáškach boli čulé a priniesli účastníkom očakávaný efekt.

Oživením projektu boli dielne nápadov, tematicky zamerané na obsah prednášok, ktoré boli vyplnením prestávok. Ochutnávky zdravých zeleninových a ovocných šalátov, bylinkových čajov, domáceho pečiva, meranie tlaku, zisťovanie hladiny cukru v krvi, obezity podľa indexu BMI, prezentácie o možnostiach využitia voľného času v regióne, zábavné videá zo života dôchodcov v iných kútoch sveta, to všetko dalo odborným prednáškam osobitú príchuť a nádych sviežosti. Harmonika rozospievala mnohých prítomných a preteplila už i tak príjemnú atmosféru prednáškového popoludnia.

S veľkým ohlasom sa stretla aj beseda s autorom knihy *Slováci tohto kraja* MUDr. Petrom Dragijským. Viac ako dvadsať záujemcov prežilo spolu s autorom živú diskusiu, ktorá presiahla rámec knihy.

Projekt žiakov hnúšťanskej Strednej odbornej školy spojil generácie.

Top akciou bola kultúrno-historická exkurzia *Gotickou cestou*. Žiaci-organizátori ju načasovali na koniec projektového týždňa. Navštívené pamiatky priniesli mnoho spokojnosti do srdiečok seniorov a úsmev na ich tváre. Nekonečná vďačnosť žiarila v očiach každého dôchodcu, ktorý sa do projektových aktivít zapojil.

Celkovo tak počas celého týždňa učinilo viac ako sto dôchodcov, a to nielen organizovaných v kluboch či spoločenských organizáciách pre dôchodcov, ale aj neorganizovaných, čo sme pri hodnotení projektu vyzdvihli ako jednu z jeho silných stránok. Projekt sa stretol v radoch seniorov s vysoko kladnou odozvou a pozitívne ho hodnotili i zástupcovia miestnych samospráv. Najviac nás však teší, že vytvoril v našej školskej komunite atmosféru plnú entuziazmu a chuti robiť ďalšie projekty, že sa počas neho vyprofilovali budúci lídri podobných akcií z nižších ročníkov.

Projekt bol realizovaný s finančnou podporou občianskeho združenia SOŠKA pri SOŠ Hnúšťa a mesta Hnúšte. Spolu s kolegyňou Mgr. Janette Ferancovou sme projekt zastrešili ako poradcovia z radov pedagogických zamestnancov. Hlavnými organizátorkami podujatia boli žiačky III. A triedy Magduška Kubaliaková, Janka Jakabšicová, Janka Ďurásová, Veronika Pavlove a Zuzka Filkorová. Ich veľkou oporou pri príprave a realizácii boli Radka Kasperová, Laura Marcišiaková, Maťa Ťažká, Viki Marcišiaková, Miška Morongová, Majka Kocková, Vojto Horváth a Tomáš Oláh. Hlavné organizátorky už v júni 2014 realizovali úspešný projekt pod názvom *Deň patrí nám* pre hendikepované deti z detského stacionára DEDESO.

Veríme, že tento rozbehnutý vlak prinesie žiakom ešte mnoho radosti z vlastných úspechov či možností sebarealizácie.

Ing. Jana PAUČOVÁ
Foto autorka

Rehabilitácia ako súčasť vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím

INKLÚZIA A INTEGRÁCIA

Škola je inštitúciou vzdelávania a vzdelania. Vzdelanie dáva lepšie možnosti na uplatnenie sa na trhu práce a je hlavným predpokladom zamestnania, ktoré vedie k sebestačnosti a zároveň podmieňuje spoločenskú dôstojnosť a sebaúctu.

Každá škola by mala mať niečo, čo je vlastné iba jej. Mala by mať svoju tvár, svoje tradície, svoj vlastný rukopis. Od vedenia školy závisí jej kvalita. Teda nositeľom modelu kvality školy je predovšetkým jej vedenie, tvorené úzkym okruhom vedúcich pracovníkov, podieľajúcich sa spolu s riaditeľom školy predovšetkým na personálnom obsadení a plnení úloh školy. Tieto úlohy stanovuje na jednej strane zriaďovateľ, na druhej strane sú odvodené od legislatívnych predpisov alebo požiadaviek riaditeľa danej školy. Škola pre telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených na Mokrohájskej ceste 1 v Bratislave je zameraná na ich profesijnú prípravu a tvorí súčasť komplexu. Tento komplex je časti verejnosti známy pod názvom Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím (IPR).

Ide o jedinú inštitúciu na Slovensku, ktorej špecifikom je súbežnosť procesu edukácie a rehabilitácie detí a mládeže v procese ich profesijnej prípravy, ale aj proces komplexnej rehabilitácie pre zdravotne postihnutých, bez užšej špecifikácie ich zdravotného postihnutia, a to až do obdobia ich zapojenia sa do pracovného procesu na trhu práce. IPR poskytuje komplexnú rehabilitáciu žiakom so zdravotným postihnutím špecifikovaným ako telesný postih, choroba alebo zdravotné oslabenie a dospelým občanom so zdravotným postihnutím bez úzkej špecifikácie postihnutia. Rehabilitácia je jednou z najhlavnejších podmienok toho, aby sa človek so zdravotným postihnutím úspešne pracovne a spoločensky integroval, a tak sa stával užitočným pre spoločnosť. Rehabilitáciou pripravujeme zdravotne postihnutých na zmysluplný život v spoločnosti, v ktorom hlavnou podmienkou zmysluplnosti je práca. Komplexná rehabilitácia v každej svojej zložke obsahuje prvky obnovujúce schopnosti a spôsobilosti ľudí so zdravotným postihnutím, deti a mládež z tejto skupiny nevynímajúc. V komplexnej rehabilitácii ide o súbor motivačne aktivačných činností v smere výchovnom, pedagogickom, zdravotnom, medicínskom, sociálnom a pracovnom a ich proporcionálne zastúpenie v celom procese.

Neformálne sa aj zdravotne postihnutý človek rozvíja počas celého svojho života. Formálne len počas určitého obdobia, najčastejšie počas detstva a dospievania. Rehabilitácia je však takmer v každom období trvalou súčasťou života zdravotne postihnutého. Preto môžeme vychádzať z predpokladu, že u takto charakterizovaného jednotlivca ide o proces trvalý, z ktorého sa nevyrastá, ale v každom období jeho života vedie k zlepšeniu stavu v smere integrity.

Zaradiť sa do spoločnosti

Celoživotné vzdelávanie osôb zo zdravotným postihnutím môžeme charakterizovať aj ako proces pedagogickej – výchovnej – rehabilitácie, ktorej deficity sa môžu prejaviť u tých osôb s postihnutím, ktoré ukončili proces inštitucionálneho vzdelávania a nedokázali v prirodzenom procese sebaučenia pochopiť množstvo inovácií v jednotlivých odborných oblastiach. Tento proces je dnes už samozrejmosťou a nieto odboru, kde by inštitút celoživotného vzdelávania opodstatnene nejestvoval.

Vzdelávací proces v strednej odbornej škole zriadenej pri IPR sa pre žiaka končí zhruba v 23. roku jeho veku. Vo vzdelávaní sa zohľadňujú špecifiká zdravotného postihnutia. Vzdelávanie na základnej úrovni poskytujú zdravotne postihnutým špeciálne školy koncipované pre jednotlivé druhy a kombinácie postihnutia (viacnásobne postihnutí). IPR je inštitúcia zastrešujúca potreby a požiadavky nielen zdravotne postihnutých žiakov v profesijnej príprave, ale aj zdravotne postihnutých občanov. Táto inštitúcia vykonáva aj neformálny dohľad a poradenstvo pre zdravotne postihnutých občanov v Slovenskej republike v zmysle ich nárokov na finančné zabezpečenie, a to v tesnej komunikácii so zdravotne postihnutým občanom a sociálnou poisťovňou.

Celistvý prístup k problematike

Súčasťou komplexnej rehabilitácie je aj proces pracovnej rehabilitácie. Ten je cielený na telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených žiakov v odbornej profesijnej príprave, ale aj na ostatných zdravotne postihnutých občanov v dospelom veku. Ide o zložitý proces postupného obnovenia, navrátenia pracovných schopností, zručností a návykov u zdravotne postihnutých občanov a o proces nadobúdania odborných pracovných zručností a pracovných návykov vedúcich k pracovnej spôsobilosti v určitej konkrétnej odbornej činnosti u žiakov so zdravotným postihnutím. Obnovenie a navrátenie smeruje k dvom základným atribútom predovšetkým pracovnej integrácie. Obnovou pracovných zručností alebo ich náhradou budujeme nové alebo renovované pracovné spôsobilosti a orientujeme občana so zdravotným postihnutím na trh práce. Návratom rozumieme sociálnointegračné snahy – teda návrat do normálneho prostredia, kde človek zo zdravotným postihnutím žije zmysluplným životom a svojimi intelektuálnymi i manuálnymi spôsobilosťami realizovanými v praktických činnostiach má citeľný podiel na rozvíjaní spoločnosti, v ktorej žije.

Edukácia a rehabilitácia v zariadení IPR tvoria teda organickú jednotu, kde edukácia v zmysle profesijnej prípravy sa končí po štyroch rokoch prípravy, ale proces rehabilitácie pokračuje ďalej. Rehabilitácia smeruje k zlepšeniu pracovného potenciálu zdravotne postihnutého občana a edukácia k výberu možnosti jeho uplatnenia sa na trhu práce v jeho dispozičnej miere. To je cieľ tejto edukačno-rehabilitačnej kombinácie, ktorá má medzirezortný charakter. Vzdelávanie zdravotne postihnutých je neoddeliteľnou súčasťou ich integračných procesov v celej Európe a komplexná rehabilitácia je nevyhnutnou súčasťou tohto procesu.

Preto je žiaduce definitívne premietnuť do praktického života koncepciu, podľa ktorej je občan so zdravotným postihnutím bytosťou nielen biologickou, ale aj sociálnou a psychologickou so všetkými atribútmi. To znamená, že proces uzdravovania možno efektívne a rozhodne nie zanedbateľne ovplyvňovať cieľavedomým pôsobením aj na faktory sociologické a psychologické, nielen somatické.

Komplexná rehabilitácia nie je dôležitá len pre klientov so zdravotným postihnutím, ale môže znamenať výhodu predovšetkým pre štát a spoločnosť. Totiž pôsobením všetkých rehabilitačných zložiek sa klient so zdravotným postihnutím stáva menej závislým od podpory štátu, a to je hlavným cieľom tohto nákladného, ale opodstatneného procesu.

Cieľom IPR je pomôcť každému občanovi so zdravotným postihnutím na Slovensku do tej miery, aby sa napriek svojim zdravotným obmedzeniam dokázal dopracovať k samostatnému a nezávislému spôsobu života a znovunadobudol osobnú dôstojnosť v procese primeranej práce, za ktorou je úctyhodný život, taký dôležitý pre človeka s postihnutím, ako aj pre spoločnosť, v ktorej žije.

PhDr. Dušan PIRŠEL,
riaditeľ IPR Bratislava

Detský svet musíme tolerovať a snažiť sa mu porozumieť

Rozhovor s osobnosťou

SOŇA HANZLOVIČOVÁ

Sekcia regionálneho školstva je jednou z kľúčových na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR. V jej rámci sa nastavujú kľúčové parametre fungovania materských, základných špeciálnych i stredných škôl a školských zariadení. Novou poverenou generálnou riaditeľkou tejto sekcie sa v uplynulých dňoch stala PhDr. Soňa Hanzlovičová, ktorá prišla na tento post z miesta vedúcej odboru školstva Okresného úradu v Bratislave (bývalého krajského školského úradu). Učiteľským novinám ako prvým poskytla rozhovor o svojich pedagogických cestách a predstavách na tomto dôležitom poste.

Pani generálna riaditeľka, hovorí sa, že človek sa formuje najmä v detstve, v období, v ktorom sa budujú aj základné predpoklady na budúce povolanie. Hrali ste sa aj vy v detstve na školu?

Samozrejme, že áno. Podobne ako množstvo mojich kamarátok som už v detstve chcela byť učiteľkou. Keď sa v rodine začalo vážnejšie diskutovať o mojom ďalšom životnom smerovaní, do diskusie vstúpil otec, ktorý bol policajt. Usiloval sa presadiť, aby som sa stala právničkou. Aj som si podala prihlášku na právnickú fakultu do Košíc, ale na prijímačky som napokon ani nešla. Prevážil záujem o učiteľstvo a nová prihláška putovala na Pedagogickú fakultu do Nitry. Chcela som študovať ruský jazyk s telesnou výchovou, teda veci, ktoré ma bavili. Zo sto prihlásených brali dvanásť – a ja som medzi nimi nebola.

Školstvo som si však chcela vyskúšať aj tak. Po maturite roku 1985 som začala učiť v materskej škole v jednej malej dedinke pri Hnúšti v okrese Rimavská Sobota. To bol môj prvý profesionálny dotyk s pedagogikou. Dosť nesmelý, opatrný a pravdupovediac som v tom čase o pedagogickom majstrovstve ešte veľa nevedela. Bola to maličká škôlka, kde som dostala na starosť najmenšie, trojročné detičky. Pre mňa, vtedy osemnásťročné dievča, to bol úplne nový svet poznania. Zažila som skúšku ohňom, ale aj prvú školu pedagogiky. Uvedomila som si, aký náročný je detský svet, aká náročná je práca učiteľa. Každé dieťa bolo z inej rodiny, iného prostredia, s inou mentalitou, a vtedy bolo pre mňa naozaj náročné pochopiť všetko, čo sa odohrávalo v detských hlavičkách.

Boli aj veselé zážitky, na ktoré spomínate dodnes?

Pravdaže, vyskytli sa a viaceré mi utkveli v pamäti. Spomínam si napríklad, ako deti obedovali a jeden malý chlapček siahol rukou do vajíčkovej polievky, chytil vajíčko a šmaril ho o stenu, zvolajúc: „Tak toto ja jesť nebudem!“ Vtedy som si uvedomila, aká dôležitá je reakcia učiteľa aj v takýchto osobitých situáciách.

Po nejakom čase som zo škôlky odišla pracovať do školskej družiny, čo boli nové zážitky a skúsenosti. Spätne som si uvedomila, že v tejto práci bolo vždy najdôležitejšie „znížiť sa“ a priblížiť k detičkám. Kto to nedokáže, nemôže byť učiteľom. Detský svet je úplne iný ako svet nás dospelých, a ak mu chceme porozumieť, ak chceme dosahovať pedagogické úspechy, musíme sa snažiť doň preniknúť. Ak to nedokážeme, deti pri učiteľoch trpia.

Ako si spomínate na prácu v školskej družine?

To bola celkom iná práca, lebo tam sa už písali úlohy, robili cielené hry a práce. Deti už boli manuálne zručnejšie, dokázali pracovať s nožničkami, ich jemná motorika bola rozvinutejšia, čo otváralo priestor rozvoju tvorivosti a kreativity pri rôznych činnostiach.

Túžba po vysokej škole pretrvávala?

Áno. Prihlásila som sa opäť na pedagogickú fakultu na štúdium elementárnej pedagogiky, ale prijímačky som robila hneď po operácii, takže nedopadli úspešne. V tom čase však v bratislavskej Petržalke otvárali viacero škôl a potrebovali nových učiteľov, robili nábor, tak som neodolala a prišla do Bratislavy. Začala som pracovať v Základnej škole na Tupolevovej ulici v školskej družine. Spolu s ďalšími mladými dievčatami, ktoré sem prišli z celého Slovenska, sme si začali robiť na strednej pedagogickej škole dvojročné štúdium vychovávateľstva. Tým som si doplnila vzdelanie a bola som v školskej družine ako kvalifikovaná pedagogička. Tu som pôsobila až do roku 1992 a medzičasom som si urobila certifikát na výučbu nemeckého jazyka. No a keďže mám skončený aj prvý cyklus štúdia klavíra, ako vychovávateľka som učila okrem nemčiny aj hudobnú výchovu. Kto mal v tom čase základné kvalifikačné predpoklady, v Petržalke dostal šancu učiť.

> „Nejestvujú zlé deti, sú len deti, na ktorých sa podpísala zlá výchova. Deti sú také, akí sú ich rodičia, akí sú ich učitelia.“

To už bolo obdobie, keď si vás pedagogika získala celkom?

Do istej miery áno, lebo som pracovala v školskej družine, učila nemčinu aj hru na klavíri. V podvedomí som však stále mala aj želanie môjho otecka – vyštudovať právnickú fakultu, a tak som odišla pracovať na okresný súd ako súdna zapisovateľka na oddelenie civilného a trestného práva. Dnes som presvedčená, že aj takáto skúsenosť je pre človeka obohatením a dáva mu širší rozhľad.

Pedagogika bola však stále hlavným cieľom?

Áno, pedagogika a záujem o ňu boli stále veľmi silné. Roku 1993, keď sa mi narodila prvá dcéra, som sa už venovala štúdiu andragogiky na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Promovala som roku 1999 a vedela som, že patrím do školstva, že to je sféra, ktorá je v mojej profesijnej kariére kľúčovou. Cítila som, že práca s deťmi ma robí šťastnou a napĺňa moje sny a ciele.

Čím si vás pedagogika a učiteľstvo získali?

To cíti hádam každý učiteľ – keď je za katedrou, vie, či tam patrí, alebo nie. Ja som tú istotu mala. Cítila som, že to s deťmi viem. Nebola som typ učiteľa, ktorý by kričal a vynucoval si autoritu z pozície moci. Samozrejme, boli aj momenty, keď som musela zvýšiť hlas, ale skôr výnimočne. K deťom som bola vždy otvorená, nikdy som sa pred nimi na nič nehrala, a keď som sa aj pred tabuľou pomýlila, nemala som problém povedať: „Prepáčte, nie som neomylná!“ Myslím si, že som vedela deti vždy aj pochváliť, podporiť, motivovať k práci.

Viac mi vyhovovala práca s deťmi na druhom stupni, cítila som, že to je kategória žiakov, s ktorými dokážem pracovať najlepšie. Snažila som sa o otvorenosť, spontánnosť, priateľstvo s hranicami, ktoré sa síce nesmeli prekročiť, ale na vybudovanej vzájomnej dôvere rástol aj pedagogický úspech.

Akí boli vaši učitelia, kto vás ovplyvnil v detstve v školských laviciach najviac? Na ktorých si dodnes spomínate?

Ako prváčka v Ivanke pri Dunaji som mala vynikajúcu pani učiteľku Malíkovú a v druhom ročníku zas pani učiteľku Haklovú, ktorej manžel bol známym televíznym kameramanom. Boli to vynikajúce učiteľky, s ktorými sme zvládali aj dvojzmennú prevádzku, ktorá v tom čase v miestnej základnej škole fungovala. Jeden týždeň sme chodili do školy ráno, druhý popoludní, keď sa zo školy domov chodilo až večer za tmy...

Keď sme sa presťahovali k Rimavskej Sobote, tam som mala vynikajúcu učiteľku nemeckého jazyka, ktorá bola pre mňa vzorom svojou ľudskosťou. Nebola direktívna, ale priateľská, čo je vlastnosť, ktorú deti potrebovali od učiteľa v minulosti a potrebujú aj dnes.

Aká bola vaša prvá skúsenosť s prácou na ministerstve školstva?

Na ministerstve som pracovala prvýkrát v čase, keď bol ministrom Milan Ftáčnik. Robila som na odbore personalistiky, čo bola pre mňa veľká skúsenosť, ktorá sa mi zišla na všetkých ďalších pracovných miestach. Mojím riaditeľom bol vtedy Juraj Janík, pri ktorom som sa naučila mnoho vecí, a som mu za to veľmi vďačná. Ako pedagogička som neovládala úradnícky jazyk, ktorý sa v tejto sfére používa a ktorý je iný ako jazyk bežného života. Z tohto postu som odchádzala na materskú, počas ktorej som si urobila doktorát u docenta Štefana Strieženca, ktorý bol mojím oponentom.

Kam smerovali vaše profesijné kroky potom?

Chcela som byť opäť so žiakmi, pripomenúť si priamy vyučovací kontakt. Medzičasom som si urobila aj štátnicu z anglického jazyka, takže moje pedagogické možnosti sa posunuli aj k výučbe tohto predmetu, čo som, samozrejme, aj využila.

Na ministerstvo školstva dnes prichádzate z odboru školstva Okresného úradu Bratislava. Ako ste vnímali pôsobenie v tejto inštitúcii?

Pôsobenie na pozícii prednostky a neskôr vedúcej odboru školstva bolo pre mňa veľkou školou. Na toto pracovisko som prišla z pozície učiteľky v Dunajskej Lužnej v júni 2012. Prišla som v časoch, keď sa pripravovala prestavba stredného článku riadenia u nás. Sedem mesiacov sme pôsobili ešte ako krajský školský úrad a následne sme sa transformovali pod Ministerstvo vnútra SR ako odbor školstva okresného úradu. Museli sme zlaďovať a absorbovať legislatívu školstva i vnútra, ktorá sa týkala našej činnosti. Mala som šťastie na výborných vedúcich oddelení, ktorými sú dodnes Mgr. Rudolf Novák a Ing. Margita Zátorská, preto sa nám všetky tieto procesy podarilo so cťou zvládnuť. Odbory školstva sú aj dnes postavené na práci takýchto výborných odborníkov, ale tých, samozrejme, musí mať aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Pre mňa bolo vždy dôležité, aby ľudia vedeli, že pracujeme pre iných – pracujeme pre školy, teda pre riaditeľov, učiteľov a najmä deti. Mojou prioritou a predmetom uvažovania je aj teraz škola a to, aké dopady budú mať na ňu a jej prácu aj legislatívne kroky a rozhodnutia, ktoré robíme.

Čo sa zmenilo prechodom krajských školských úradov pod ministerstvo vnútra?

Zmenili sa najmä toky financií. V rámci kompetencií úradu smerom k školám sa nič podstatné nezmenilo, pod ministerstvo vnútra prešli majetkové a hospodárske otázky.

Osobne som presvedčená, že najdôležitejšie na spolupráci úradov a škôl je, akým spôsobom a štýlom navzájom komunikujú, ako sa k sebe správajú. Ja osobne som doteraz na všetkých úrovniach vždy nachádzala pochopenie pre potreby inštitúcií, v ktorých som pôsobila.

Ako vnímate váš prechod na ministerstvo školstva? V akom stave sa dnes nachádza školstvo, aká je situácia v sekcii regionálneho školstva, ktorá je jednou z najdôležitejších na celom ministerstve?

Vrátila som sa do prostredia, ktoré poznám, v čom mám azda aj výhodu oproti ľuďom,

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

Detský svet musíme tolerovať...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

ktorí vstupujú do nového. Na ministerstvo prišli mnohí vynikajúci odborníci a verím, že sa nám podarí urobiť kus dobrej práce. Viacerí sú z prostredia mimo rezortu školstva, ale to môže byť súčasne ich výhodou, lebo nie sú zaťažení nánosom problémov, s ktorými sa v školstve dlhý čas boríme. U mnohých cítiť, že majú chuť dosiahnuť pozitívne zmeny. Myslím si, že to je dôležitejšie ako fakt, či sú pôvodom „školáci“, alebo nie.

Veľmi si vážim terajšieho ministra školstva, pretože sa pevne ujal riešenia kľúčových tém škôl a školstva ako takého. Určite to začínajú cítiť aj učitelia, riaditelia škôl i verejnosť. Myslím, že veľkým pozitívom je, že nielen načúva učiteľom, ale hneď sa snaží premietať ich oprávnené požiadavky do opatrení a krokov, ktorými sa má situácia meniť a zlepšovať. To je veľmi dôležité. Nové návrhy riešenia sa dnes premietajú do pripravovanej legislatívy a činnosti priamo riadených inštitúcií ministerstva.

Dôležité je hľadať spoločné riešenia, spoločnú reč. Nemôžeme robiť legislatívu dobrú iba pre ministerstvo, musí byť v prvom rade dobrá pre školy a fungovanie celého systému.

Ktoré kľúčové problémy dnes vnímate ako najvážnejšie v rámci základného a stredného školstva?

V súčasnosti sa v rámci sekcie regionálneho školstva snažíme dopracovávať rozhodujúce zákony, ktoré by mali nastaviť mnohé parametre fungovania systému oveľa efektívnejšie a kvalitnejšie. Pre mňa je najdôležitejšie pripraviť novú legislatívu tak, aby sa jej uplatňovaním podarilo skvalitniť prácu základného a stredného školstva. Budem rada, ak sa podarí dosiahnuť stav, že s ňou bude spokojná nielen pedagogická, ale aj širšia verejnosť, ktorá je zaangažovaná do práce škôl a školských zariadení. V kolektíve, s ktorým pracujem, sa snažím na všetkých apelovať, že my sme tu pre potreby škôl. Škola a jej práca sa bude vždy pohybovať v trojuholníku: učiteľ – žiak – rodič. A to musí rešpektovať aj ministerstvo a celá spoločnosť.

Množstvo zákonov a legislatívnych noriem, ktorých príprava vás teraz čaká, si vyžaduje veľmi silný tím odborníkov. V akej odbornej kondícii je dnes sekcia regionálneho školstva?

Toto je veľmi ťažko zodpovedateľná otázka, lebo tím, ktorý tu je, sa formuje priebežne a dlhý čas. Sú ľudia, ktorých poznám dlhšie a ktorým plne dôverujem, a sú, samozrejme, aj kolegovia, ktorých poznám menej či kratšie a s ktorými hľadáme spoločnú filozofiu a styčné body. Veľký význam pripisujem našej komunikácii a vysvetľovaniu si stanovísk a pohľadov.

To, že som dlhoročná „školáčka“, v školstve som od roku 1985, mi otvára dvere k istej predvídavosti a možno aj k cestám, ktorými sa dostaneme k dobrým výsledkom. Po tých rokoch poznám desiatky ľudí z praxe, s ktorými sa môžem kedykoľvek poradiť o akomkoľvek probléme a prediskutovať veci, aby sme vždy hľadali tie najlepšie riešenia.

Naša učiteľská obec je veľmi široká a ešte stále je veľa učiteľov, ktorí chcú pomôcť tomu, aby bol školský systém doladený čo najlepšie. Komunikujeme aj s množstvom riaditeľov z praxe, ktorí majú zasa svoj pohľad na veci a treba ho tiež rešpektovať.

Veľa ľudí nám napríklad hovorí – dnešná školská legislatíva je zbytočne komplikovaná, potrebovali by sme zrozumiteľnejšie pravidlá, skúste to zjednodušiť. To všetko sú pre mňa veľmi dôležité impulzy a podnety, ktoré sa snažíme analyzovať, zovšeobecňovať a premietať do pravidiel fungovania školstva obsiahnutých v novej legislatíve. Myslím si, že sa musíme snažiť pripravovať legislatívne normy tak, aby bolo všetko jasné a zrozumiteľné pre každého jedného učiteľa či rodiča.

Aký je záujem o dianie v školstve zo strany učiteľských spolkov, asociácií a združení? Sú zainteresované do riešenia súčasných problémov aj ony?

Všetky asociácie, ktoré existujú v rámci základných a stredných škôl, s nami úzko spolupracujú a komunikujú. Považujem to za veľmi dôležité a prospešné. Nedávno sme napríklad diskutovali s pani Petákovou, predsedníčkou Združenia samosprávnych škôl Slovenska, permanentne sme v kontakte s Asociáciou riaditeľov štátnych gymnázií SR, so Slovenskou komorou učiteľov, s Asociáciou súkromných škôl a školských zariadení SR a ďalšími. Zastupujú záujmy svojich zväzov a združení, sú to ľudia, ktorí sú v školstve dlhé roky a sú našimi prirodzenými partnermi. Ich názory si veľmi vážim a zohrávajú dôležitú úlohu pri úvahách o riešeniach jednotlivých tém a problémov. Participujú na témach, ktoré sa pertraktujú – či sú to vzdelávacie programy, alebo príprava zákonov. Komunikácia sa uskutočňuje permanentne, bez nej to jednoducho nejde. Aj legislatíva sa musí robiť za spoluúčasti ľudí z praxe.

Ktoré z priamo riadených organizácií s vami spolupracujú v súčasnosti najintenzívnejšie?

Je to predovšetkým Metodicko-pedagogické centrum, Štátny inštitút odborného vzdelávania, s ktorým participujeme na téme duálneho vzdelávania, Národný ústav celoživotného vzdelávania, Centrum vedecko-technických informácií SR, s ktorým riešime tému školských tlačív, a, samozrejme, Štátny pedagogický ústav, s ktorým pracujeme na téme nových štátnych vzdelávacích programov. Ministerstvo školstva potrebuje odbornú podporu na prípravu dokumentov a stratégií, prostredníctvom ktorých ovplyvňuje chod školstva.

V učiteľských diskusiách sa neraz možno stretnúť s kritikou obsahu niektorých predmetov. Je pritom známe, že v komisiách, ktoré pripravujú štátne vzdelávacie programy, majú práve učitelia veľmi silné, ba priam dominantné postavenie. Nepomohlo by, ak by boli mená členov týchto komisií verejne známe, aby mali aj ostatní učitelia možnosť zasielať im svoje námety, návrhy a podnety?

Štátny pedagogický ústav má ku každému predmetu konštituované komisie, v ktorých sa veľmi intenzívne diskutuje o všetkých obsahových otázkach. Ich zostavovateľmi sú pracovníci ústavu zodpovední za jednotlivé predmety a možno by bolo naozaj vhodné stransparentniť ich zloženie a otvoriť sa aj zasielaniu námetov a podnetov zo strany širokej pedagogickej verejnosti. Dnes možno svoje pripomienky a návrhy zasielať priamo na Štátny pedagogický ústav a pri odborných predmetoch na Štátny inštitút odborného vzdelávania. Ministerstvo školstva vedeniam ústavov do zloženia komisií nezasahuje, ale trváme na tom, aby bolo vyvážené, aby v nich mali zastúpenie nielen vedecké kapacity, ale aj – či najmä – učitelia z praxe.

Ktoré témy sú dnes z pohľadu vašej sekcie kľúčové v oblasti predškolskej prípravy?

Myslím si, že platí to staré známe, že malé dieťa sa má učiť „na koberci“ – máme mu pomôcť naučiť sa základom stolovania, napomôcť jeho socializáciu v kolektíve, základné samoobslužné činnosti. No a potom sú tu záujmové činnosti, ktoré sú základom budúceho vzdelávania a kultúrneho rozvoja, teda naučiť deti komunikovať, spievať, rozvíjať sa pomocou výtvarnej činnosti, rozvíjať ich mozog a myslenie.

Naše poznatky hovoria, že dedinské a mestské materské školy sú v niektorých parametroch odlišné. Je to spôsobené predovšetkým miestom ich sídla a okolnosťami. Na vidieku ešte stále cítiť, že rodičia majú na deti o čosi viac času ako v mestách. Najmä vo veľkých mestách, kde sú rodičia vyťažení pracovnými povinnosťami niekedy až do neskorých večerných hodín, sa spoliehajú na to, že v materských školách sa ich deti naučia veci, na ktoré oni nemajú čas.

V tejto súvislosti apelujeme na pedagogické akadémie, ktoré pripravujú učiteľov pre materské školy, aby absolventi boli pripravení na tieto momenty, a preto je dôležitý aj pedagogický talent a takt. V tejto súvislosti som dala podnet aj generálnemu riaditeľovi sekcie vysokých škôl profesorovi Petrovi Plavčanovi, že by sme boli radi, ak by sa urobila porada aj s dekanmi fakúlt pripravujúcich učiteľov, aby sme im zdôraznili, že pri prijímaní uchádzačov o štúdium učiteľstva by sa mohol brať do úvahy aj ich skutočný záujem a predpoklady na učiteľskú profesiu. Z praxe škôl máme totiž odozvy, že kvalita absolventov fakúlt pripravujúcich učiteľov je často veľmi nízka až slabá.

> „Pre mňa bolo vždy dôležité, aby ľudia vedeli, že pracujeme pre iných – pracujeme pre školy, teda pre riaditeľov, učiteľov a najmä deti. Mojou prioritou a predmetom uvažovania je aj teraz škola a to, aké dopady budú mať na ňu a jej prácu aj legislatívne kroky a rozhodnutia, ktoré robíme.“

> „Dôležité je hľadať spoločné riešenia, spoločnú reč. Nemôžeme robiť legislatívu dobrú iba pre ministerstvo, musí byť v prvom rade dobrá pre školy a fungovanie celého systému.“

Ako vnímate súčasnú situáciu v oblasti základných a stredných škôl?

Základné školy sú dnes nastavené z hľadiska vzdelávacích programov celkom vyvážene, druhý stupeň solídne nadväzuje na prvý. Pozícia učiteľov základných škôl je napriek tomu veľmi náročná. Cítime, že s vekom žiakov sa znižuje ich motivácia k učeniu sa. Dnes je jedným z kľúčových problémov motivovať deti k učeniu sa a dosahovaniu výborných výsledkov. Stále pretrváva problém kvality učiteľov cudzích jazykov, ktorých máme nedostatok. Stále výraznejšie vystupuje do popredia tiež problém správneho výberu strednej školy zo strany dieťaťa a v tomto smere sa robia kroky, aby sa proces profesionálnej orientácie v školách v spolupráci s praxou skvalitnil. Túto problematiku sme v rámci kraja riešili aj z úrovne krajského školského úradu, lebo v Bratislavskom kraji je osobitným problémom počet žiakov prechádzajúcich osemročnými gymnáziami. Namiesto pôvodne plánovaných päť percent nimi prechádza až dvadsaťjeden percent žiackej populácie, čo deformuje celý systém. Je to zásadný rozdiel oproti situácii napríklad v Prešovskom či Košickom kraji, kde je počet žiakov v osemročných gymnáziách, čo je typ školy pre talentované deti, na únosnej hranici.

Všeobecne musí platiť, že trojkári a štvorkári nepatria na gymnáziá, ktoré vždy boli a majú byť kvalitnou prípravou na vysokoškolské štúdium. Ak deformujeme úroveň gymnázií, odrazí sa to aj v nekvalite či nižšej kvalite žiakov na vysokých školách. Štvorkár z gymnázia má naozaj maličké predpoklady, aby úspešne zvládol vysokoškolské štúdium. Som zástankyňou toho, aby gymnáziá prijímali nižšie počty žiakov s vyššou kvalitou a deťom sa dopriala radosť z úspechu v tom, čo ich baví a zaujíma, trebárs aj na stredných odborných školách. Mať v rukách dobrú odbornosť je pre človeka dnešnej doby omnoho väčšia devíza ako vysokoškolský diplom nízkej hodnoty bez šance na uplatnenie sa v praxi.

Stredné odborné školy dnes dostávajú nový impulz na svoju kvalitu a ich význam neskutočne rastie, lebo sa zistilo, že prax si pýta pre jednotlivé odvetvia kvalitných odborníkov. Veľa sme komunikovali a komunikujeme nielen s automobilovým priemyslom, ale aj s oblasťami energetiky či stavebníctva, a všade náš atakujú požiadavkami na nových absolventov pre ich odvetvia, ktoré sa rozvíjajú a dávajú ľuďom dobrú perspektívu a životné istoty. To, samozrejme, platí aj o oblasti informačných technológií, poľnohospodárstve či strojárstve. Myslím si, že duálne vzdelávanie nám pomôže pružnejšie reagovať na potreby trhu práce a zamestnávateľov. Oveľa viac a intenzívnejšie dnes spolupracujeme aj s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a reagujeme na požiadavky trhu práce flexibilnejšie, ako tomu bývalo v minulosti.

Ste spokojná s tým, v akom stave je u nás učiteľská profesia z hľadiska jej významu a najmä rozvoja cez kreditný systém?

Problémom kreditov sa zaoberám už dlhšie. Vytvorili sa v čase spustenia reformy školstva s dobrým úmyslom odborného rastu učiteľov, ale mnohí učitelia zúžili pohľad na ne len ako na nástroj na zvýšenie platu. Mnohí riaditelia škôl nás informujú o filozofii niektorých učiteľov – idem si robiť kredity, lebo mám za to vyšší plat. Stratilo sa to kľúčové – pedagogické, čo tu malo byť. Mnohí zabudli na to, že kredity mali byť motiváciou aj k tomu, aby boli vzdelanejší, aby mohli dávať svojim žiakom v rámci vyučovacieho procesu viac do ich profesijného života. To sa z dobre mysleného modelu vytratilo, aj preto sa dnes diskutuje o tom, ako nastaviť veci lepšie či inak. Kredity, ktoré sa snaží učiteľ získať, musia podporovať kvalitu jeho práce v hlavných témach a otázkach vyučovacieho procesu, musia priniesť učiteľovi vyššiu úroveň odbornosti.

Všeobecne možno povedať, že dnes máme v našich pedagogických zboroch učiteľov s veľkým U, ktorí sú naozaj majstrami svojej profesie. Potom sú tu aj učitelia, ktorí si povedia – odučím a „padla“. V učiteľskej profesii však nikdy nie je koniec pedagogickému pôsobeniu a práci. A ešte je tu časť učiteľov, ktorí už nadsluhujú, a pri nich treba zvažovať, kedy je čas na dôstojné ukončenie pôsobenia. Ja osobne si veľmi vážim všetkých učiteľov, ale aj výkon tejto profesie musí mať raz derniéru.

Učiteľská profesia je veľmi náročná. Dnešné deti sú neraz zručnejšie i vzdelanejšie, napríklad v informačných technológiách, ako ich učitelia, vyžadujú od učiteľa partnerský vzťah, komunikáciu o všetkých otázkach, ktoré sa objavili v ich zornom poli, preto sa učiteľ musí neustále odborne vyvíjať, aby za svojimi žiakmi nezaostával. Minister školstva sa dnes snaží zabezpečiť pre školy najnovšie technologické prostriedky na skvalitnenie výučby, čo si, samozrejme, vyžaduje, že učitelia sa musia naučiť s nimi pracovať a efektívne ich využívať. Je to nová dimenzia práce školy, ale nedá sa jej vyhnúť. Žiaľ, v dnešnej internetovej dobe máme ešte stále učiteľov, ktorí nedokážu ani poslať e-mail, otvoriť si webovú stránku, čo je veľké memento. Najmä v situácii, keď o to nemajú záujem a ani snahu naučiť sa nové veci. Aj to je jedným z problémov doby, o ktorom musíme otvorene hovoriť.

Učiteľ je dnes kľúčovým činiteľom kvality školy vo všetkých školských systémoch na svete. Akú máte predstavu o dobrom učiteľovi vy osobne?

Neviem, či jestvuje univerzálna poučka, ako by mal vyzerať či aký by mal byť dobrý učiteľ. Myslím si však, že by mal mať rád svoju prácu, mal by dokázať vnímať triedu ako priestor, kde odborne i ľudsky rastú nové osobnosti, že by mal byť vyrovnaný sám so sebou, uvedomovať si, že musí pracovať s deťmi s rozdielnymi povahami, kultúrnym i materiálnym zázemím. Každé dieťa si zasluhuje jeho individuálny prístup, zvláštnu pozornosť, učiteľ musí byť jeho dobrým sprievodcom pri osobnostnom rozvoji. Nejestvujú zlé deti, sú len deti, na ktorých sa podpísala zlá výchova. Deti sú také, akí sú ich rodičia, akí sú ich učitelia.

Ako vnímate dnešných rodičov? Akou hodnotou je v ich rebríčku vzdelanie?

Z mojej skúsenosti vnímam dnešných rodičov ako mimoriadne náročných a kritických. Dnes kladú mimoriadne požiadavky neraz nielen na svoje deti, ale najmä na učiteľa. Na nejednom mieste sa pedagógovia musia poriadne obracať, aby naplnili vízie a požiadavky rodičov, ktoré im predkladajú. Niekedy si však rodičia ani neuvedomujú, že to nie vždy je len o pedagógovi, ale aj o tom, ako je vychované ich dieťa, ako je z rodiny pripravené na náročné podmienky, ktoré naň bude klásť škola.

Myslím si, že vzdelaniu väčšina rodičov pripisuje značný význam. Svedčí o tom fakt, že veľa z nich chce, aby ich deti študovali najmä na gymnáziách, na vysokých školách. Je odrazom ich záujmu, aby dieťa dosiahlo čo najvyššie vzdelanie, problémom však je, že nie vždy objektívne hodnotia možnosti svojho dieťaťa. Často svoje deti preťažujú množstvom krúžkov a činností, ktoré ich doslova oberajú o radosť z detstva. V tomto smere musíme robiť nielen v školách, ale aj na verejnosti veľa osvety. Pri množstve a nárokoch štúdia si dnešné dieťa musí od školy aj oddýchnuť, zregenerovať sily, aby malo chuť do ďalšieho štúdia. Rodičia by si nemali cez svoje deti napĺňať svoje neuskutočnené sny.

Na novom poste vás čaká veľa práce. Čo si želáte smerom k učiteľskej i rodičovskej verejnosti?

Predovšetkým si želám otvorenú a korektnú komunikáciu, lebo len tak si môžeme objasniť svoje prístupy, povedať svoje argumenty a hľadať dobré riešenia. Mojím želaním je, aby bol v školstve pokoj, pracovná atmosféra, aby sme spájali svoje sily v prospech dobrého výsledku. Bola by som rada, ak by rodičia citlivejšie vnímali prácu učiteľov, aby boli tolerantnejší k nim a ústretovejší k ich dobrým snahám a úsiliu. Verím, že učitelia budú mať dostatok trpezlivosti so svojimi žiakmi, lebo množstvo podnetov, ktoré dnešné deti dostávajú, je aj pre ne veľmi náročné na zvládnutie. Želám si, aby naše školstvo dobre fungovalo a bolo prínosom pre celú spoločnosť.

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTINKA
Foto autor

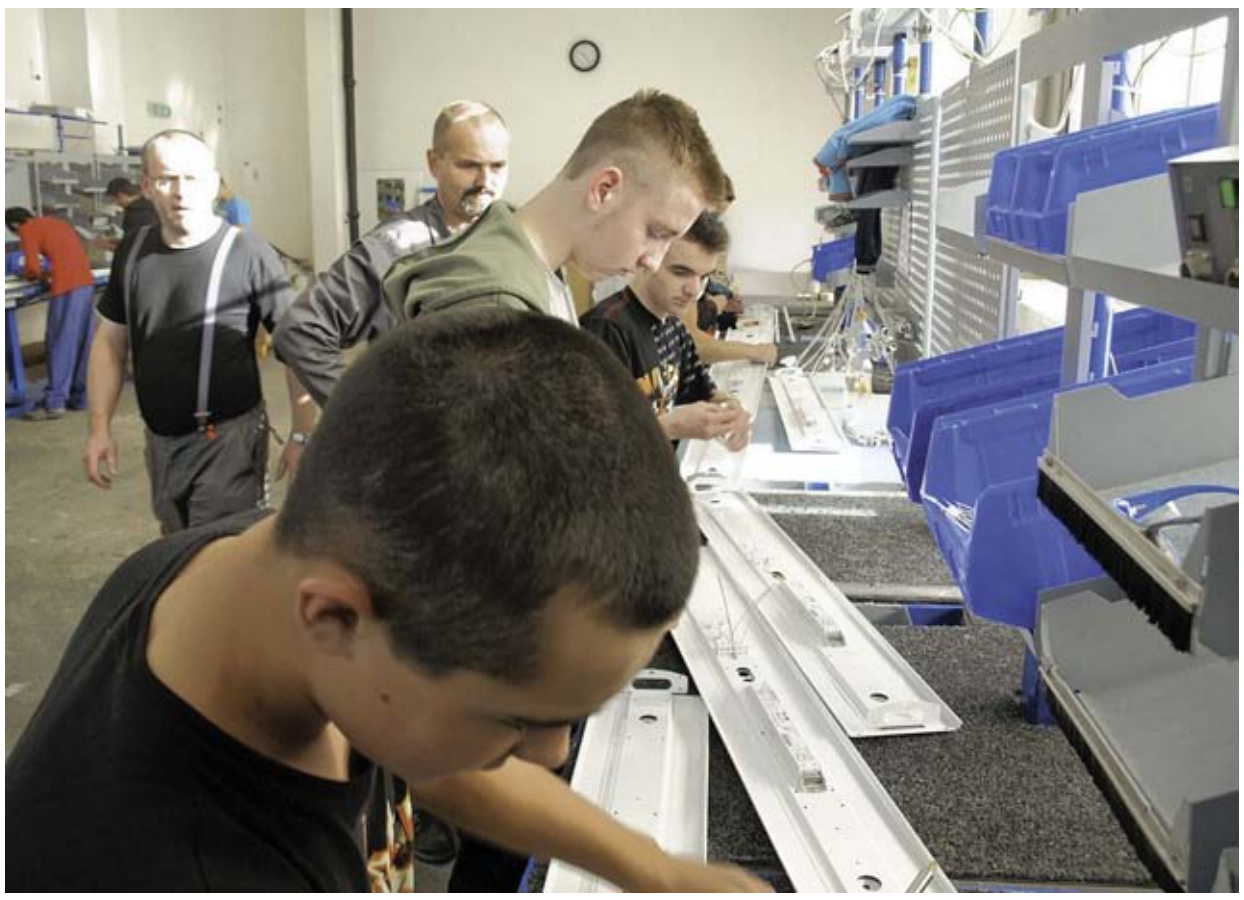

Majster Daniel Kubina kontroluje žiakov pri montáži svietidiel.

Posilňovňa duálneho vzdelávania

SOŠE GBELY

Stredná odborná škola (SOŠ) elektrotechnická Gbely pôsobí v mestečku, ktoré sa pred sto rokmi pravidelnou ťažbou ropy stalo naftárskym. Začiatkom októbra v škole otvorili novú posilňovňu a pripravili i deň otvorených dverí pre žiakov základných škôl, výchovných poradcov a rodičov hľadajúcich pre svoje ratolesti životnú perspektívu.

Škola so 155 žiakmi, 18 pedagogickými a 11 nepedagogickými zamestnancami nečaká, kým legislatíva dotiahne všetko potrebné, ale duálny systém vzdelávania rozvíja spoluprácou so spoločnosťou Volkswagen Slovakia. Je jednou z piatich slovenských SOŠ priamo naviazaných na tohto výrobcu automobilov. I s najväčším stredoeurópskym výrobcom svietidiel OMS Dojč sú spojení praxou i produktívnymi prácami budúcich absolventov školy.

Návrat k vyskúšanému

RNDr. Anna Šimková má na starosti súťaže vo všeobecnovzdelávacích predmetoch. Učí v škole už tridsiaty rok a duálny systém vzdelávania nie je pre ňu iba pojem.

„Z tridsiatich rokov som prvých päť učila v duálnom systéme. Ešte síce za socializmu, ale bol to duálny systém. Cez ministerstvo hospodárstva sme boli prepojení s podnikom EZ-elektrosystémy a s inými organizáciami a podnikmi zaoberajúcimi sa elektrotechnikou, ako aj s Naftou Gbely. Ten systém sa dnes teda vracia, čo je veľmi dobré."

A ako sa škole darí v súťažiach, ktoré sledujú lepšiu pripravenosť žiakov?

„Naši žiaci sa pravidelne zúčastňujú napríklad EXPERT geniality šou i súťaže Matematický klokan. Každý rok mávame úspešných riešiteľov v jednej aj druhej súťaži. Škola ich odmeňuje a sú motivovaní aj organizátormi súťaží."

Ťažiskové partnerstvá

Majstri Daniel Kubina a Bc. Peter Vanek pracujú so žiakmi v dielni. Na prvý pohľad vidno partnerstvo s elektrotechnickým priemyslom. Komentujú dianie v dielni: „Je to montáž svetelných zdrojov, konkrétne trubicových svietidiel. Spolupráca s OMS funguje na dobrej úrovni. Chalani v začiatkoch praxovali aj vo firme, postupne sa výroba presunula aj k nám do školy. Pre žiakov by určite bolo úspechom pracovať u svetového producenta svietidiel. Mnohí to už pochopili."

Riaditeľ SOŠ elektrotechnickej Gbely Mgr. Róbert Nagy nás vedie i do novej učebne, pripravovanej v spolupráci s partnerskou automobilkou: „Volkswagen nám daroval časť zariadenia a ďalšie ešte očakávame. Je to elektrotechnická dielňa, kde budeme vyučovať nový odbor mechanik-mechatronik, veľmi dôležitý pre automobilový priemysel."

Rozoberme súčasné duálne aktivity Gbelčanov. Aké sú?

Zaujatie pre odbor pri praktickom vyučovaní v dielňach.

„V rámci rozvoja a realizácie duálneho vzdelávania škola spolupracuje so silnými spoločnosťami. S už spomínaným Volkswagenom Slovakia na príprave mechanikov-elektrotechnikov, s OMS Dojč na príprave mechanikov-elektrotechnikov a elektromechanikov a so spoločnosťou W.E.D. Slovakia Gbely na príprave krajčírok.

Predovšetkým treba spomenúť obojstrannú spoluprácu s Volskwagenom. „Táto spoločnosť sa rozhodla realizovať certifikované kurzy v odboroch mechanik-mechatronik, elektrotechnik pre automatizačnú techniku a priemyselný mechanik, aby čo najskôr získala kvalifikované sily pre svoju produkciu. Našej škole bola prejavená dôvera a od vedenia Centra duálneho vzdelávania Volkswagen v Bratislave prišla požiadavka, aby sme spoločne vzdelávali študentov v novootvorených certifikovaných kurzoch. Traja naši pedagogickí zamestnanci vzdelávajú študentov v priemere dvanásť hodín týždenne v predmetoch technická matematika, technické kreslenie či číslicová technika," pripája riaditeľ gbelskej školy.

Škola očami študentov

Napĺňa škola očakávania a ambície žiakov? V minisonde sme oslovili žiakov od prvého až po maturitný ročník.

Ondrej Vávra zo Skalice, prvák. Prečo sa prihlásil do SOŠ elektrotechnickej Gbely? „Je to najbližšia škola s odborom, o ktorý mám záujem. Rád by som raz pracoval vo Volkswagene."

Druhák Radoslav Ralbovský zo Štefanova: „Škola splnila moje očakávania. Nie som sklamaný."

Tomáš Vašek zo Senice: „Šiel som sem so záujmom o odbor mechanik-elektrotechnik. Zaujalo ma, že praxujeme vo Volkswagene. Chodíme tam tretí rok. Keď tam praxujem, mám aj istotu ďalšieho zamestnania v tejto firme."

Štvrták Samuel Nemec z Gbiel, mechanik-elektrotechnik: „Je to tu dobré. Školu som si vybral, lebo je nablízku. Za inou elektrotechnickou by som musel do Trnavy." A čo ukazuje prax pre konkrétne firmy? „My sme na praxi robili pre OMS. Rád by som pracoval v nejakej elektrotechnickej firme ako údržbár."

Juraj Hrušecký z Holíča, tiež štvrták: „Aj pre mňa bola táto škola najbližšie. Zavážil i fakt, že sme mohli ísť do Volkswagenu. Už sa nás pýtali, či tam chceme ísť aj pracovať."

Čo by potešilo riaditeľa

Médiá sú dnes plné tém, čo by raz mali aktuálne premeny školy a školstva priniesť. Ako to vidí riaditeľ gbelskej školy Mgr. Róbert Nagy?

„V momentálnej situácii by ma najviac potešila predovšetkým radikálna zmena vo financovaní školstva, výrazné zmeny v školskej legislatíve predovšetkým smerom k duálnemu systému vzdelávania. A tiež maximálna regulácia plánu výkonov v odboroch, v ktorých sa ‚stráca' veľa schopných študentov, v odboroch, ktoré sú aj pre štátny rozpočet finančne náročné, ale predovšetkým pre ich absolventov neperspektívne. Absolventi mnohých takýchto odborov končia, bohužiaľ, v lepšom prípade ako nekvalifikované pracovné sily pri stroji vo veľkých fabrikách, v horšom prípade na úrade práce. Napríklad v skalicko-senickom regióne ročne končia desiatky až stovky žiakov v gastronomických odboroch. No ak chcete zamestnať kuchárku, je to veľký problém. Prečo je to tak a kde sú zamestnaní všetci títo absolventi, prečo nemajú záujem zamestnať sa vo svojom odbore, ktorý štyri roky študovali? Na to by mal dať odpoveď niekto kompetentný."

Partnerstvá so zahraničím a odborný rast

SOŠ elektrotechnická Gbely úspešne spolupracuje so školami v susedných krajinách. Aj tam, kde v duálnom vzdelávaní nemajú takú časovú „sekeru" ako my. Dbá o profesijný rast absolventa, ale aj vlastných pedagógov a zamestnancov.

S odbornou školou v Hustopečiach v Českej republike sa zapojili do medzinárodného projektu spolupráce škôl *Do sveta* s dôrazom na rozvoj odborných, sociálnych a jazykových kompetencií žiakov. Spolu s nimi sú v projekte aj rakúske školy LBS Stockerau a LBS Amstetten, vyratúva riaditeľ.

Škola vstupuje i do aktivít organizovaných Štátnym inštitútom odborného vzdelávania, napríklad projektu *Rozvoj stredného odborného vzdelávania* realizovaného s cieľom zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy na stredných odborných školách všeobecne i vo vybraných skupinách odborov.

Zapojená je aj do ďalšieho národného projektu, *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety*, ktorý zastrešuje Centrum vedecko-technických informácií SR. „Inovujeme obsah a metódy výučby s dôrazom na využívanie digitalizovaného obsahu, zvýšenie popularity prírodovedných a technických predmetov a motivácie žiakov a študentov k vzdelávaniu sa v nich."

Do výpočtu toho, čo posúva gbelskú školu napĺňať reformu v duálnom vzdelávaní, patrí aj Integrovaný regionálny operačný program – investovanie do vzdelania, školení a odbornej praxe.

Najnovšou „čerešničkou na torte" v snažení školy je podpis deklarácie o vzájomnej spolupráci medzi školou a spoločnosťou Volkswagen Slovakia z 9. septembra, konštatuje s veľkou mierou očakávania R. Nagy.

A s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Senici v rámci Európskeho sociálneho fondu v zmysle operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia a národného projektu *Vzdelávanie a príprava pre trh práce* škola realizuje kurzy napríklad pre šičky alebo zváračov.

Úspechy Gbelčanov

S partnermi v zahraničí študenti rozvíjajú aj súťaživosť a športového ducha v čase mimo vyučovania. Šesť žiakov školy sa vďaka partnerskej škole LBS Amstetten zúčastnilo športových hier v Rakúsku v odvetviach stolný tenis, šach, futbal a ľahká atletika. V šachovom turnaji skončili Gbelčania na prvých dvoch miestach.

A darí sa im aj v odborných súťažiach – vo februári sa žiak študijného odboru mechanik-elektrotechnik, ktorého pripravoval majster odborného výcviku Daniel Kubina, zúčastnil súťaže vo zváraní v Trnave a umiestnil sa na druhom mieste. V marci v krajskom kole súťaže Enersol mala škola dvoch žiakov študijného odboru mechanik-elektrotechnik s prezentáciou *Automatický snímač svetelnej energie*. Umiestnili sa na štvrtom mieste, a zúročili tak dobrú prípravu pod vedením Ing. Mariána Špačka.

Symbióza s mestom

Rušno bolo začiatkom októbra v triedach, dielňach, ale aj v celkom novej posilňovni. Ožila v spolupráci s mestom a bude slúžiť i občanom. Počas hodiny angličtinárky a telocvikárky Miroslavy Husárovej boli všetky náčinia obsadené. Akoby sa potvrdzovalo, že študenti majú telocvik vari radšej ako teóriu či prax. Ako sa táto „pridaná hodnota" k školskej telocvični stala súčasťou modernej školy?

„Šlo o investíciu vo výške približne dvanásťtisíc eur. Veď žiakov viac baví telesná výchova ako niektoré teórie," s úsmevom vtipkuje riaditeľ. „Túto miestnosť sme upravili a opravili v rámci odborného výcviku elektrotechnických a stavebných odborov. Bola to bežná investícia do údržby a opravy. Stroje nám darovali z mesta, pretože majú záujem, aby sem chodila cvičiť aj široká verejnosť," glosuje život školy a spoluprácu s mestom.

Zo žiakov, ktorí vykonali záverečnú skúšku v učebnom odbore stavebná výroba, 83 percent našlo uplatnenie na trhu práce. Dve žiačky učebného odboru výroba konfekcie sú taktiež zamestnané. Z tých, ktorí ukončili štúdium vykonaním maturitnej skúšky v študijnom odbore mechanik-elektrotechnik, našlo uplatnenie na trhu práce alebo pokračuje v ďalšom štúdiu 91 percent žiakov a z tých, ktorí ukončili štúdium maturitnou skúškou v nadstavbovom štúdiu (študijný odbor elektrotechnika-energetika a študijný odbor technicko-ekonomický pracovník), našlo uplatnenie na trhu práce 84 percent žiakov – nazreli sme do bilancie uplatnenia gbelských absolventov.

Rušno je v novej posilňovni, ktorá bude slúžiť nielen škole, ale aj občanom Gbiel.

Čo dodať? Posilňovne rozvíjajú fyzickú kondíciu. Stredné odborné školy s ambíciou prežiť a rozvíjať sa musia byť však tiež „posilňovňami" – na ceste k plnohodnotnému duálnemu vzdelávaniu. Aby pripravovali absolventov na život, na úspech, trebárs v elektrotechnike či automobilovom priemysle, a nie do evidencie úradov práce.

Milan SOUKUP
Foto autor

Rozvíjanie spolupráce s firmami

OA ŠURANY

Vedenie Obchodnej akadémie Šurany na sklonku školského roka 2013/2014 rokovalo s predstaviteľom medzinárodnej dopravnej spoločnosti LKW WALTER Martinom Gassom, ktorý počas osobnej návštevy v škole popísal smerovanie firmy a vyzval školu na spoluprácu. Študentom obchodných akadémií firma ponúka možnosti odbornej praxe a absolventom ďalšie uplatnenie vo firme.

Riaditeľka školy Ing. Eva Matejíčková oboznámila s touto ponukou pedagogických pracovníkov školy. A zaujala nás natoľko, že sme začali s prípravami na exkurziu. Dopravná spoločnosť LKW WALTER nás nielenže pozvala, ale finančne zastrešila aj cestovné náklady, a tak už skutočne nič nebránilo tomu, aby sme sa 16. októbra v počte 39 študentov, ktorých sme sprevádzali s kolegyňami-učiteľkami odborných predmetov Ing. Martou Bartovičovou a Ing. Ivanou Tóthovou, vybrali do rakúskeho sídla firmy v obci Wiener Neudorf.

Po príchode do firmy čakalo žiakov vrelé privítanie jej zamestnancami. Odborná exkurzia sa skladala z troch častí: z prednášky spojenej s prezentáciou, exkurzie v administratívnych priestoroch a besedy. Žiaci boli očarení nielen veľkosťou firmy, ale aj samotnými administratívnymi priestormi a atmosférou, ktorá v nich vládla. Dozvedeli sme sa podrobnosti o podmienkach odbornej praxe, ktorú spoločnosť umožňuje študentom obchodných akadémií po preukázaní potrebných jazykových znalostí, ako aj odborných znalostí z ekonomiky, informatiky, účtovníctva...

Odborná exkurzia splnila svoj účel – poskytla žiakom informácie o možnostiach uplatnenia absolventov obchodných akadémií v rámci danej spoločnosti, motivovala ich k systematickému rozširovaniu svojich cudzojazyčných vedomostí, ktoré sú veľmi potrebné pri uplatnení sa na európskom trhu práce.

Sprevádzaní poslednými teplými slnečnými lúčmi tohtoročného babieho leta žiaci v popoludňajších hodinách absolvovali druhú časť exkurzie – prehliadku historického centra Viedne. Domov prišli spokojní, plní nových dojmov a poznatkov.

PaedDr. Helena RUSNÁKOVÁ
Foto autorka

Škola s 90-ročnou históriou

SOŠOaS PÚCHOV

Stredná odborná škola obchodu a služieb Púchov slávi tento školský rok 90. výročie založenia. Jej súčasní i minulí študenti a učitelia reprezentujú seba, ale i celý púchovský región svojimi študijnými i pracovnými výsledkami, konaním, správaním, svojou profesionalitou a tvorivosťou. Sú jeho súčasťou i tvorcami jeho kultúrneho a vzdelávacieho priestoru už od roku 1924. Žiaci sa najskôr učili v profesiách kolár, mlynár, krajčír, stolár, kováč, pekár, murár, debnár, obuvník, garbiar, zámočník, holič, papučiar, kupec, maliar a sedlár. Postupne pribúdali nové profesie, podľa požiadaviek doby i regiónu, napr. fotograf, farbiar, obchodník, sódovkár, strojný zámočník, záhradník, automechanik, elektrotechnik, kaderník, kníhkupec, čašník, modistka, drogista, kominár, podkúvač, výčapník, cukrár, obchodník so surovými kožušinami, s odevmi, papierom, so zmiešaným a s textilným tovarom.

Zaujať oči i ústa je prvoradou úlohou šikovného pracovníka v oblasti gastronómie.

Naša škola vie svojich žiakov profesionálne pripraviť do života aj dnes, aby sa uplatnili na domácom trhu práce a úspešne konkurovali i odborníkom v zahraničí. Sme moderná škola zameraná na komplexnú prípravu žiakov v študijných odboroch hotelová akadémia, obchod a podnikanie, kuchár, čašník, servírka, kozmetik, kozmetička a vizážistka, pracovník marketingu, v učebných odboroch čašník, servírka, kuchár, mäsiar, hostinský, kaderník, cukrár a v nadstavbových študijných odboroch spoločné stravovanie a vlasová kozmetika.

Teoretické vyučovanie prebieha aj v nových odborných učebniach vybudovaných v priestoroch školy v rámci projektu *Elektronizácia učebných osnov – nevyhnutnosť modernej školy*, praktické vyučovanie zas v školských prevádzkach (školská jedáleň, školský bufet, kaderníctva Akadémia a Viki, cukráreň Akadémia a hotel Študent). Žiaci si môžu overiť svoje zručnosti a získať ďalšiu prax aj v ubytovacích a stravovacích zariadeniach v Púchove, po celom Slovensku, ale i na súvislej praxi v zahraničí, napr. v Čechách, Grécku, vo Švajčiarsku. V rámci exkurzií sa zúčastňujú zahraničných stáží napr. v Nemecku, vo Francúzsku, v Maďarsku, Česku, Poľsku, Nórsku, Belgicku aj na Malte.

Naša škola svojou existenciou prežila už svojich prvých absolventov. Veríme, že pre mnohých sa stala miestom s tvorivou atmosférou, miestom, kde sa naučili profesionálne využiť svoje zručnosti, kde sa rozvinula ich láska k múdrosti minulosti a jej remeselníckym či gastronomickým tradíciám, k požiadavkám dneška i modernej budúcnosti, aby vo svojom pracovnom živote mohli s hrdosťou v srdci vyslovovať meno svojej školy, ktorá už viackrát zmenila svoj názov, ale ani počas 90 rokov nestratila svoje dobré meno. Toho sú si vedomí aj jej súčasní žiaci a učitelia. Majú veľmi veľkú zodpovednosť voči svojim predchodcom, a preto sa snažia nadviazať na ich odkaz a zveľaďovať školu i pre budúce generácie jej absolventov.

Mgr. Adriana PAVLACOVÁ
Foto archív školy

Praktické vyučovanie sa uskutočňuje aj v školských prevádzkach.

Zatváranie Bánoša bolo tento rok v hostiteľskej škole využité na slávnostné otvorenie nového Centra odborného vzdelávania a prípravy – ako vidieť aj z obrázka – v pekárstve a cukrárstve.

Farmársky trh pod bystrickým Bánošom

SOŠ BANSKÁ BYSTRICA

V sobotu 18. októbra sa uzavrela poľnohospodárska sezóna v našom kraji už tradičnou akciou Zatváranie Bánoša v areáli Strednej odbornej školy (SOŠ) na ulici Pod Bánošom v Banskej Bystrici. Na organizácii sa okrem našej školy podieľali aj Národná sieť rozvoja vidieka SR pre Banskobystrický kraj a občianske združenie Tradičná chuť regiónov Slovenska.

Hlavným programom tohtoročného podujatia sa stalo otvorenie Centra odborného vzdelávania a prípravy v pekárstve a cuk-

Medzinárodný úspech žiačky v Budapešti

SOŠ ŠAĽA

Každá krajina má vlastné národné tradície, ktoré prežili i ťažké časy, spestrujú kultúru a dotvárajú mienku o danej krajine vo svete. V Brazílii je to karneval, v Nemecku mníchovský pivný festival, v Taliansku napríklad zmrzlina. Samozrejme, aj susedné Maďarsko má svoje národné tradície. Medzi ne patrí aj veľmi stará tradícia tzv. Nemzeti vágta v Budapešti. Je to slávnosť maďarských miest a dedín navrhnutá tak, aby oživila národné jazdecké tradície, obohatila ich novým obsahom a zároveň vytvorila rozsiahly kultúrny festival. Ide o slávnostný, v historickom štýle sa odohrávajúci dostihový turnaj. Na tomto ročníku, ktorý sa konal 19. – 21. septembra, sa zúčastnili jazdci a kone z mnohých

Prezentácia praktickej odbornej prípravy

TA ZVOLEN

Ubehol rok, čo Technická akadémia Zvolen na prezentačnej akcii na pôde školy verejne predstavila pilotný projekt spolupráce školy s podnikmi s príkladnou praxou. Sme radi, že stanovené ciele sa nám postupnými krokmi darí napĺňať a už od budúceho školského roka žiaci študijného odboru strojárstvo po prvýkrát vstúpia na odbornú prax cez brány spoločností zapojených v projekte.

Keďže naším prvoradým záujmom je „nezaspať na vavrínoch“, prehlbujeme spoluprácu aj pre študijný odbor s rozšíreným odborným výcvikom mechanik-elektrotechnik. Aj tu sa nám podarilo uskutočniť prvé významné kroky, rozhodli sme sa preto podeliť o ne na plenárnom rodičovskom združení spojenom s prezentačnou akciou spolupráce Technickej akadémie s partnerskými organizáciami v oblasti

rárstve v priestoroch SOŠ. Zúčastnili sa ho významní hostia, medzi inými predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Marian Kotleba, riaditeľka odboru potravinárstva a obchodu Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Táňa Belová či predseda predstavenstva Cechu pekárov a cukrárov západného Slovenska Vojtech Gottschall.

Za priaznivého počasia predstavili svoje produkty – mäsové i mliečne – farmári z blízkeho i zo vzdialenejšieho okolia, návštevníci si tiež vychutnali tradičné jedlá regiónu – pirohy, podpecníky, pečenú jahňacinu... Chovatelia prezentovali hydinu, zajace, holuby, remeselníci ponúkali výtvory z prútia a vlny. Predseda Slovenského zväzu záhradkárov Eduard Jakubek zaujal konkrétnymi ukážkami strihania a štepenia stromčekov.

Naša škola pripravila pre účastníkov zdobenie medovníkov, výrobu sviečok z včelieho vosku, pre deti rôzne hry, ponúkali sa zákusky, pečivo, med, medovina, mäsové špeciality. S veľkým úspechom sa stretla ukážka včelárenia a dýchanie úľového vzduchu v miestnej včelnici. Na dobrú náladu vyhrávala prítomným ľudová hudba Jána Maka.

Tisícpäťsto platiacich návštevníkov odchádzalo domov spokojných, s taškami plnými slovenských výrobkov a s pocitom, že prežili príjemný sobotný deň.

PhDr. Anna IVANOVÁ
Foto archív školy

Angelika Tulisová s koňom O'Bajan XX-6-3.

maďarských obcí a medzinárodný ráz nadobudol vďaka účasti pretekárov z USA, Číny, zo Srbska, z Rumunska, Kazachstanu, Bulharska, Českej republiky alebo Kataru a v neposlednom rade zo Slovenska. A nezabudnuteľný bol aj pre našu Strednú odbornú školu Šaľa, vďaka Angelike Tulisovej, žiačke 3. ročníka študijného odboru agropodnikanie so zameraním na chov koní a jazdectvo, ktorá sa s koňom O´Bajan XX-6-3 umiestnila v semifinále na krásnom treťom mieste.

Mgr. Judita SLATINOVÁ
Foto vagta.hu

praktickej prípravy žiakov. Okrem rodičov a žiakov boli na akciu pozvaní aj výchovní poradcovia zo základných škôl a zástupcovia partnerských spoločností.

Riaditeľ školy Ing. Ján Marko v úvode predstavil študijné odbory mechanik-elektrotechnik a strojárstvo, ako aj podmienky odbornej praxe a výcviku. Prítomným sa predstavili aj partnerské organizácie. V rámci diskusie poukázal na hlboký význam takéhoto projektu viceprimátor mesta Zvolena a poslanec krajského zastupiteľstva Mgr. Juraj Družbacký a vyjadril presvedčenie, že v našich šľapajach budú kráčať aj ďalšie technické školy.

Slová uznania od prítomných sú pre nás veľkou výzvou a zaväzujú nás vyvinúť pri rozvoji a popularizácii vedy a techniky maximálne úsilie. **(zv)**

Holičstvo

REMESLÁ

Dnes už len málokto pozná význam slova barbier či barbír, no v starej slovenčine bolo ako synonymum slova holič pomerne frekventované. Pripomína nám ho aj názov svetoznámej Rossiniho opery *Barbier zo Sevilly*.

Pracovná náplň niekdajších barbierov bola o čosi obsažnejšia než súčasných holičov. Popri strihaní vlasov a holení brady vytrhávali zuby, púšťali žilu, čiže vykonávali aj činnosti, ktoré súviseli s ošetrovaním a so zdravotnou starostlivosťou. V mnohom sa ich remeselná činnosť prekrývala alebo dopĺňala s kúpeľníkmi i ránhojičmi, okrem iného holiči a ránhojiči mohli svojim zákazníkom poskytovať aj kúpeľnícke služby, predovšetkým okúpanie. Aj preto sa vo väčšine našich miest holiči spojili s príslušníkmi oboch spomenutých remesiel do spoločného cechu. Už v 16. storočí jestvovali takéto cechy v Bratislave a Košiciach, v nasledujúcom storočí k nim pribudli cechy v Levoči a stredoslovenských banských mestách.

Najstarší zachovaný štatút spoločného cechu holičov, kúpeľníkov a ránhojičov, ktorý v nemčine vydali richtár, mešťanosta a rada kráľovského slobodného mesta Prešporka, je datovaný 11. októbrom 1591. V jeho úvode sa pritom spomína, že cech založili už roku 1540. Tieto tri remeslá však netvorili spoločný cech natrvalo. Časom si majstri každého remesla založili samostatné cechy, resp. opäť sa združili.

Obsažný cechový štatút

Štatút spoločného cechu *„majstrov chirurgického, ránhojičského, barbierskeho a kúpeľníckeho remesla“* z roku 1591 patrí medzi najobsažnejšie i najrozsiahlejšie štatúty bratislavských cechov. Člení sa na 11 častí s viacerými článkami, ktoré obsahujú veľa vskutku originálnych požiadaviek a ustanovení, takže tento štatút je nesmierne cenným prameňom aj k dejinám medicíny a hygieny nielen vo vtedajšej metropole Uhorska, ale v celom kráľovstve vôbec.

Predpisuje sa, že *„každý jeden ránhojič, barbier a kúpeľník sa musí oboznámiť so všetkými predmetmi slúžiacimi v ránhojičstve, ako sú náplasti, mastičky, obväzy, oleje, prášky, inštrumenty a ostatné potrebné nástroje; musí si natoľko osvojiť ich používanie, aby bol vždy, keď si to potreba žiada, schopný poskytnúť pomoc zraneným a postihnutým“*. Podľa priebehu zotavovania sa a v súlade so zásadami ránhojičstva bolo potrebné vykonať aspoň raz štvrťročne dôkladnú prehliadku chorých a postihnutých. Aj vo viacerých ďalších článkoch sa podrobne opisujú spôsoby ošetrovania, poskytovania barbierskych a kúpeľníckych služieb, povinnosti voči pacientom a zákazníkom, ale aj vzájomné vzťahy medzi majstrami.

Barbier na stredovekej hracej karte.

Dobový cenník služieb

Zaujímavé sú aj ustanovenia o poplatkoch za ošetrovanie poranení, ktoré majú charakter dobového cenníka za poskytovanie barbierskych a ránhojičských služieb. Napríklad pri poranení tváre alebo iných poraneniach, ktoré si vyžadovali šitie, sa za každý steh platil jeden šiling (čiže 30 fenigov), za ošetrenie a obviazanie ťažkého zranenia spôsobeného strelnou zbraňou platil postihnutý jeden zlatý. Majstrom cechu nepochybne slúžilo ku cti, že chudobných chorých, ktorí nemali čím zaplatiť, ošetrovali zadarmo.

Kto by sa tejto povinnosti vyhol, mal byť potrestaný pokutou jeden zlatý.

Zaujímavé je opatrenie, že ak by vzhľadom na nepokojný čas (myslí sa predovšetkým osmanské ohrozenie) nikto nechcel mať otvorenú dielňu na predmestiach, čiže pred mestskými hradbami, mali ju majstri udržovať spoločne.

Podmienky stanovené vandrovným tovarišom boli podobné ako v ostatných remeslách, podobné boli aj práva vdov a detí majstrov, ktoré mali úľavy pri prijímaní do cechu oproti cudzím. Vandrovka tovarišov trvala až štyri roky, učenie nemalo byť kratšie ako tri roky, mohlo byť však aj dlhšie. Svoje schopnosti museli majstri dokazovať pred lekármi a lekárnikmi. Pomerne podrobne, tak ako pri iných remeslách, sa určovali podmienky preukázania sa majstrovským kusom, inkorporačný (zápisný) poplatok predstavoval dva zlaté.

Platy a pokuty

Špeciálne holičskému remeslu sú venované ustanovenia 5. – 8. časti štatútu. Podľa nich každý majster má mať tovariša, ktorý sa dokáže postarať o nástroje na púšťanie žily, vytrhávanie zubov, holenie a strihanie, ako aj obväzovanie a má si osvojiť prácu s nimi, aby v prípade potreby pomohol svojmu majstrovi. Týždenná mzda tovariša predstavovala 42 fenigov, za púšťanie žily, ktoré vykonal vlastnoručne, mu prináležalo 14 fenigov, ak asistoval majstrovi, z poplatkov za ošetrovanie, ktoré dostával majster, mu patril z jedného zlatého jeden šiling.

Ak by tovariš zanedbával starosť o zverené náčinie alebo by svoju mzdu prepil, prehral či inak nezodpovedne premrhal, musel zaplatiť pokutu jeden funt (0,55 kg) vosku. Mladší tovariš alebo učeň, ktorý v dielni pomáhal majstrovi, mal nárok na týždennú mzdu vo výške 8 grajciarov, okrem toho mal dostať aj podiel z prepitného, rovnako ako tovariši. Podľa zvyku a poriadku uhorských barbierov mal tovariš, ktorý holil zákazníkov, dostať z tržby každý tretí fenig, za vlastnoručne pripravované liečivá mu prináležal každý štvrtý fenig z utržených peňazí.

Mravnosť nadovšetko

Tovariš, ktorý by vyvolával rozbroje a svár medzi majstrami a tovarišmi alebo v kruhu tovarišov, ako aj taký, ktorý by sa neprístojne správal pri víne či na iných verejných miestach, mal byť potrestaný pokutou dva funty vosku. Ak by tovariš ponocoval mimo domu svojho majstra, mal prísť o týždennú mzdu. Pod prísnym trestom sa tovarišom zakazovalo poskytovať v majstrovom dome prístrešok cudzím ľuďom, ďalej sa výslovne zakazovalo potajomky či verejne vodiť do domu *„nerestné ľahké ženské“*, či už cez deň, alebo v noci.

Ak nejaký tovariš spreneveril obväzy, náplasti a liečivá alebo ich tajne predával, alebo svojmu majstrovi či inému tovarišovi niečo ukradol, bol nielen potrestaný, ale aj vylúčený z cechu. Ak dvaja či traja tovariši z cechu hrali hazardné hry o sumu vyššiu než 60 fenigov, ak sa dopustili bohorúhačstva alebo sa navzájom pobili, každý z nich bol potrestaný pokutou prinajmenej tri funty vosku. Majstrovi alebo tovarišovi, ktorý by porušil hociktoré ustanovenie tohto štatútu, bola vymeraná pokuta dva funty vosku.

Podľa štatistiky z roku 1869 bolo v Bratislave 13 holičských majstrov. Na prelome 19. a 20. storočia počet holičov v Bratislave výrazne narastal, roku 1890 ich bolo 106, o desať rokov neskôr 172 a roku 1910 dokonca až 231. V uvedenom roku bolo v Košiciach 104, v Komárne 75 a v Banskej Štiavnici 19 holičských majstrov.

Od prelomu 19. a 20. storočia sa predmetom zvýšeného záujmu úpravy stali aj ženské vlasy. Vznikla tak nová špecializácia holičstva – kaderníctvo. Roku 1930 bolo na Slovensku 1 290 holičstiev a kaderníctiev, v ktorých pracovalo 3 828 kvalifikovaných pracovníkov. Štatistika z roku 1940 zaznamenala 1 118 holičstiev a kaderníctiev s 2 378 zamestnancami. Holičské a kadernícke remeslo je živé dodnes.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto archív autora

Tieto strojárske technológie Josef Sojaspal za svojich učňovských čias nepoznal.

V školskej lavici po šesťdesiatich rokoch

NÁVŠTEVA

Dňa 3. októbra navštívil Strednú odbornú školu v Dubnici nad Váhom pre nás vzácny hosť z Českej republiky Josef Stojaspal. Rodák z dedinky Dolní Němčí pri Vsetíne sa učil v našej škole (v tom čase Odbornom učilišti štátnych pracovných záloh č. 7 v Dubnici nad Váhom) v rokoch 1953 až 1955 v odbore univerzálny sústružník.

Po takmer 60 rokoch mal možnosť v sprievode svojej manželky a vnuka znovu vidieť súčasnú školu, jej priestory na teoretické a praktické vyučovanie na Štúrovej a Bratislavskej ul. a tiež pracoviská nachádzajúce sa v areáli Závodov ťažkého strojárstva v Dubnici nad Váhom. Žiakom redakčnej rady školského časopisu Školoviny poskytol rozhovor, v ktorom si zaspomínal na časy „minulé“, na svojich učiteľov, majstrov a spolužiakov, na to, čo sa v škole naučil, čo si z nej odniesol do svojho pracovného i súkromného života. Zároveň ocenil prístup zástupcov školy, ktorí mu umožnili pripomenúť si svoju mladosť.

Našu školu teší záujem bývalých žiakov o budúcnosť „ich“ školy, o to, ako škola prosperuje a ako sa ďalej vyvíja. Josef Stojaspal poskytol škole dokumenty o svojich vzdelávacích výsledkoch a o „pridelení do závodu“. **(dv), foto archív školy**

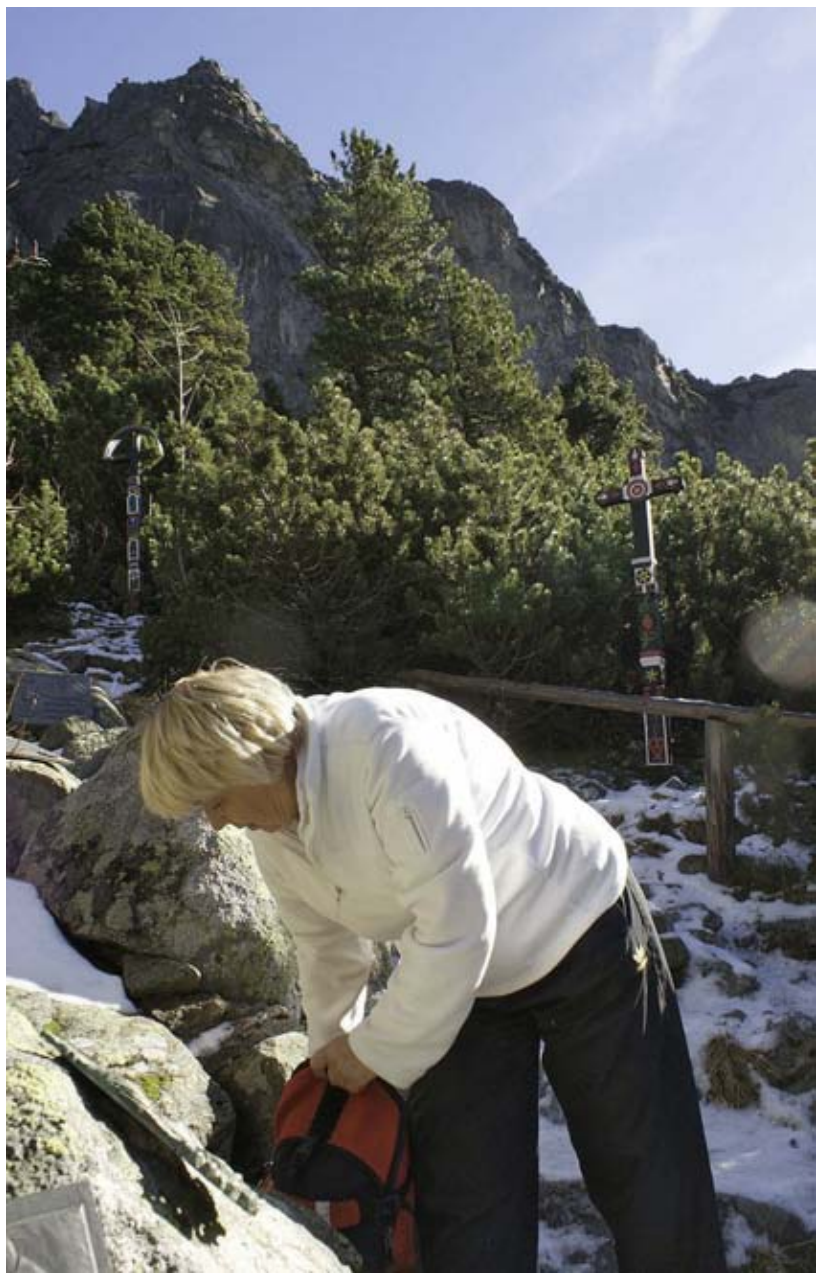

Viola Kapolková na Symbolickom cintoríne vo Vysokých Tatrách pri pamätnej tabuli svojho manžela spisovateľa a chatára Bela Kapolku.

Z kontinentov do samého srdca našich hôr

SYMBOLICKÝ CINTORÍN

Na prelome októbra a novembra na cintorínoch zakladaných na vidieckych stráňach i v mestských usadlostiach blikajú plamienky státisícov sviečok v kahancoch mnohorakých tvarov a veľkostí, hroby našich predkov zakrývajú výpravne zhotovené vence, umelé kvety rozličných farieb. Akt kresťanského či iného pripomínania sa odkláňa od vnútornej potreby k predvádzaniu, stále väčšmi sa stotožňujúcemu s našským konzumom každodenným. Sú však aj miesta, kde pomyslenie na smrť v nás nachádza tichú odozvu pokory bez vonkajšieho pátosu.

Zvyčajne posledný októbrový víkend cesty stoviek návštevníkov Vysokých Tatier smerujú na Symbolický cintorín. Nachádza sa v limbovom lese vo výške 1 525 m n. m. pod západnými stenami vrchu Ostrva a v susedstve Popradského plesa. Jeho nezameniteľným znakom je zo päťdesiat vyrezávaných drevených krížov s detvianskymi ornamentmi, ktoré akoby nabádali živých, že utrpenie na zemi a následnú smrť netreba brať krajne tragicky. Podstatnejšie je to, ako si tých, čo medzi nami už nie sú, uchovávame v našej pamäti, čo z ich skutkov preberieme ako hodné nasledovania. Symbolický cintorín je výnimočný aj tým, že sa na ňom nepochováva. Na žulových skalách je pripevnených viac ako tristo pamätných tabúľ so štyristo päťdesiatimi menami a krátkymi záznamami posledných chvíľ tých, čo zomreli vo Vysokých Tatrách alebo boli v dôverných väzbách na naše svetovo komorné veľhory. Ľudia uznávaní svojimi športovými a vôľovými výkonmi v horolezectve, skialpinizme, pracujúci profesionálne v záchranárskych službách alebo dobrovoľne pomáhajúci tým, ktorí sa ocitli v nebezpečenstve na zľadovatených chodníkoch, na lanách v strmých skalných previsoch, v ťažkom lavínovom snehu.

Spočiatku pamätné tabule na ľudí, čo zomreli vo Vysokých Tatrách, umiestňovali priamo na miestach ich tragických pádov alebo v susedstve v prístupnejšom teréne. Roku 1936 akademický maliar Otakar Štáfl (1884 – 1945) so svojou manželkou a priateľmi začali sústreďovať tabule na miesto, ktoré sa roku 1940 stalo oficiálnym miestom určeným na pripomínanie a spomínanie na tých, čo ich smrť zastihla v horách. „Mŕtvym na pamiatku, živým pre výstrahu," upozorňuje varovný nápis vstupujúcich. Z nadčasového pohľadu je však podstatne významnejším miestom neveľká kaplnka a celkom prirodzeným každá skala, kvietok, steblá trávy vyrastajúce zo skromnej pôdy. Živí sa totiž zo smrti svojich predkov málokedy poučia, a ak sú priveľmi opatrní, možno prichádzajú o úžasné zážitky, pri ktorých aj smrteľné pochybenia majú svoj zmysel.

Belo Kapolka

Teraz sa o Symbolický cintorín stará Správa Tatranského národného parku (TANAP) a podobne ako iné významné cintoríny, aj tento možno vnímať ako súčasť veľkej histórie cez osudy konkrétnych ľudí. Čo meno, to osobnosť s bohatými turistickými, horolezeckými skúsenosťami. Alebo otvorený životný príbeh mladého človeka, ktorý mohol mať ešte bohaté pokračovanie. Popri vášnivej príťažlivosti hôr mnohých charakterizovala každodenná pracovitosť, odborný rozhľad, záujem o mnohoraké podoby sveta. Ich smrť sa teda akosi samozrejme označuje aj ako spoločenská strata. Bez ohľadu na to, či ju zaznamenávame ako aktuálnu udalosť, alebo sa k nej vraciame z odstupu desaťročí. Významné ostáva to, čomu hovorievame „odkaz súčasníkom" (pravda, ak ešte sme ochotní myslieť aj na tých „pred nami").

Ten, kto žije v horách, znovu a znovu bojuje o svoj život. Musí rátať i s myšlienkou, že koniec príde nečakane. Neľakajte sa tejto myšlienky. Keď človek žije naplno a smrť príde znenazdajky, niet na tom nič strašné. Ak by ste sa báli stretnutia so smrťou, prosto by ste túto prácu nemohli robiť. Je to prostredie, ktoré si vyberá tvrdé poplatky za sebapreceňovanie, ale aj za fyzickú či psychickú slabosť. Tu aj smrť je záležitosť osobného rozhodnutia a hľadať za ňu iného vinníka je v niektorých prípadoch len siatie nenávisti.

Takto esejisticky a zároveň jednoducho uvažoval jeden z tých, pri ktorého tabuli sa zastavujeme na tatranskom Symbolickom cintoríne – spisovateľ a vysokohorský chatár Belo Kapolka. Narodil sa 22. apríla 1935 v obci Hostiach neďaleko Zlatých Moraviec v učiteľskej rodine, od svojich mladých rokov žil a pracoval vo Vysokých Tatrách. *„Robil som v živote všeličo. Väčšinou to bola drina. Môj chrbát skúsil dosť, za tie roky som na ňom vyvláčil pekných pár ton, pracoval som ako tesársky pomocník,*

Spisovateľ a vysokohorský chatár Belo Kapolka.

robil som chodníky, natieral stožiare, naťahoval drôty, kopal zem, bol som kuričom, pomocníkom v záhrade," napísal v jednej zo svojich prvých poviedok. Literárne debutoval ako skúsený muž, poviedkami *Kanadské smreky*, po nej vydal zbierku *Strecha*, potom literárne eseje *Chodníky bez značiek*. Najmä detským čitateľom venoval pred tridsiatimi rokmi knižku *Mesiac nad Prostredným hrotom*, ktorá sa stala východiskom úspešného dvojdielneho televízneho filmu *Chlapec a pes*. Témou vzťahu rodičov a ich detí sa zaoberal aj v knihe *Sivá hmla kryje sýteho sysľa*. Posledné dve desaťročia svojho života viedol Téryho chatu, ktorú s pomocou zamestnancov, nosičov, horolezcov, turistov, ochranárov prírody a ďalších dobrovoľných pomocníkov prebudoval na vysokohorský útulok spĺňajúci vtedajšie európske štandardy. Nemal ani šesťdesiat rokov, keď sa nešťastnou náhodou postrelil. Osemnásteho apríla sme si pripomenuli, že od jeho smrti uplynulo už dvadsať rokov.

František Kele

Možno očakávať, že ďalšiu pamätnú tabuľu na Symbolickom cintoríne TANAP aktuálne umiestni horolezcovi, cestovateľovi, geografovi, pedagógovi, publicistovi Františkovi Kelemu. Zomrel vo Vysokých Tatrách pred niekoľkými dňami, 19. októbra počas pretekov vysokohorských nosičov na Chatu pod Rysmi. Nebol ich účastníkom, a s ohľadom na jeho bohaté skúsenosti z najvyšších hôr sveta pôsobí táto udalosť prinajmenšom ako „nepatrická". Bol to zvláštny deň. Do tragických udalostí sa počas krátkej chvíle zapísal dvoma zdanlivo nevinnými úrazmi. Poobede z vodopádu nad Žabími plesami spadla tridsaťšesťročná Slovenka. A keď do Mengusovskej doliny prileteli záchranári vrtuľníkom, dostali správu, že o osemsto metrov vyššie na zľadovatenom chodníku leží muž. Obaja pri páde narazili hlavou tak nešťastne, že sa ich už nepodarilo zachrániť.

Ostáva nateraz už iba pripomenúť, že František Kele sa narodil 21. marca 1936 a jeho život sa odvíjal vo viacerých smeroch v príkladnom susedstve jeho otca, známeho horolezca a tatranského chatára. Mal dvanásť rokov, keď začal zažívať citové úžasy z výstupov na tatranské štíty, kde postupne uskutočnil päťstopäťdesiat horolezeckých túr, päťdesiat náročných sa označuje za prvovýstupy. Na začiatku 50. rokov minulého storočia bol vo Vysokých Tatrách najmladším horským vodcom. Nemal ani dvadsať, keď stál v Alpách na vrchole Mont Blancu, ktorý sa mu potom celoživotne spájal so záujmom o Milana Rastislava Štefánika, ktorého predstavil v knihe *Milan Rastislav Štefánik – významný cestovateľ a jeho nasledovníci*. Od roku 1990 sa angažoval v Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika. Na tému pôsobenia jedného z najvýznamnejších Slovákov vo svete uskutočnil zo tristo prednášok spojených s premietaním dokumentárnych filmov. Na jeho počesť prešiel z Bradla až na tatranský Kriváň. Roku 1992 sa významne pričinil o odhalenie pamätnej dosky na stene budovy observatória v Chamonix. O dva roky neskôr na expedícii po ostrovoch Tahiti a Vava´u inicioval postavenie pamätníka na vŕšku Faiere nad hlavným mestom Tahiti Papeete, kde mal Štefánik provizórne observatórium.

Po najvyššom európskom končiari vystúpil František Kele na takmer stovku ďalších. Mnohé boli vyššie a horolezecky podstatne náročnejšie. V 70. rokoch sa zúčastnil výprav na vrchy a pohoria Ahaggar, Hindúkuš, Kilimandžáro, v ďalšom desaťročí do Patagónie, viedol expedíciu na Mount Everest. Vystúpil aj na Aconcaguu, Elbrus, Tahat, Chimborazo, Rinjani, Popocatépetl a ďalšie končiare. Osobitný význam má výprava na Severný pól v roku vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ktorú

Horolezec, cestovateľ, pedagóg, publicista a geograf František Kele.

uskutočnil aj za podpory Jána Zoričáka, umeleckého sklára, ktorý tam umiestnil svoju plastiku *Arktický kvet*. Vtedy na tomto mieste vyvesili za účasti umelca slovenskú vlajku a Kele o tejto expedícii vydal svedectvo v knihe *Severný pól*.

Najaktívnejší slovenský cestovateľ 20. storočia uskutočnil tri cesty okolo sveta a navštívil všetky kontinenty vrátane Oceánie a Arktídy. Nikdy nezabúdal na naše Vysoké Tatry, cez ich hlavný hrebeň uskutočnil dva zimné a jeden letný prechod. Na viacerých svojich cestách sa venoval svojej profesionálnej geografickej a prírodovedeckej činnosti. Takou bola prvá slovenská geografická expedícia na Korziku, so Slovenskou geografickou spoločnosťou pri Slovenskej akadémii vied (SAV) uskutočnil horolezecko-vedeckú výpravu na Hoggar či prírodovedeckú expedíciu do oblasti Kilimandžára. Za popularizáciu vedy získal v rokoch 1983 a 1990 Cenu SAV, roku 1986 Medailu Mateja Bela, bol čestným členom Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV, za bádateľské expedície, populárno-náučnú tvorbu a prezentáciu Slovenska ho roku 1996 ocenil minister kultúry Poctou Juraja Weinczillera. Vlani mu Spoločnosť M. R. Štefánika udelila čestné členstvo.

KALENDÁRIUM

Zoltán Vančo

(✻ 19. október 1915 Banská Štiavnica – † 1989 Trnava) – matematik. Vyštudoval Prírodovedeckú fakultu SU v Bratislave. Začínal učiť v Trnave na meštianskej škole, neskôr tam pôsobil na Strednej všeobecnovzdelávacej škole, od roku 1962 na trnavskej Pedagogickej fakulte UK na katedre matematiky. Sústreďoval sa na modernizáciu vyučovania matematiky na základnej škole. Ako dlhoročný člen Jednoty československých matematikov a fyzikov absolvoval mnoho prednášok, referátov a diskusií.

Alžbeta Günterová-Mayerová

(✻ 19. október 1905 Čierny Balog – † 12. november 1973 Bratislava) – historička umenia. Začínala pracovať ako kustódka v Múzeu mesta Bratislavy, kde sa zaslúžila o prvé umenovedné spracovanie zbierok. Spolupracovala na vytvorení stálej inštalácie umelecko-historických zbierok v Slovenskom národnom múzeu v Martine. Na Povereníctve školstva, vied a umení spolu s V. Wagnerom organizovala pamiatkovú starostlivosť a akútnu povojnovú obnovu a rekonštrukciu pamiatok, potom pracovala ako správkyňa štátneho kaštieľa v Betliari a hradu Krásna Hôrka. Po návrate do Bratislavy prednášala na Filozofickej fakulte UK a na Vysokej škole výtvarných umení. V Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti pracovala na pozícii hlavnej redaktorky a recenzentky trojdielneho *Súpisu pamiatok na Slovensku*. Pre vývoj slovenskej umenovedy a pamiatkovej starostlivosti sú významné jej štúdie o slovenskej renesancii a baroku, pričom faktografický materiál premietala na pozadí historicko-spoločenského diania. Patrí k zakladateľskej generácii slovenskej historiografie umenia a pamiatkovej starostlivosti.

Karol Cengel

(✻ 22. október 1915 Valča – † 16. marec 1987 Kláštor pod Znievom) – zoologický a entomologický preparátor. Štúdiu prírodovedy sa začal venovať už ako žiak pod vplyvom svojho učiteľa prírodopisu. Zakladal si herbáre, zbierky hmyzu a pokúšal sa preparovať prvé živočíchy. Študoval na dvojročnej horárskej škole v Liptovskom Hrádku. Pracoval ako lesník, neskôr dvadsať rokov v žilinskom Považskom múzeu, kde sa venoval najmä preparovaniu vtákov, väčších cicavcov a hmyzu. Pre viacerých entomológov zabezpečoval zbery hmyzu vo voľnej prírode i parazitov, ktoré nazbieral a „vyčesal" pri preparovaní. Zbierky hmyzu a preparáty Karola Cengela sa nachádzajú popri Považskom múzeu aj v ďalších múzeách.

Vincent Hložník

(✻ 22. október 1919 Svederník – † 10. december 1997 Bratislava) – výtvarník. Patrí medzi najvýznamnejších predstaviteľov slovenského výtvarného umenia, generácie umelcov druhej svetovej vojny. Tvoril v maľbe, grafike, kresbe, navrhoval motívy na poštové známky, k vrcholom jeho tvorby patrí sakrálna ikonografia. Ilustroval viac ako tristo kníh národnej a svetovej literatúry, väčšina z nich je pre mladých čitateľov. Dve desaťročia prednášal na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde vychoval desiatky významných umelcov, osobitne grafikov. Vystavoval v mnohých štátoch Európy, Ameriky a Ázie.

Anton Hlinka

(✻ 31. október 1926 Valaská Belá – † 26. marec 2011 Trenčín) – rímskokatolícky aktivista, všestranná osobnosť slovenského exilu: vedec, vysokoškolský pedagóg, publicista, prekladateľ. V emigrácii žil od roku 1951. Študoval teológiu, filozofiu a psychológiu v Turíne, vo Viedni a v Ríme, filozofiu prednášal vo Viedni, v Kolíne nad Rýnom, v Katánii. Dlhodobo pôsobil ako redaktor náboženско-kultúrnych programov v Rádiu Slobodná Európa, v Hlase Ameriky a v Rádiu Stefanus. Redigoval knihy pre Slovákov v zahraničí. Roku 1991 sa vrátil na Slovensko a vyvíjal intenzívnu spisovateľskú, publicistickú a kazateľsko-pastoračnú činnosť. Obnovil Slovenskú katolícku akadémiu a bol jej rektorom, prednášal na Cyrilo-metodskej teologickej fakulte UK v Bratislave, na Filozofickej fakulte UKF v Nitre, na Filozofickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto autor a archív